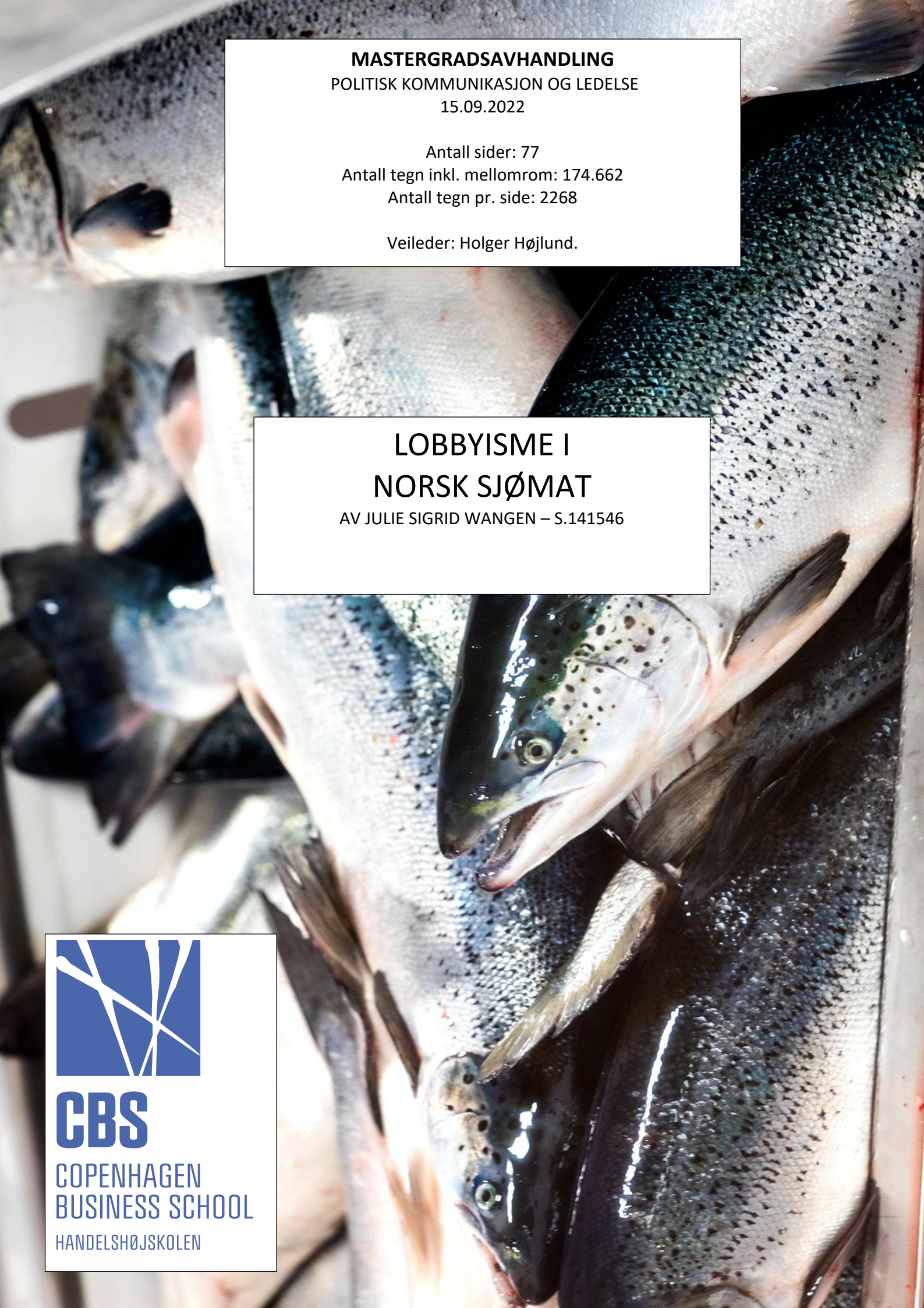




MASTERGRADSAVHANDLING
POLITISK KOMMUNIKASJON OG LEDELSE
15.09.2022

Antall sider: 77
Antall tegn inkl. mellomrom: 174.662
Antall tegn pr. side: 2268

Veileder: Holger Højlund.

LOBBYISME I NORSK SJØMAT

AV JULIE SIGRID WANGEN – S.141546



CBS

COPENHAGEN
BUSINESS SCHOOL

HANDELSHØJSKOLEN

Forord

Å skrive en masteroppgave har vært mer krevende enn først antatt. Det har vært en frustrerende og krevende prosess. Dette til tross har det vært spennende og interessant. Jeg vil rette en særlig takk til min veileder Holger Højund for gode tilbakemeldinger, samt avklarende og veiledende bemerkelser.

Det har vært særlig interessant å fortsette å tilegne seg kunnskap om den norske sjømatnæringen i denne masteravhandlingen, hvilket jeg påbegynte på min bachelor.

Avslutningsvis vil jeg takke Copenhagen Business School for to fantastisk innholds-og læringsrike år med masse erfaringer, og ikke minst gode bekjenskaper.

Tusen takk!



Julie Sigrid Wangen

Innholdsfortegnelse

FORORD	3
ABSTRACT.....	6
BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA OG PUBLIC POLICY	7
PROBLEMFELT OG PROBLEMSTILLING.....	8
AVHANDLINGENS OPPBYGGING	9
AVGRENSNING	9
LOBBYISME.....	10
<i>Lobbyisme i Norge.</i>	<i>10</i>
<i>Korporatisme i forvaltningen.....</i>	<i>11</i>
<i>Regulering av lobbyisme: hvorfor er det behov for å regulere lobbyvirksomhet?</i>	<i>12</i>
<i>Rettslig forankring og tolkning</i>	<i>13</i>
EMPIRISKE VALG OG INNSAMLING AV EMPIRI.....	16
ANALYSESTRATEGI OG METODE.....	17
EKLEKTISK ANALYSESTRATEGI: INTEGRASJON AV DISKURSANALYSE OG GOVERNMENTALITYANALYSE	18
ANALYSE PÅ ANDRE ORDEN.....	19
HVA EN POSTSTRUKTURALISTISK ANALYSE ER, OG HVA DET BIDRAR TIL I SAMFUNNSVITENSKAPEN.....	20
ANALYTISKE TILNÆRMINGER I AVHANDLINGEN.....	20
LACLAU OG MOUFFES HEGEMONISKE DISKURSTEORI – DEN FØRSTE	
ANALYSESTRATEGIEN	22
LACLAU OG MOUFFES POST-MARXISTISKE TILGANG	23
LACLAUS TEORI OM DISKURSER.....	23
<i>Artikulasjon</i>	<i>25</i>
<i>Antagonisme</i>	<i>26</i>
<i>Ekvivalenskjede og nodalpunkt</i>	<i>27</i>
<i>Hegemoni</i>	<i>28</i>
<i>Fiksering</i>	<i>29</i>
FOUCAULTS GOVERNMENTALITYANALYSE – DEN ANDRE ANALYSESTRATEGIEN	30
GENEALOGI.....	31
FOUCAULT OG MAKT	32
GOVERNMENTALITY	32
VITEN HOS FOUCAULT	34
DISKURSANALYSE	35
NORSK SJØMAT SOM POLITISK OBJEKT	36
DEN FØRSTE DISKURSEN - OPPDRETTSFISK	38

<i>Oppdrettsfisk</i>	38
<i>Villaks</i>	39
<i>Fanget fisk</i>	41
<i>Delkonklusjon: Oppdrettsfisk</i>	42
DEN ANDRE DISKURSEN: MILJØ OG BÆREKRAFT	43
<i>Ansvar i oppdrettsnæringen</i>	44
<i>Forurensning</i>	47
<i>Ulovlig, urapportert og uregulert fiske</i>	50
<i>Delkonklusjon: Miljø og bærekraft</i>	52
DEN TREDJE DISKURSEN - SKATT OG AVGIFT	53
<i>Løsning for næringslivet</i>	54
<i>Rollekonflikt hos politikere?</i>	55
<i>Økonomisk kriminalitet og smugling</i>	57
<i>Delkonklusjon: skatter og avgifter</i>	60
FUNN OG RESULTAT AV DISKURSANALYSEN.....	62
<i>Den hegemoniske kampen mellom diskursene</i>	62
<i>Diskursen om miljø og bærekraft som tydelig spenning i hegemonien</i>	64
LOBBYVIRKSOMHET SOM ANDRE ORDENS OBSERVATØRER.....	66
HVORFOR LOBBYISME OG LOBBYVIRKSOMHET?.....	67
GOVERNMENTALITYANALYSE	68
FUNN OG RESULTAT AV GOVERNMENTALITYANALYSEN	74
DISKUSJON	75
VITEN OG MAKT	75
LOBBYISTENES ANSVAR	77
MILJØ OG BÆREKRAFT I NORSK SJØMAT	77
NORSK SJØMAT OG VELFERDSSTATEN	79
LOBBYISME SOM REVERSERENDE GOVERNMENTALITY?.....	80
KONKLUSJON:	81
LITTERATURLISTE	83

Abstract

This master thesis examines corporate public policy and lobbying in the Norwegian seafood industry, and how lobbying is a necessary aspect of the democratic korporative system. The thesis consists of two analyses with two different methods, which complement each other.

This paper's first analysis is a discoursanalyse constituted on Ernesto Laclau and Chantal Mouffe's post-structuralist hegemonic discourse theory. This will help to construct the different discourses that appear within the Norwegian seafood industry, which construct the dimensions of knowledge in its environment, as well as provide insight in how the formation of the discourses fix meaning and the hegemonic struggle between them. There are identified three discourses who are prominent within Norwegian seafood. These discourses produce progressive knowledge in the seafood industry. More importantly the discourses provide information on which elements there is an establishment of meaning about.

The second analysis is a governmentality analysis based on Michel Foucault's concept of governmentality. It is a sub-analysis and therefore contains much less scope. Its purpose is to elucidate how lobbying acts/behaves in a corporatistic context, as well as the importance of the different aspects of knowledge and power.

The discussion incorporates both of the analysis, and addresses the thesis problem and purpose. The results of both analyses are perspectives and how they compliment each other. It discusses how lobbying is an important instrument on how Norwegian seafood maintains a productive and sustainable value in the future, as well as its importance for the society.

The thesis concludes that lobbying is a prerequisite for developing a sustainable and progressive seafood industry in Norway. The paper also observes that the government is in fact in need of external information to be capable of making the most competent decisions.

Bakgrunn for valg av tema og Public Policy

Den lange norske kystlinjen strekker seg 100 915 km. Denne langstrakte kystlinjen er enormt viktig for Norge. Den utgjør et særlig viktig element/komponent for grunnlaget til mesteparten av inntektene til landet, er en bærebjelke for sysselsetting og arbeidsplasser, og er en av de viktigste politiske områdene, både nasjonalt og internasjonalt, i Norge. Ressursene som havet tilbyr, gjør Norges kystlinje både ettertraktet og sårbar (Klima-og miljødepartementet, 2021). Kysten utgjør også en vesentlig del av den norske kulturen og har gjennom hele historien hatt innflytelse på hvordan mennesker og samfunn har samhandlet seg imellom. De norske havområdene er seks til syv ganger større enn de norske landområdene (Regjeringen, 2021). Dette konstruerer premissene for norsk sjømat status quo.

Fiskeri- og sjømatindustrien anses å være den nest største industrien i Norge, og eksporterte for mer enn 120 milliarder i 2021 (Norsk telegrambyrå, 2022a). Sjømatindustrien blir ofte satt i skyggen av Norges største industri, olje-og gassindustrien, og deres vel etablerte domene i det internasjonale og norske næringslivet. Til tross for dette, har olje-og gassindustrien opplevd stadige utfordringer knyttet til klimautfordringer og det grønne skiftet, som heller stiller seg negativt til denne industrien status quo. Sjømatindustrien opplever stadig en reell vekst og omsetning hvilket gjør den til en svært viktig industri for fremtiden (Regjeringen, 2021). Sjømatindustrien er sentral og viktig for å møte den økte matvareetterspørselen på en bærekraftig og miljøvennlig måte, og blir spådd en lys og langsiktig fremtid, med stor vekst og verdiskapning. Sjømat er blitt et norsk handelsprodukt som har oppnådd status som en meget eksklusiv råvare globalt, og har blitt et ettertraktet produkt verden over. Bare i juni måned 2022 ble det eksportert sjømat for rekordhøye 12,3 milliarder norske kroner (Norsk telegrambyrå, 2022b). Denne oppgaven tar til sikte på å belyse bruk av lobbyisme i norsk sjømat, og i nærings- og fiskeridepartementet. Bakgrunnen for at valget av nettopp dette temaet er den økte bruken av lobbyisme i norske politiske beslutninger, så vel som aktiviteter.

Bruken av lobbyvirksomhet i Norge er tradisjonelt verken stor eller allmenn kjent, men har de siste tiårene endret seg kraftig. Nettopp det faktum at lobbyvirksomheter og lobbyisme til får større plass, og større påvirkningskraft, i den politiske verden, gjør at det er viktig og svært relevant å undersøke hvordan bruken av dette påvirker de demokratiske mulighetene og verdiene i det norske politiske samfunnet.

Den offentlige politikken har siden reformbølgen New Public Management opplevd en utvikling i retning av en forretningsorientert tilnærming, også kjent som corporate public policy. Gitt private selskapers søken til politikk, såfremt som politikkens inkludering av private selskaper, er særlig viktig å inneha kunnskap omkring utfordringer og muligheter som ligger i koblingen mellom det private og offentlige når politiske bindende beslutninger skal fattes. Man ønsker å studere public policy for å søke kunnskap om hvordan spesifikke beslutninger blir fattet, og hvorfor myndigheter har blitt fattet (Botterill & Fenna, 2019, s. 12).

Dette blir omtalt som «policy science», som utover 1950-tallet ble stadig mer vanlig disiplin og begrep, har som hensikt å forbedre de funksjonelle systemene i et demokrati for å hjelpe de med myndighetene med å adressere de behovene som befolkningen og samfunnet enten trenger eller som bør forbedres (Botterill & Fenna, 2019 s. 13).

Problemfelt og problemstilling

Status quo heter departementet som ivaretar interesser knyttet til fiskeri og sjømat i Norge Nærings- og fiskeridepartementet, men har tidligere bert navn som Fiskeri-og kystdepartementet. Dog er en tydelig indikator på at fisk og sjømat er en særlig viktig handelsressurs, som er tydelig implementert i departementets navn, og de ansvarsoppgaver som ligger under.

Videre vil oppgaven omhandle private aktører som henviser til private bedrifter og selskaper, og organisasjoner. Aktualiteten av private aktører og hvordan disse i stor og økende grad har utvidet det politiske aktørbildet blir stadig mer og mer aktuelt. Både på nasjonalt og internasjonalt, og til det positive og negative, bidrar private aktører til en kompleks politisk dagsorden. Oppgavens iakttagelsespunkt er derfor private aktører som søker å påvirke politisk bindende beslutninger som fattes i forvaltningen, herunder på institusjonelt nivå hos departementet, og hvordan departementet agerer omkring dette.

Denne avhandlingens problemstiller er derfor følgende:

- **Hvordan kan man iakttta lobbyismens rolle i norsk sjømat, og hvordan konstitueres dynamikken mellom lobbyister og myndigheter?**

Avhandlingens oppbygging

Problemfeltet og problemstillingen blir presentert innledningsvis, hvor også bakgrunn for valg og aktualisering av temaet blir omtalt. Videre vil lobbyismens posisjon i Norge, samt det korporatistiske systemet bli omtalt. Videre vil et literaturreview bli nevnt. Dernest vil oppgavens teoretiske rammeverk bli presentert. Denne mastergradsavhandling består av to forskjellige analyser. Diskursanalysen er den som utvilsomt rommer mest, i både omfang og innhold. Governmentalityanalysen er lang mindre. Bakgrunnen for at diskursanalysen rommer meget mer er i anledning at meningsdannelse omkring norsk sjømat er en særlig viktig instans i oppgaven. Diskursanalysen har som hensikt å kartlegge de forskjellige diskursene i sjømatnæringen, og hvilke meninger som står på spill. Governmentality analysen er, størrelsen tatt i betraktning, i noen grad en supplerende analyse for å undersøke hvordan lobbyisme kan forstås i det norske politiske landskapet. Denne analysen er mindre da den i utgangspunktet bare skal analysere avhandlingens lobbyisme-del. Videre vil den se nærmere på hvordan staten og myndighetene agerer omkring dette, samt hvordan lobbyvirksomhet kan forstås som en utvidet korporatistisk tilnærming i norsk sjømat. Dette vil bli etterfulgt av en diskusjon hvor avhandlingens analyser vil bli diskutert og satt i perspektiv av oppgavens problemstilling. Avslutningsvis vil det foreligge en en kokklusjon av avhandlingen.

Avgrensning

Norsk sjømat utgjør en aktør også internasjonalt, og politikken som dreier som omkring dette omfatter også en rekke internasjonale handelsavtaler, internasjonale fiskeriavtaler vedrørende kvote på fiskeslag i internasjonale farvann (bilaterale og multilaterale). Dette vil ikke direkte bli behandlet og analysert i noen særlig grad i denne avhandlingen. Dog vil meninger omkring dette bli behandlet i diskursanalysen.

Noen av sitatene vil omfatte uttalelser som også inkluderer andre næringer enn norsk sjømat eller sjømatnæringen. Andre eksterne næringer som nevnes i sitatet vil ikke være av relevans for avhandlingen å betrakte eller analysere. Videre er governmentalityanalysen relativt kort, men videre empiri blir ikke inkludert grunnet plass og at den eksisterende empirien er utfyllende nok.

Lobbyisme

Lobbyisme kan oppfattes som et bredt begrep, som ofte blir benyttet i sammenheng med innblanding av private interesser i den offentlige beslutningstakingen, eller i lovgivningen. Det handler om å påvirke politiske prosesser, aktører, saker eller beslutninger. Ofte er det private aktører som søker denne type innflytelse, og utsetter dermed politikken i større grad for frie markedskrefter (Blach-Ørsten & Mayerhöffer, 2020, s. 23). Disse handlingene blir i noen tilfeller også omtalt som korridorpolitikk eller svingdørslobbyisme.

Ved å se nærmere på begrep, ved å slå opp i en ordbok, vil ordet og substantivet «lobby» vise til en korridor eller en inngangshall i en stor bygning, som eksempelvis parlaments-og departementsbygninger. Herav forstås også den svært norske versjonen av uttrykket; *korridorpolitikk*. Lobbyisme er et bredt begrep, og henviser til å finne reelle måter en beslutning kan bli påvirket på, eller ved opptre som rådgivende instans. (Botterill & Fenna, 2019 s. 12). I Skandinavia beror problematikken omkring lobbyister på tidligere politikere og ombudsmenn som begynner å arbeide for interessevirksomheter og andre private aktører, hvor de inntre i høye og særlig betydningsfulle stillinger etter endt tjeneste i det offentlige (Blach-Ørsten & Mayerhöffer, 2020, s. 23).

Avsnittene under omhandler blant annet forhold og restriksjoner omkring tidligere politikere bytter arbeidsplass, og tar utgangspunkt i at bytte av arbeidsplass primært omhandler et bytte til privat sektor. Bakgrunnen for dette utgangspunktet er at oppgaven omhandler lobbyvirksomhet, altså ikke aktører fra myndighetene, søker innflytelse over en beslutning eller lignende.

Lobbyisme i Norge.

Norges politiske system er forankret på prinsippet om maktfordeling, samt parlamentarisme, hvilket er vedtatt i Norges grunnlov av 1814. Utgangspunktet for parlamentarisme er at den utøvende styresmakten har tillit til å styre såfremt den lovgivende makt, nasjonalforsamlingen, tillater dette. Parlamentet består av folkevalgte representanter, og demokratiske systemet er derfor representativt og tillit kommer frem som en viktig komponent i tilnærmingen. Den norske politiske sfæren har, tradisjonelt sett, i liten grad vært preget av korporatisme frem til

første del av 1970-tallet. Funn av olje på norsk sokkel har bidratt med å legge føringer hvordan den norske politikken har utviklet seg i etterkant, særlig for økt korporatisme i politikken. Opprettelsen av et norsk statseid oljeselskap, Statoil, i 1972 er en tydelig henvisning på dette.

Et lovforslag om å opprette et register som viser til hvem som er med på å utøve lobbyvirksomhet overfor norske myndigheter og på Stortinget har blitt stemt ned hele 6 ganger de siste 18 årene pr. 2019 av folkevalgte representanter på Stortinget. Motstanden mot et lobbyregister i Norge fremstår som underlig, da et slikt register anses som helt normal kutyme i store statlige demokratiske institusjoner i både Washington og Brussel (Stavrum, 2019). Så tidlig som på 1930-tallet fremkom debatten om lobbyisme i henhold til lovgivning (Blach-Ørsten & Mayerhöffer, 2020, s. 26). En slik tilnærming til lobbyaktiviteter fra politikernes side, bidrar nok i en viss grad til den skeptisismen, og uvitenheten omkring dette i Norge. Norske politikere bidrar med andre ord til å opprettholde lukkethet omkring både bruken av dette, så fremt som lobbyvirksomhet som sådan. Eksempelvis har lovforslag vedrørende regulering av lobbyvirksomhet fra 1996 til 2012 blitt stemt ned ved fem anledninger (Ibid.,s. 26). I land hvor korporatisme i stor grad er en del av det demokratiske systemets tilnærming, eller hvor dette er høyt korporativt trykk, blir ofte regulering av bruk av lobbyisme betraktet som ubeleilig eller ikke nødvendig (Ibid.,s. 23).

Korporatisme i forvaltningen

Korporatisme, sett i en statlig kontekst, går opprinnelig ut på et system av funksjonell representasjon. Funksjonell funksjon går i denne sammenhengen ut på at næringslivet, yrkesgrupper, og interesseorganisasjoner er med å utgjør de politiske organene. En metode å motvirke byråkratiseringen i negativ forstand på kan være initiativrett og rådgivningsorganer, hvilket bidrar til å åpne for korporatisme i forvaltningen. Et korporativt organ, er et organ som også inkluderer private interesser, foreninger, og organisasjoner i forvaltningen og i utformingen (Østerud, s. 71). Med andre ord er korporatisme i forvaltningen helt avgjørende for å kunne medvirke til lobbyisme når det skal fattes politiske beslutninger.

Korporativisering av forvaltningen er en bidragsyter for hvordan den dynamiske utviklingen mellom de forskjellige statsorganene og det sivile samfunn. Balansen og dynamikken mellom det formelle ansvaret og den faktiske innflytelsen i byråkratiet møter i denne forbindelse på et

prinsippbrudd. Dette beror på at skille mellom de offentlige og private initiativene mister sitt klare skille, til fordel for en mer sammenkoblet enhet og forståelse Korporatisme som begrep og fenomen innehar også samtlige forskjellige retninger. Eksempelvis er statskorporatisme, den liberale korporatismen, og samfunnskorporatisme forskjellige tilnærminger (Østerud, s. 71-72). Denne sammenkoblingen medfører at private interesser i større grad bidrar i maktkampen om ressurser og innflytelse, så fremt som at de utgjør en mer betydelig del av hvilke saker som er på den politiske dagsorden.

Det klassiske eksemplet på korporatisme og corporate public policy i Norge er Arbeiderpartiets samarbeid med LO (Landsorganisasjonen) og Høyres samarbeid med NHO (Næringslivets Hovedorganisasjon), som i stor grad benytter seg av lobbyvirksomhet, særlig under lønnsoppgjør og budsjettforhandlinger (Ibid.,s. 72). Korporatisme og Lobbyisme i Norge finner også sted i andre politiske organer og sammenhenger, hvilket denne oppgaven blant annet har som hensikt å belyse. Direkte lobbyvirksomhet er blitt mer utbredt i dag, hvilket i stor grad har røtter i den korporative utformingen og forståelsen av Norges politiske oppbygning.

Regulering av lobbyisme: hvorfor er det behov for å regulere lobbyvirksomhet?

For å regulere lobbyisme i demokratiske systemer er det fremmet visse måter å gjøre dette på. En måte å gjøre dette på kan være å innføre et register, et lobbyregister, hvilket anses som ikke-uvanlig i politiske metropoler som Washington og Brussel. Et annet alternativ er å etterlyse ytterligere åpenhet om inntektene, og de økonomiske aspektene som er knyttet til lobbyvirksomhet. Et annet regulerende virkemiddel kan være å tilrettelegge vilkårene ved arbeidsbytte mellom politikk og PR-virksomheter (Blach-Ørsten & Mayerhöffer, 2020, s. 26-27). Det er derfor interessant at i land hvor korporatisme utgjør den en del av det politiske systemet, blir en regulering av lobbyvirksomhet betraktet som både mindre nødvendig og ikke uvelkomment (Ibid.,s. 24).

En av innvendingene mot lobbyisme er at det vil kunne bidra til å svekke tilliten borgeren har til myndighetene, samt generelt til politiske prosesser. Borgerens mulighet til å øke transparentheten i lovgivningsprosessen, fremgår også som et sentralt argument mot lobbyisme. På den andre siden, fremmer lobbyisme, og korporatisme, dialog mellom offentlige og private

aktører (Ibid.,s. 26-27). Videre er det interessant å se hvorvidt det foreligger en skjevhet i representasjonen.

Til tross for at et lobbyregister gjentatte ganger har blitt stemt ned i Stortinget, er det likevel noe regulering av lobbyisme, da det foreligger lovgivning som omhandler politisk ansatte embetsmenn. Politisk ansatte embetsmenn omfatter blant annet statssekretærer og politiske rådgivere. Dette er forankret i lovgivningen, § 2 og lyder;” nåværende eller tidligere medlemmer av regjeringen, statssekretærer og politiske rådgivere”. Særlig under det forberedende arbeidet, så frem som i ved lovforslaget, fremmes tilliten mellom myndighet og borger som en av de mest sentrale problematikene (Ibid.,s. 29-30).

Rettslig forankring og tolkning

Under tidligere høringer og utredelser omkring problematikken hvor tidligere politisk ansatte embetsmenn begynner å arbeide i den private sektoren, kommer også spørsmålet omkring behovet for regulering og regler knyttet til dette frem. Ved en offentlig utredning i 2012, «Ventetid – et spørsmål om tillit», ble disse spørsmålene og dilemmaene for alvor tatt opp, og vurdert. I denne NOU-en omtales hvilke «regler» som burde være gjeldene for tidligere politiske ansatte embetsmenn, når de bytter arbeidsplass til fordel for den private sektoren. Dog kommer det også frem at disse reglene ikke har hjemmel i noe lovverk. Disse reglene blir ellers referert til som «regelverket om karantene og saksforbud ved overgang fra stillinger i saksforvaltningen» (NOU 2012: 12 s. 113). Det at det ikke kommer frem hjemmel i lovverket for denne problematikken er interessant. Mer interessant er det at det blir omtalt og til en viss grad satt lys på at det ikke foreligger hjemmel i lovverket, og at det blir påpekt at hvilken rettslig status disse reglene har, utover at det er regler som gjeldene personer skal forholde seg til (Ibid s. 113-114). Dette tatt i betraktning vil disse reglene ikke vil være til et stort hinder for de som ønsker å forlate sin stilling som politisk ansatte embetsmenn med stilling i sentralforvaltningen til fordel for en stilling i den private sektoren, gjerne i stillinger hvor deres kunnskap vil kunne være med å påvirke utfallet i en mulig beslutning. På bakgrunn av dette er det også rimelig å anta at de foreliggende retningslinjene ikke oppleves som klare, og dermed også ikke er tilstrekkelige nok.

I Karanteneloven av 2015 fremkommer det at det er forskjell mellom personer som er politisk ansatte embetsmenn og personer som er politikere, og hvilken tid en potensiell karantene vil være. Tidsrommet for en potensiell karantene vil kunne variere mellom seks uker og tolv måneder. Hva karantenetiden til den potensielle kandidaten blir, vil en rådgivende nemnd komme med en anbefaling til, hvor den utøvende makt (Regjeringen) til slutt fattet en beslutning (Blach-Ørsten & Mayerhöffer, 2020, s. 32-33). Det er med andre ord en vesentlig forskjell i karantenetiden avhengig hvilken posisjon personen skal forlate. Det er også svært tenkelig at hvilken posisjon personell skal tiltre i også vil ha en innvirkning på hva karantenetiden vil bli. Hvorvidt det omhandler en politiker eller en som er ansatt i et departement er av vesentlig betydning. Politikere rammes av karanteneklausulen, men for de som er ansatte ved et departement, og de forskjellige departementenes underliggende virksomheter heller forholder seg til det Evalueringsutvalget formulerer som «*Ut fra forskjellige overveielser og avveielser – eller mangel på det-*» (Kommunal-og moderniseringsdepartementet, 2015, s. 34).

De reglene og retningslinjene som er i dag har status som administrative instruksjoner. Nettopp at kan være vanskelig å identifisere hvor hjemmelen foreligger, og et bredt spekter for tolkning av reglene vil kunne medføre at hvordan tolkningen legges frem til en viss grad kan være individuell og svært varierende. Uavhengig av hva utfallet av hva karantenetiden blir besluttet til, er beslutningen en bindende fattet beslutning som gjeldende person må forholde seg til. Likevel foreligger det mulighet for eventuelle sanksjoner og kompensasjoner (Blach-Ørsten & Mayerhöffer, 2020, s. 33-35).

Et essensielt problemfelt vedrørende regulering av at tidligere politiske ansatte embetsmenn bytter arbeidsplass til en stilling i privat sektor er hvorfor er det viktig å regulere dette, og mer interessant, hvorfor er det et behov for å regulere lobbyvirksomhet i Norge? Dette er et gjennomgående grunn-problemfelt som denne oppgaven søker å finne svar og perspektiver på.

For å omtale, samt oppsummere første del av problemfeltet, er det viktig å ha retningslinjer og regelverk å forholde seg til for politisk ansatte embetsmenn og politikere når de skal bytte arbeidsplass, for å unngå uoverensstemmelser og urimelige argumenter som er til fordel for den potensielle kandidaten og for arbeidsgivere i den private sektor. Den overordnede indikatoren på at det foreligger et særlig behov for å regulere bruken av lobbyvirksomhet i Norge er å opprettholde og vedlikeholde tilliten mellom myndighetene og det demokratiske politiske systemet, og det offentlige og sivile samfunn. Dog er det verdt å nevne at selv om det de siste

årene har vært søkelys på å til å regulere lobbyisme ved å benytte karantene som virkemiddel, foreligger det ikke en eksplisitt lovgivning som et register eller i noen særlig grad innskrenker lobbyisme som aktivitet som sådan (Blach-Ørsten & Mayerhöffer, 2020, s. 36). Dog har lobbyvirksomhet stadig ytterligere betydning i den politiske sfæren, særlig når politisk bindende beslutninger skal besluttet. Hvordan lobbyvirksomhet kan utgjøre en katalyserende effekt på utfallet av en beslutning.

Politikere, herunder statssekretærer, statsråder, og politiske rådgivere, har stillinger og mandater som ikke er ansatt på normale arbeidskontrakter, da de ikke underlagt tjenestemannsloven og arbeidsmiljøloven (Kommunal-og moderniseringsdepartementet, 2015, s. 46). Videre er det interessant å bemerke at karanteneplikten som politikere og embetsmenn blir tilsatt ved et arbeidsskifte, ikke i stor grad kan kobles særlig sammen med tilliten det sivile samfunn og befolkningen har til politikere (Blach-Ørsten & Mayerhöffer, 2020, s. 36). Med andre ord vil ikke karanteneplikt for politikere og embetsmenn i stor grad kan knyttes opp mot borgeres mistillit til politikere.

Lobbyvirksomhet kan betraktes som en forståelse hvor ressursene har større påvirkningskraft på en avgjørelse enn det stemmene har (Østerud, s. 28). Lobbyisme kan med andre ord forstås som et marked for politisk viten og kunnskap. På bakgrunn av dette forstås lobbyisme, og lobbyvirksomhet, som en eller flere handlinger fra aktører som ikke har myndighet til å fatte en beslutning, men søker å påvirke eller influere beslutningstakingen.

Dog er det viktig å poengtere at lobbyisme ikke må forveksles med korrupsjon. Lobbyvirksomheter operer innenfor det konstitusjonelle rammeverket, og er derfor heller ikke ulovlig. De som utøver lobbyvirksomhet arbeider i stor grad for de som er med på å fatte beslutninger, som er den lovgivende makten, Stortinget, men også fortrinnsvis i departementer. Det norske politiske systemet beror tungt på Montesquieus maktfordelingsprinsipp, hvilket gjør det prinsipielt svært vanskelig for politiske aktiviteter som strider med norske vedtatte lover. Men andre ord bidrar det demokratiske og parlamentariske fundamentet til å hindre korrupsjon internt i det politiske systemet. Dog er Norge, sammen med de andre skandinaviske landene, i liten grad preget av politisk korrupsjon og korrupsjon som sådan . Det er interessant å undersøke ytterligere om en stadig mer korporativ tilnærming til det parlamentariske og demokratiske systemet vil ha en fruktbar og progressiv effekt, eller om det heller vil ha en destruktiv og statisk effekt.

Likevel er det ikke problemfritt at store bedrifter og organisasjoner oppnår for stor innflytelse over en beslutningsprosess eller blant politikere. Særlig store konserner vil ha et særlig utbytte av dette, da mulig konsekvenser av beslutninger som går utover disse vil potensielt affektere konsernet. Et stort konsern med særlige interesser vil ha større utbytte ved å benytte seg av lobbyister og/eller lobbyvirksomheter. Eksempelvis er det ikke uvanlig at store norske olje-og gass konserner som Equinor og Aker Solutions å ha direkte kontaktpersoner internt i strategisk utvalgte departementer som vil påvirke deres virksomhet. Det er heller ikke uvanlig at slike konserner ansetter tidligere politikere og embetsmenn som har hatt en tidligere strategisk politisk stilling som er relevant for dem (Kommunal-og moderniseringsdepartementet, 2015, s. 31). Det er også en interessant tanke at slike bedrifter og organisasjoner også integrerer seg som aktører i den politiske sfæren, og på den måten også søker å oppnå innflytelse. Det kan virke som at lobbyisme kan ha funksjon som et supplement for korporatisme.

Eksempelvis er det en utvikling stadig flere konsulentbedrifter og kommunikasjonshus tilbyr og selger tjenester innenfor lobbyisme. De tilbyr med andre ord lobbyisme som et produkt på veiene av andre (Ibid. s.31-32). Dette er en tydelig indikator på at det er et attraktivt marked for denne type aktivitet, og at det derav også er meget sannsynlig at det er etterspørsel etter slike tjenester.

Basert på det som kommer frem over, fremkommer det et mangfold av hvordan lobbyisme utføres; direkte mellom politikere eller politiske partier og organisasjoner, ved at store konserner ansetter tidligere politikere eller embetsmenn, eller gjennom konsulentfirmaer og kommunikasjonsbyråer.

Empiriske valg og innsamling av empiri.

Denne oppgaven tar for seg en problemstilling som stadig utspiller seg i det sosiale rom, og derfor kan anses som et problemfelt hvor det kan skje endringer. Hvordan og hva slags empiri som blir samlet er særlig relevant for oppgavens utfall, da dette i stor grad er oppgavens grunnlag.

Genealogien bidrar til å forstå og vise oss hvordan problemfeltet har blitt slik det er i dag, og hvordan og hvorfor samfunnet forholder seg til det. På bakgrunn av det tatt en beslutning om å

ikke ha noen særlig begrensing på tidsrommet på det empiriske materiale som samles inn. Dog har det blitt hentet inn empirisk materiale som ikke er eldre enn fra 2012. Dette er fordi at det meste av materiale som er eldre enn dette kan anses som utdatert og ikke av relevant karakter for denne oppgaven, med mindre de har til formål å gi en forklarende kontekst. Bakgrunnen for dette valget er for å gi oppgaven en særlig relevans som ikke er preget av utdatert empiri. Videre er det benyttet flere forskjellige søkeord når det er blitt lett etter empirisk materiale. Utover dette foreligger det bevissthet om at dette vil kunne medføre et relativt bredt spekter av empirisk grunnlag som vil være grunnlag for dannelsen av diskursen, samt governmentalityanalysen. Dette vil igjen gjøre analysene svært generelle, og derfor vil gjøre analysene i stor grad generelle.

Det empiriske grunnlaget som benyttes i diskursanalysen består av artikler, uttalelser, publiseringer fra de norske myndighetene, forskningsartikler, og nyhetsartikler. På bakgrunn av det innsamlede empiriske grunnlaget vil diskursene som formes ta utgangspunkt i den offentlige debatten som utspiller seg i oppgavens diskursive tilnærminger. Bakgrunnen for dette er at mengden empiri som er å finne til nettopp dette vil gi et fruktbart og godt grunnlag for å danne et holdbart resultat.

Analysestrategi og metode

Denne oppgaven tar for seg et fenomen, og en problemstilling, som ofte består av samtlige aktører som kommuniserer seg imellom. Dette kan medføre et analysestrategisk problem. Hvordan analysere en meningssammenheng som man selv er en del av? Dog er det også svært sentralt, hvertfall når man skal observere forandringer, å undersøke forholdet, relasjonen og distansen til samfunnet og objektet som blir analysert (Andersen, 1999, s. 7). Videre vil det forklares og redegjøres for bakgrunn av valg for analysestrategi, samt hva som vil bli foretatt i analysen.

Sentralt i en analysestrategi er det å vise til, og begrunne, hvilke valg man har fattet i løpet av en analyse. Med andre ord hvilken strategi man har benyttet for å undersøke et problemfelt. De valgene man tar når man skal finne hvilke teori, metode og analysestrategi man skal benytte seg av, vil det være essensielt å overveie hvordan dette vil være fruktbart for problemfeltet som skal undersøkes (Husted og Pors, s 13-14). Et av motivene og formålene for analysestrategien

er å utarbeide en måte å forstå hvordan omverden består av andres observasjoner (Anderssen 1999, s. 151).

Analysestrategi er ikke metoderegler, men en strategi for, hvordan man epistolog vil konstruere andres (organisasjoner eller systemers) iakttagelser som objekt for egne iakttagelser m.h.p at beskrive hvorfra de selv beskriver (Anderssen 1999, s. 14).

For å få en ytterligere dybde, mangfold, og en bredere forståelse av det som skal undersøkes, vil det i mange tilfeller være fruktbart å velge et flertall av analysestrategier som komplementerer hverandre. Ved å benytte et flertall av analysestrategiske tilganger til problemfeltet vil si å arbeide eklektisk (Husted og Pors, s 13-14).

Denne oppgaven tar for seg en politisk praksis, og organisering på institusjonelt nivå, og utspiller seg på flere nivåer og innen forskjellige dimensjoner. Nettopp derfor vil det i stor grad være fruktbart å benytte seg av en eklektisk analysestrategi.

Eklektisk analysestrategi: Integrasjon av diskursanalyse og governmentalityanalyse

Som nevnt over, vil Laclau og Mouffes diskursteori bli benyttet for å undersøke bruken av lobbyisme i nærings-og fiskeridepartementet. Ved å benytte både Laclau og Foucault som analytisk grunnlag, vil dette i stor grad ville være et supplement ovenfor hverandre, særlig ved analyse og undersøkelse av et særlig fenomen (Husted & Pors, 2021, s. 64). Særlig når politiske prosjekter skal analyseres er det fruktbart å benytte Laclau og Mouffes diskursive analysestrategi. Den har blant annet vært særlig benyttet de siste tiårene, og har eksempelvis vært særlig nyttig når politiske komplekse situasjoner som apartheidsystemet i Sør-Afrika, og protester fra venstrefløyen i det sydlige Europa (Ibid.,s. 87). Med andre ord kan Laclau, på bakgrunn av sin diskursive teoretiske tilgang, anses som en språkforsker og filosof, like mye som en politisk teoretiker (Ibid.,s 63-65). Videre vil det være meningsfull, så fremt som fruktbart, analysestrategisk å benytte Laclau sin diskursteori, da han konsekvent benytter Foucault sine betraktninger om diskurser som fundament for sin teoretiske tilnærming omkring begrepet.

Ved å benytte en kombinasjon av Laclaus og Foucault sine begreper og diskursive tilnærminger som en analysestrategi, vil dette gi en fruktbar ramme for å undersøke forskjellige problematikker og problemfelt i det sivile samfunnet, samt hvorvidt forskjellige konsekvenser fremstår og hvordan eventuelle effekter av dette som vil være fremtredende. Begges diskursive tilnærming henger alltid sammen med spørsmålet om makt (Ibid.,s. 63-65). Videre utføres det i denne avhandlingen en eklektisk integrasjonsanalyse. Det betyr at de valgte analysestrategiene former og tilpasser hverandre og prosjektet som analyseres, og at de teoretiske antagelsene heller viskes ut (Ibid.,s. 23-24).

Analyse på andre orden

Denne avhandlingen vil bli utført på andre orden. Når man gjør en iakttagelse på andre orden, er det også en iakttagelse av første orden. Ved å benytte seg av denne iakttagelsestrategien ser man observerer man problemfeltet *hvordan*, og dermed også gir et bilde av hvordan subjektet (objektet) kan bli observert. Altså hvordan et subjekt trer frem som en gjenstand for iakttagelse (Anderssen 1999, s. 109-114).

En iakttagelse kan videre forstås som en operasjon. Med dette forstås en annen ordens iakttagelse som en iakttagelse av en iakttagelse. I denne avhandlingen vil dette derfor være å iaktta hvordan lobbyister iakttar hvordan sjømatnæringen og myndighetene iakttar hverandre.

En analyse som utføres på første orden, vil ha som hensikt å iaktta, og undersøke, hvordan lobbyisme i sjømatnæringen foregår. Denne oppgaven har som mål å undersøke hvordan andre iakttar, eller observerer, omverdenen, og vil derfor se nærmere på hvordan diverse aktører observerer sjømatnæringen og hvordan dette fenomenet har en effekt på relasjonen mellom sjømatnæringens aktører og myndighetene. En andre ordens iakttagelse et begrep som opprinnelig ble omtalt av Niklas Luhmann, hvilket også er inspirasjonen som andre ordens iakttagelse i denne oppgaven (Husted & Pors, 2021, s. 16-17). Dette er fordi denne oppgaven har utgangspunkt i at det ikke utelukkende foreligger en sannhet, og har derfor en ontologisk tilgang, som vil medføre oppgaven innblikk i hvordan en sannhet blir konstruert (Andersen, 1999, s. 12). Denne avhandlingen vil derfor drøfte hvordan aktørene iakttar hvordan gjennom lobbyisme, og hvordan lobbyisme ofte iakttar på veien av andre aktører.

Hva en poststrukturalistisk analyse er, og hva det bidrar til i samfunnsvitenskapen.

For å øke transparensen i oppgaven vil det videre bli tatt stilling til hvordan den stiller seg vitenskapsteoretisk. En poststrukturalistisk analysestrategi kjennetegnes ved at den søker å forstå hvordan strukturer dannes, og hvordan dette vil skape, eller gi, mening for forskjellige aktører. Poststrukturalismen er, hvilket navnet også tilsier, en videreutvikling fra strukturalismen. “Lingvistisk struktur kan beskrives som domænet for artikulationer (...). Ethvert lingvistisk tegn er en del eller part; en articulus hvor en idé fikseres i en lyd og en lyd bliver betegnende for en idé” (Saussur, 1983, s. 111). Poststrukturalisme kan på bakgrunn av dette forstås som de mindre synlige og fremtredende strukturene, og som ikke nødvendigvis treffer et senter i en diskurs.

Analytiske tilnærminger i avhandlingen

Denne avhandlingen benytter både Laclau og Mouffes hegemoniske diskursteori, og Foucault sitt teori om guvernamentalitet. Laclau og Mouffe gir oppgaven en konstruktivistisk vitenskapsteoretisk tilgang. Konstruktivisme har ikke en objektiv tilgang til empirien, og kan derfor heller oppfattes som samlingen de vitenskapelige perspektivene som søker å ha en antagende undersøkende tilnærming til det som undersøkes. Dette utgjør en kontrast til de vitenskapsteoretiske tilnærmingene som undersøker de faktiske forholdene. Utgangspunktet for virkelighetsforståelsen vil være mer forsonlig og formidlende. Dette vil med andre ord si at denne teorien vil medføre forståelse omkring at det enhver tid vil være endringer i samfunnet, også status quo (Husted & Pors, 2021, s. 15) & (Andersen, 1999, s. 9). Gitt denne oppgavens utgangspunkt er dette relevant da det som undersøkes i oppgaven er i konstant endring og utvikling. Laclau og Mouffes postmarksistiske tilgang, som omtales under, etablerer derfor et mer åpent system. Det medfører også avhandlingen en mer åpenhet for ordenes betydning som sådan.

Avhandlingen beror også på Foucaults analytiske tilgang, og helt spesifikt på governmentality-analytiken. En slik analyse vil se nærmere på hvordan spesifikke forhold, og hvordan disse praksis-regimene har blitt til deres nåværende resultat. Denne tilgangen undersøker hvordan og hvorfor handlingene gjøres som de gjør, og hvordan dynamikken og kompleksiteten i

relasjonene, og hvordan viten behandles (og produseres) (Dean, 2006, s.54-60). Denne tilgangen vil medføre avhandlingen forståelse omkring hvordan lobbyisme er en en aktør i den utvidede korporatistiske tilnærmingen, helt spesifikt i kontekst av norsk sjømat. Den governmentale tilgangen vil derfor undersøke “hvordan” for å undersøke hva som skjer når noe blir styrt (Dean, 2006, s. 70). Til tross for at deres tilnærminger medfører god anledning til å benytte i fellesskap for en fruktbar analysestrategi, foreligger det dog naturligvis også visse forskjelligheter mellom Laclau og Foucault. Hvordan deres begrep om diskursivitet ontologisk skiller seg fra hverandre er en tungtveiende faktor som skiller de fra hverandre. Disse forskjellighetene og avvikene mellom hverandre medfører også en viss form for utfordringer knyttet til analysen. Likevel er det flere likheter som knytter de sammen, enn det er ulikheter som skiller de fra hverandre. Det vil derfor være rasjonelt å kombinere disse, og det finnes et mangfold av forskjellige muligheter å kombinere Laclau og Foucault på (Husted & Pors, 2021, s. 64-65). Ved å benytte og kombinere forskjellige elementer fra begge tilnærminger, vil de ofte komplementere hverandre, og bidra til en fruktbar eklektisk analyse. Dette er fordi hverandres teorier ofte vil støtte opp under der den andres teori kan virke i mindre grad, eller være mangelfull i en analyse (Ibid s.82-83).

Det er viktig å presisere at Foucault personlig aldri utviklet en helhetlig og presis teori som omhandler diskurser, men heller utarbeidet en mer egen og personlig tolkning og undersøkelsesdesign til de objektene han analyserte. Dette vil kunne medføre en viss svakhet når man studerer og anvender Foucault som diskursanalytiker. Laclau på sin side tilbyr en mer systematisk diskursanalytisk tilnærming som generelt ofte vil være mer anvendbar. Dette gjelder særlig hvis den blir benyttet i fellesskap med andre diskurser (Husted & Pors, 2021, s. 66). Mer konkret omfatter og baserer Foucault sine teorier på en historisk forståelse, mens Laclau på sin side har sterkere fokus rettet mot de politiske kampene som finner sted i omkring diverse omgivelsene i samfunnet (Ibid s. 83-83).

Avhandlingen søker å undersøke og iaktta hvordan sjømatnæringens utfordringer og utvikling (de forskjellige diskursene) kan være objekt for lobbyister, samt hvordan sjømatnæringen iakttar lobbyister, samt hvordan hvordan aktørene kjemper om å fiksere mening innenfor diskursene. Videre har den som hensikt å undersøke hvordan lobbyvirksomhet søker å påvirke myndighetene, og hva som utgjør forholdet mellom aktørene, og praksis, og hvordan dette påvirker norsk sjømat. Videre ønsker den å undersøke og iaktta hvordan sjømatnæringens utfordringer og utvikling, gjennom diskurser, kan være objekt for lobbyister, samt hvordan

sjømatnæringen iakttar lobbyister, samt hvordan hvordan aktørene kjemper om å fiksere mening innenfor diskursene.

Laclau og Mouffes hegemoniske diskursteori – den første analysestrategien

Den følgende delen av avhandlingen vil redegjøre for sentrale begreper knyttet til forståelse av Laclau og Mouffes hegemoniske diskursteori.

En diskursanalyse tilbyr flere sentrale begreper for å forstå og forklare diverse og forskjellige fenomener og kompleksitet. Laclau og Mouffes begrepsapparat vil gi et fruktbart grunnlag til å analysere problemfeltet og problemstilling denne oppgaven søker å besvare og undersøker, og vil innblikk i de hvordan forskjellige meningsdannelsene som finnes i norsk sjømat blir konstituert. . Disse begrepene vil bli redegjort for nedenfor.

Innledningsvis er det også oppklarende å redegjøre hvor Laclau og Mouffe skilles fra hverandre. Laclau og Mouffe har ikke utgitt noe sammen siden HSS (Hegemony and Socialist Strategy), og det de har publisert etter dette har vært separat. Dog er begge særlig sentrale i bidragene til forståelse av teorien om hegemoni og diskursteorien (hegemonisk diskursteori). Laclau har ytterligere fokusert på den teoretiske politiske tilnærmingen, mens Mouffe fokusert på en mer normativ politisk filosofi etter at de sist produserte noe sammen (Laclau & Mouffe, 2002, s. 30-31). Diskursteorien har Laclau engasjert seg om, men Mouffe konsentrer seg mer om hegemonibegrepet (Andersen, 1999, s. 87). Derfor vil avsnittet om diskursteorien i hovedsakelig baseres på Laclaus publikasjoner, men vil også omtale og referer til Mouffe når det inkluderer hegemonibegrepet eller hegemonisk diskursteori.

En annen, men dog viktig, faktor ved Laclau og Mouffe sine teorier, er at de, på generelt grunnlag, omhandler demokratiet og demokratiske prosesser. Nettopp dette gjør at deres diskursteori er særlig god å benytte, da korporatisme og påvirkning av beslutninger i demokratiske prosesser er oppgavens problemfelt. Dernest er deres sosialkonstruktivistisk vitenskapelige tilnærming også en særlig tungtveiende faktor. Det vil være fruktbart for oppgaven å benytte et vitenskapsteoretisk perspektiv som gir forståelse av kontinuerlige bevegelsene og forandringene som skjer i samfunnet som posisjonerer seg til å hele tiden

utfordre status quo (Andersen, 1999, s. 9). Med andre ord mener Laclau og Mouffe at hvordan samfunnet er bygget opp ofte kan være annerledes. Avklaringsvis kan disse i noen grad bli benyttet om hverandre, men at det ikke vil svekke oppgavens kvalitet.

Laclau og Mouffes post-marxistiske tilgang

Innledningsvis er det også relevant å kommentere Laclau og Mouffes tilgang til den post-marxistiske tradisjonen særlig er knyttet til hegemonibegrepet. Slik ordets betydning tilsier, innehar denne retningen tydelige røtter tilknyttet den marxistiske tradisjonen. Det som skiller den post-marxistiske tilgangen fra den marxistiske tradisjonen er særlig det deterministiske synet på økonomi (Hansen, 2005, s. 178). Den post-marxistiske tilgangen er naturligvis et alternativ for den politiske venstresiden, hvor og at det som oppfattes som dominerende er et resultat av diskursive hegemoniske kamper (Laclau og Mouffe, 1985).

Dette perspektivet vil kunne ses i lys av oppgavens politiske og økonomiske tilnærming, hvor diskursene også kjemper om hegemoni.

Laclaus teori om diskurser

Laclaus diskursteori kan forstås som en videreføring av Foucault sine beretninger om diskurser, og Niels Åkerstrøm Andersen omtaler Laclau og hans arbeid med diskursanalytiske teorier som den eneste som faktisk kan benyttes som en politisk teori. Dog skal det nevnes at Laclau ikke har foretatt noen empiriske analyser, og at det i aller høyeste kan anses som en teoretisk tilgang (Andersen, 1999, s. 87).

Bakgrunnen for å benytte diskurser er å illustrere og vise at de mest vanlige og mest dominerende forestillinger omkring et objekt ofte ikke er de mest naturlige eller «faktiske» forholdene, selv om det ikke nødvendigvis er tilfellet. Diskurser bidrar også til å vise oss hvordan disse forholdene, eller fenomenene, har fått tildelt denne oppfatningen, men også hvordan alle andre alternative mulige oppfatninger og forestillinger har blitt ekskludert og utelukket. Laclau og hans diskursanalyse trekker frem sentrale begreper for å forstå, og gjennomføre, en diskursanalyse hvor man skaper artikulasjon, og benytter artikulasjonsprosesser (Husted & Pors, 2021, s. 66-67). Laclau sitt fokus har røtter i det politiske, og vil medføre forståelse omkring den Mouffes politiske kamp om hegemoniske.

Problemfeltet som skal undersøkes er i aller høyeste grad å definere av politisk karakter, og nettopp derfor vil det være fruktbart å benytte seg av denne tilgangen. Dog skal det understrekes at oppgaven ser nærmere på en aktivitet, eller et fenomen, som utspiller seg institusjonelt i den norske forvaltningen, altså den utøvende makt, og ikke noe omhandler noe som har oppstått eksplisitt i befolkningen.

En diskurs kan forstås som en spesifikk sammenknytning av begreper hvor hvert enkelt begrep en helt særegen og spesiell betydning fenomen (Husted & Pors, 2021, s. 64). Det finnes flere begreper som har samme, men dog forskjellige betydninger, alt ettersom hvilken diskurs eller sammenheng de ses på bakgrunn av. De politiske hegemoniske kampene har som formål å oppnå hegemoni over betydningen og forestillingen av et begrep. Laclau, og Mouffe, forstår en diskurs som *den strukturerende totalitet som resulterer av denne artikulatiske praksis* (Laclau & Mouffe, 2002, s. 52). Observasjon og analyse av hvordan forskjellige ord og uttrykk skaper betydning av en term, uttrykker også innholdet i selve fenomenet. Alt som er av en meningsfull karakter er knyttet til en diskurs, hvilket bidrar til å tilskrive den mening (Husted & Pors, 2021, s. 64-65). En diskurs blir dannet på bakgrunn av at forskjellige relasjoner blir systematisert og danner en særlig karakter ved å se på evalueringen av relasjonen diskursivitet/diskurs. Laclau forstår en diskurs som en struktur (Andersen, 1999, s. 89-91). En diskursanalyse som er hegemonisk vektlegger bruken og forståelsen av begreper, og videre undersøke hvordan en diskurs blir til (Anderssen 1999, s. 157.158). Dette vil bli utdypet i de neste avsnittene. På bakgrunn av dette forstås en diskurs som en struktur som ikke er fast, men som hjelper til å strukturere en meningsforståelse av et prosjekt.

Særlig sentralt når man benytter diskursanalyser, er å se nærmere på og undersøker de språklige uttalelsene og utsagnene, også referert til som artikulasjoner, som er satt i sammenheng med problemfeltet som skal undersøkes. De språklige uttrykkene som befinner seg omkring et politisk fenomen eller prosjekt, og hvordan disse utsagnene har bidratt til å iverksette og forme det politiske prosjektet. Hvordan ord og språk, og for så vidt også hvilke retoriske overveielser, som ligger til grunn for prosjektet vil gi et bredt og nyansert bilde av hva som blir konstruert. Eksempelvis er det interessant å se hvordan dette bidrar til å oppnå økt oppslutning ved et valg, eller hvordan prosjektet (tilnærmingen) søker å oppnå eksklusjon av motstandere, eller hvordan prosjektet blir påvirket beslutninger som skal fattes (Husted & Pors, 2021, s. 87.89). På bakgrunn av dette forstås en diskurs som meningsdannelse.

Artikulasjon

Ord fremkommer som noe særlig sentralt og essensielt når man skal analysere noe diskursivt, nettopp da dette legger selve fundamentet for å kunne språklig uttrykke seg. Laclau anser ord som noe substans som er gitt på forhånd, og må heller artikuleres i en sammenheng med noe for å kunne skape mening. Et ord har i seg selv ikke noe særlig betydning, men vil oppnå dette så fremt de står i en relasjon til andre ord. Når ord og uttrykk skaper mening, ut i fra hvilken sammenheng og relasjon de står i med hverandre, omtales som *fiksering av mening*. Med andre ord oppstår fiksering av mening når ord i relasjon til hverandre skaper et budskap. Nettopp dette gir ord anledning til å påvirke hvordan de fikserer mening, og hvordan et utsagn vil bli. Gitt hvordan ordene fikserer mening vil de være i posisjon til å strukturere betydningen av et budskap. Dette åpner også opp for en kamp av fiksering av mening, hvilken omhandler å vinne frem definisjonen av språket. Denne definisjonskampen, en politisk kamp, er *par excellence* (Husted & Pors, 2021, s. 91). Åkerstrøm Andersen omtaler artikulasjon som «(...)enhver praksis, der etablerer *relasjon*,, dvs. forskjelle og ligheder mellem elementer» (Andersen, 1999, s. 88). «artikulasjon er en sammenkædning av en lang rekke av krav, grupper og interesser, der ikke har en dypere nødvendig forbindelse til hverandre» (Hansen, 2017, s. 340). På bakgrunn av dette oppstår derfor en politisk kamp hvor fikseringen av språket vil sette strukturen for hvordan budskapets mening vil tre frem, samt at diskursen oppnår forståelse. Dog er det viktig å merke at denne kampen er av politisk karakter. På bakgrunn av dette fremkommer det at ord og uttrykk som fikserer mening er med på å avgrense diskursen og dens tilgang. På bakgrunn av det over forstås artikulasjon som noe som er essensielt for å kunne danne en diskurs.

"In the context of this discussion, we will call articulation any practice establishing a relation among elements such that their identity is modified as a result of the articulatory practice. The structured totality resulting from the articulatory practice, we will call discourse" (Laclau og Mouffe, 1985, s. 105) .

En ytterligere vurdering som fremkommer, er forholdet mellom diskurs og diskursivitet. Gitt denne sammenhengen forstås diskursivitet som noe som ofte operer rasjonelt mellom identiteter. Identiteter kan eksempelvis være objekter, teknologier, subjekter eller problemer. Dog det utelukkende er i slik relasjon en (sosial) identitet vil være meningsfull (Andersen, 1999, s. 89-90). Artikulasjon bidrar, rent analysestrategisk, med å sette forskjellige elementer i diskursen i relasjon og sammenheng til hverandre, og bidrar derfor til å danne en særlig mening

(Hansen, 2017, s. 343). Dermed kan artikulasjon forstås som det budskapet som skapes av ordene, og er en forutsetning for å fikse mening. Artikulasjon medfører denne avhandlingen større tydelighet, men også transparenthet, i materialet som blir analysert i diskursanalysen.

Med andre ord er diskursivitet/diskurs ledeforskjellen i en hegemonisk diskursteori. Som nevnt over er evalueringen av relasjonen diskursivitet/diskurs en prosess som vil forklare hvordan en diskurs blir til gjennom artikulasjon i det diskursive felt. Gitt at en em diskurs blir dannet ved evalueringen diskursivitet/diskurs, blir dette studert gjennom fiksering av diskursivitetens flytende elementer (Anderssen 1999, s. 157-158) & (Andersen, 1999, s. 90). Dette kan forstås i den sammenheng som at artikulasjon får mening gjennom en sammenheng den blir satt i, altså en diskurs, og dermed også oppnår en ny mening, altså identitet. Altså, om å danne en betydningsdannelse.

Antagonisme

En antagonistisk relasjon er en relasjon mellom to poler hvor tilstedeværelsen av den ene forhindrer den andre til å bli hva den er, ved å oppnå full objektivitet (Laclau & Mouffe, 2002, s. 25). Videre er det viktig med en tilgang hvor forståelse av bakgrunn og motiv for antagonismen. Antagonismer oppstår i motsetning til samtlige ting og fenomener i samfunnet. *“De to betingelser for en hegemonisk artikulation er altså både tilstedeværelsen af antagonistiske kræfter, og at de grænser, der adskiller dem, er ustabile”* (Laclau & Mouffe, 2002, s. 90). Videre vil en antagonisme kunne bli identifisert på samtlige måter. Blant annet ved å se nærmere på de forskjellige tilnærmingene eller momentene som kan ses i det diskursive, men at det likevel forener seg omkring den samme motpolen til noe, til tross for at de ikke representerer det samme (Laclau & Mouffe, 2002, s. 82). Det fremkommer som vesentlig å kunne identifisere hva, eller hvem, som utgjør den antagonisme tilnærmingen. Identitet er sentralt, og da særlig hvis disse hindrer hverandre. antagonismer noe som former en negativ motpart. Det kan forstås som en motpol som argumenterer, eller arbeider, i mot det som allerede er etablert, og er med på å danne en konfrontasjon. Med dette forstås antagonisme som konflikten, eller konfliktbegrepet, i diskursen, og at diskursen får identitet i kraft av det som er kontrasterende. Videre henviser begrepet agonisme til aktører som er motstandere eller konkurrenter, men som likevel aksepterer hverandres uenighet (Laclau & Mouffe, 2002, s.188-189). Det er derfor en enighet om den foreliggende rivaliseringen.

Ekvivalenskjede og nodalpunkt

Ekvivalenskjede er et sentralt begrep i Laclau og Mouffes diskursteori. De introduserer dette begrepet som “(...) *forskellene ophæver hinanden i den udstrækning, de bruges til at udtrykke noget identisk, som ligger til grund for dem alle,*” og i den anledning “(...) *mister hvert enkelt [indhold] sin betingelse for at være et differentielt moment, og opnår et elements flydende karakter,*” (Laclau & Mouffe, 2002, s. 81).

“De ses alle som relateret til hinanden, ikke fordi deres konkrete mål står i indre forbindelse med hinanden, men fordi de alle ses som ækvivalente i konfrontationen med et repressivt regime. Deraf følger, at det ikke er noget positivt, de alle har til fælles, der skaber deres enhed, men noget negativt; deres opposition til en fælles fjende” (Laclau, 2002, s. 140).

Ekvivalenskjeden, og det som fremkommer som ekvivalent, bidrar til å danne det som står i kontrast til den diskursive tilnærmingen. Det som er ekvivalent danner seg som en “kjede” av forskjellige tilnærminger, men at de i kategoriserer seg som en motsetning og dermed danner en ekvivalenskjede (Laclau & Mouffe, 2002, s. 83). Med andre ord kan en ekvivalenskjede forstås som en motsetning, eller momenter som skaper konflikt i en diskurs, og utgjør derfor en slags ytterside i en diskurs. Med andre ord kan en ekvivalenskjede forstås som en sammensetning av en rekke artikulasjoner som på et sett av betegnere.

“The practice of articulation, therefore, consists in the construction of nodal points which partially fix meaning; and the partial character of this fixation proceeds from the openness of the social, a result, in its turn, of the constant overflowing of every discourse be the infinitude of the field of diskursivity.” (Andersen, 1999, s. 91)

Med andre ord kan nodalpunktet forstås som en førende komposisjon og produksjon for diskursen. Ekvivalenskjeden legger med andre ord grunnlaget for hva som vil bli nodalpunktet i diskursen. På bakgrunn av redegjørelsene over vil denne avhandlingen ta utgangspunkt i diskurs som en særlig meningsdannelse.

Hegemoni

Begrepet hegemoni fremkommer som et svært sentralt og viktig begrep i Laclaus diskursteori. For at en dominerende forestilling etableres, vil det først og fremst være en maktkamp mellom diskursene. Det foregår med andre ord en maktkamp mellom diskursene om å etablere og oppnå hegemoni. Hegemoni er etablert når noe som fremkommer som spesifikt blir til det som er universelt, og viser til hva som er resultatet av et fenomen eller objekt. (Husted & Pors, 2021, s. 66-67). *Hegemoni er når en bestemt forestilling kommer til å fremstå som naturlig* (Husted & Pors, 2021, s. 66). Hegemoni handler om å etablere en posisjon som det overlegne eller etablerte. Videre oppstår den hegemoniske kampen i kjølvannet av et utsagn har blitt fiksert en mening. Målet er å etablere det som blir det universelle, til tross for at dette i utgangspunktet er helt vilkårlig (Husted & Pors, 2021, s. 91). Ernesto Laclau selv hevder at hegemoni er helt sentralt i teoretiseringen av politikk (Laclau & Mouffe, 2002, s. 147). Ved å inkludere hegemonibegrepet i diskursteorien blir derav også Laclaus diskursteori reetablert, og utgjør herved en ny teoretisk tilgang: hegemonisk diskursteori.

Som nevnt tidligere er spørsmålet om makt sentralt hos Laclau, hvilket også fremtrer i en hegemonisk kamp. Gitt at en diskurs streber etter å etablere hegemoni, vil det være naturlig at det også foreligger en kamp, en hegemonisk kamp. Dog er det viktig å trekke frem at en diskurs aldri utelukkende vil etablere status som hegemonisk, fordi det alltid vil være konkurrerende alternativer. Dette kan forstås som at hegemoni aldri vil kunne være endelig, og at det alltid vil foregå en maktkamp mellom diskursene om å være den dominerende som vil fremstå som den naturlige (Husted & Pors, 2021, s. 66-69). Laclau og Mouffe forteller at en av forutsetningene for hegemonien er maktkamp, og at maktkampen er med på å igangsette maktkampen, hvilket er en diskursiv kamp, som spilles ut og har som mål om å fiksere mening omkring det sosiale (Kenny & Scriver, 2012, s. 617-620). Hegemoni oppnås omkring et politisk prosjekt når det blir generelt, eller det universelle. Ofte tilsier dette at det også her er snakk om at det er oppstått flere forskjellige tolkninger eller tilslutninger som er med på å utfordre hegemoniet, og det vil derfor oppstå en hegemonisk kamp mellom diskursene for å nettopp hegemoni omkring prosjektet (Husted & Pors, 2021, s. 91). Hegemoni, og forståelsen omkring dette, henger tett sammen med dekonstruksjon (Laclau & Mouffe, 2002, s. 162). Med andre ord kan hegemoni forstås som en tilstand der det diskursive feltet har oppnådd en posisjon hvilket er diskursiv. Det vil si at hegemoni er oppnådd når diskursen er den som er dominerende. Den hegemoni vil

bidra til et overblikk omkring de faktiske faktorene som kjemper om å bli oppfattet som den rådende og gjeldende status quo.

Fiksering

En diskurs vil aldri kunne oppnå hel eller fullstendig fiksering fordi det er en kontinuerlig prosess. Med andre ord vil en diskurs eller et uttrykk aldri utelukkende kunne være helt fiksert. Fiksering kan forstås som en konstant bestrebelse av å tillegge en mening til et bestemt innhold. Med andre ord søker *fiksering* å bruke overskuddet av mening til å ytterligere fikse mening i diskursen, og det diskursive felt. Når fiksering trer frem og skaper ny mening, søker de videre etter å danne nye diskurser, altså en ny diskursformasjon som den også ønsker å dominere dette. Med andre ord søker fiksering å skape ny mening med overskuddet av mening i den eksisterende diskursen, med hensikt for å danne en ny og dominerende en. Når den søker å dominere det diskursive feltet, vil dette også si at den søker å undergrave en annen mening, nettopp for å kunne dominere. Noe vil aldri fullt ut kunne bli fiksert fordi det da vil være oppnådd hegemoni, noe det aldri kan. Hegemoni og kampen om det hegemoniske er en kontinuitet (Laclau & Mouffe, 2002, s. 62). Å benytte “å tilskrive” fremfor “fikse” vil derfor gi en mer korrekt forståelse i analysen, men diskursanalysen vil i stor grad benytte “fiksering” for å aktivt benytte begrepsapparatet. Dette gir oss informasjon at det foregår en stadig og kontinuerlig kamp mellom det diskursive felt, og selve diskursen. Sitatene i diskursanalysen vil derfor analyseres i et bredt spekter.

Denne avhandlingens diskursanalyse vil hjelpe til med å utforske og finne ut av det diskursive felt i norsk sjømat på andre orden. Iakttagelsefeltet er norsk sjømat, og ved hjelp av en hegemonisk diskursanalyse vil diskursene som står på spill, og utgjør de mest tungtveiende områdene i den norske sjømatsektoren. På bakgrunn av dette vil den første analysen, hvilket også er den som utgjør den største og mest tungtveiende analysen i oppgaven, analysere frem de forskjellige hvem de forskjellige aktørene er, og hvilke interesser som foreligger hos dem, samt de forskjellige diskursene som befinner seg i sjømatnæringen. Dette vil bli gjort ved hjelp av Laclau og Mouffes begrepsapparat som er redegjort for over.

Avhandlingens analysespørsmål til diskursanalysen er:

- **Hvordan fikserer sjømatindustrien mening omkring norsk sjømat, og hvilke diskurser står på spill?**
- **Hva er de forskjellige kreftene, utfordringene og de overordnede strukturene i norsk sjømat?**

For å gjennomføre en diskursanalyse, krever det at det foreligger et godt empirisk grunnlag. Et godt empirisk grunnlag bør bestå av en mengde av litterært grunnlag, som ofte er artikler fra mediene, faglige publikasjoner, offentlige utredninger (NOU), eller offentlige publikasjoner. Å benytte en god mengde med empiri vil medføre større grad av transparenthet i analysen, hvilket er viktig for å oppnå et så ærlig resultat som mulig.

Foucaults governmentalityanalyse – den andre analysestrategien

Foucault sine forfatterskap kan iakttas som mindre systematiske, hvilket medfører en svakhet til å kunne omtale hans analytikk som en teori, og derfor heller ikke en sammenhengende diskursteorie. Likevel kan man si at Foucaults arbeid heller er egnet som analysestrategi, da hans overveielser er annen orden, og iakttar noe som et monument som forstås ut ifra sin samtid, og i betraktning til en bestemt problemstilling (Andersen, 1999, s. 29-30). Foucault sine betraktninger, hvilket baseres på litteratur, hans forelesninger, og hans intervjuer, vil være hjelpelig når man skal belyse forskjellige og komplekse aspekter ved moderne samtidsbetraktninger innen politikk og mellom stat og styring (Dean, 1995, s. 560). Foucaults begrepsapparat vil være fruktbar i denne avhandlingen for å belyse lobbyismens plass i den korporatistiske tilnærmingen til styring.

Foucaults begrepsforståelse krever at de forstås i hans egen forankring til begrepet. Dette kan gjøre det vanskelig å forstå begrepene uten hans tilnærming til dem (Andersen, 1999, s. 29). Denne avhandlingen vil ta avstand fra Foucaults forståelse om individet, og inkorporere dette i lys av organisasjoner, selskaper, og politiske organer. Det skal også nevnes at en mer utvidet forståelse av governmentality også omfatter flere begreper, som eksempelvis dispositive,

rasjonalitet og subjekt, hvilket ikke vil bli behandlet i denne avhandlingen, da det ikke særlig andre former for makt blir omtalt i denne avhandlingen.

Genealogi

Genealogi er et avgjørende og særlig sentralt begrep når man skal forstå governmentality, særlig hvis det skal benyttes analytisk. Når man undersøker hvordan en diskurs er blitt dannet genealogisk, tilsier det at vi undersøker den i en historisk kontekst. Altså ved å lete i det historiske materialet etter hvordan nåtidens oppfatning er blitt dannet. Historiske prosesser og politiske maktkamper som har innført noe, samtidig som noe annet er blitt ekskludert (Husted & Pors, 2021, s. 66). Dette passer godt inn i denne avhandlingen, da det i tillegg til governmentalityanalysen vil bli gjennomført en diskursanalyse, og genealogi beskriver diskurser og meningsdannelser (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 31-32).

Foucault betraktet eksempelvis ikke historien som en struktur eller et system, men heller som en opprettelse og en praksis (Foucault, 1970, s. 147). En genealogisk tilgang i en governmentalityanalyse vil medføre innblikk i hvordan diverse historiske fremtredelser er grunnlaget for hvordan politiske institusjoner opererer i dag. Diskursive kategorier kan forstås ytterligere ved en genealogisk tilnærming ved å nærmere undersøke det som var for å forstå det som kommer (Dean, 2006, s. 17-18). Dette kan forstås som hvordan andre alternativer, eksempelvis maktidealer, må forstås som noe som er historisk spesielt, og at det ikke noe som med plutselighet har oppstått. Denne særlige tilnærmingen vil medføre avhandlingen fruktbarhet ved å sette funnene fra diskursanalysen i sammenheng med hvordan viten (makt) fra lobbyistene blir implementert i form av påvirkning.

Forståelse av nettopp dette begrepet vil medføre en mer dyptgående forståelse av hans begrep og forståelse av guvernementalitet. Genealogi har fokus på hvordan det som har status som normalt status quo, eller en spesifikk tenkemåte, har blitt den normale og dominerende. Genealogi kan forstås som å kritisk vurdere historien til å analysere samtiden (Husted & Pors, 2021, s. 70-71). Med andre ord forstås genealogi en metode som bidrar til å kritisk undersøke den historiske evolusjonen til å utfolde strukturene i samtiden.

Foucault og makt

For Foucault er makt noe som befinner seg overalt i det sosiale rom. Makt er ikke noe som kan besittes eller disponeres, men heller noe som oppstår og naturlig er i samfunnet og det sosiale rom, og er derfor veldig komplekst sett i lys av Foucaults forståelse. Denne komplekse tilnærmingen til makt, og hva makt er, er viktig å ha i bakhodet når man benytter og omtaler hans forståelse av guvernementaltitet. (Husted & Pors, 2021, s. 69). Videre bemerker Foucault makt som noe som produseres internt i en diskurs, og videre også er diskursobjekter (Andersen, 1999, s. 32). Videre forstår Foucault makt som noe som er nødvendig og noe som er bra. Foucault uttrykker dog at han ikke er interessert i, eller søker, å utforske makt som et fenomen, men heller subjektet (Foucault, 1982, s.777-778). Med andre ord virker Foucault sin tilnærming fra den klassiske tilnærmingen til makt, hvor lov og orden, og til dels frykt, er fokus. Derav er makt noe som aktivt finner sted i det sosiale rom, og på grunnlag av dette blir dannet i en kontekst, samt hvordan det samhandler i sin omverden (Foucault 1984). Makt står sentralt til governmentality, nettopp fordi governmentality er en særlig type makt. Foucault ser makt som noe som bidrar til at noe kan skje, og er produktiv (Dean, 2006, s. 12), og en komplisert strategisk situasjon i et gitt samfunn (Foucault, 1994, s. 99). På bakgrunn av dette kan makt forstås som noe som bidrar til å fange en historisk bevegelse.

Governmentality

En av de mest sentrale og kjente sidene ved Foucaults teorier, særlig i en diskursiv sammenheng, er hvordan han observerer og undersøker hvordan fenomener og objekter (og generelt alt i et samfunn) som blir oppfattet med status som normalt ikke blir skapt av hva som blir oppfattet som unormalt og ikke-riktig. Heller blir det normale skapt ut fra hva som begrenser, eller distanserer seg fra, det. Med andre ord tiltrer det som oppfattes som normalen, ut ifra hva som begrenser det unormale i det noe er normalt. Det som er unormalt skaper det normale, men det normale skaper ikke det unormale (Husted & Pors, 2021, s. 70). Dette passer inn i våres analyse, ettersom det vil bli foretatt en diskursiv analyse. Å iaktta hvordan private virksomheter iakttar departementet, samt de sakene hvor det skal fattes en beslutning er interessant. Regimer i praksis er ofte i sentrum av analysen (Dean, 2006, s.31). Governmentality beror i stor grad på styringsmentaliteten som Foucault omtaler som “conduct og conduct”. Dette er maktens form av å regjere over seg selv, og henviser til styring av selvstyring. Denne

tankegangen forutsetter også at mennesker er i stand til å handle (Dean, 2006, s. 43-46). Videre forklarer Foucault i *Overvåkning og straff* at makt er hodeløst, og at institusjoner heller får andre instanser til å oppføre seg på en særlig ønsket måte (Foucault, 2002, s. 21-23).

Foucault hevder at governmentality forsøker å spesifisere hvordan makt preger det moderne samfunnet (Dean, 2006, s. 14). Bakgrunnen for tankesettet og ideene om governmentality bygger på en historisk, genealogisk, forståelse av hvorfor og hvordan makt har kommet frem i det sosiale rom. Blant annet trekker han frem Machiavellis «Fyrsten» som et av de grunnleggende forholdene til makt over styring, som dessuten har holdt seg relevant og innflytelsesrik i over et halvt årtusen. Foucault trekker her frem to særlige konsekvenser med den machiavelliske tilnærmingen; å identifisere farer, og utvikle en manipulerende relasjoner som vil styrke hans makt over subjektet (eller territorium) (Foucault, 1991, s. 87- 89). Med andre ord er den Machiavelliske tilgangen til forståelse av makt essensiell for å forstå Foucault sin tilgang til governmentality, ved å genealogisk betrakte maktens tilstand.

Foucaults tilnærming anerkjenner en motpol og en distansering fra den machiavelliske tilnærmingen til makt og til å styre, ved å nærmest pulverisere maktsenteret hvor det dannes ved å utbre de gjeldende strategiene (Foucault, 1991, s. 87- 89). Forståelsen av makt som desentralisert, beror på at makt flyter overalt i det sosiale rom og utøves videre på fire individer (Dean, 2006, s. 11). Dette er med på å danne innsikt i analysen, da det medfører innsikt rammene makten folder seg omkring. Governmentality kan derfor defineres på bakgrunn av dens distanse fra styringsidealene som *Fyrsten* legger til grunn. Videre er det interessant å se nærmere på hvordan og hvilken rolle staten har i Foucaults narrativ. Foucaults komplekse observasjon og forståelse av makt er dog viktig å ha i bakhodet. Han foreslår en nytenkning av makt, hvilket tidligere hovedsakelig fokuserte på legitim makt, eller makt basert på institusjonelle modeller (Foucault, 1984, s. 778). Foucault forstår også governmentality som noe som råder og har makt over mer enn bredere enn territorielt og disiplinert.

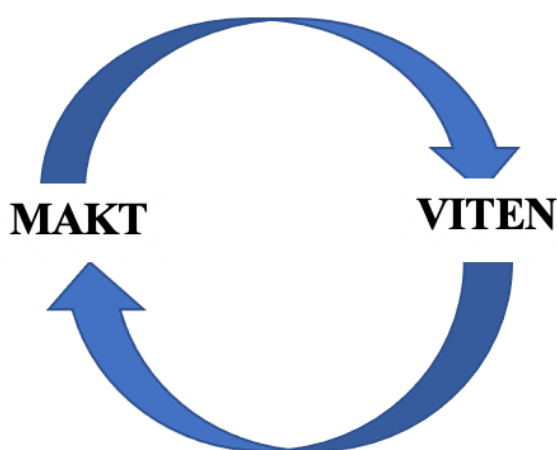
I kjølvannet av opplysningstiden vokste det frem en ny form for makt, *the art of governmentality*, hvor fokuset er sentrert om å styre, fremfor å ha direkte makt over noe (les; territorium). Her fremgår idealet å styre eller beherske et samfunn, fremfor den machiavelliske tilnærmingen. Å styre kan utspilles på flere forskjellige arenaer og nivåer. Eksempelvis kan man styre over et område, en orden, en religiøs gruppe eller bevegelse, over en familie, eller

over et barn (Foucault, 2008, s. 99-101). Governmentality betraktes i denne avhandlingen derfor som en særlig form for styringskunst.

Viten hos Foucault

En governmentalityanalyse har ikke som hensikt å kritisere den fornuften som ligger til grunn for styringen, men heller ved å se nærmere på dynamikken mellom viten og makt. Det vil si dynamikken mellom de nedskrevne prosedyrene og reglene, samt å etablere viten og kunnskap omkring det som skal styres (Dean, 2006, s. 15-16). Dette vil være relevant for denne avhandlingen i den forstand lobbyvirksomhet implementerer en særlig viten hos politikere, evt. hos beslutningsmyndigheten, dog ofte i favør av en spesifikk interesse.

Foucault hevder at viten forutsetter makt, og vers visa. Makt-viten forholdet kan ikke hevdes å utgå fra det ene, men heller at det er et resultat av diverse prosesser som konstituerer de forskjellige områdene av viten (Foucault, 2002, s. 42). Koblingen mellom viten og makt forstås derfor som uatskillelig eller som hverandres alter ego. Her skal det også legges til at makt ikke bruker eller utnytter viten (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 20-22). Dette implementeres inn i avhandlingen i form av en moderne kontekst av governmentality, hvor lobbyisme er en fremtredende aktør.



Figur 1: Dynamikken mellom makt og viten

På bakgrunn av det som nedskrevet og redegjort for over handler governmentality å sette et kritisk blikk på hvordan ting blir styrt. Dette samt å sette spørsmål ved, eller rette et kritisk blikk til, den relativt komplekse relasjonen mellom dette og selv-styring. Selv-styring vil dog ikke utgjøre en del av denne oppgaven, da denne delen av forståelsen av begrepet ikke vil være fruktbart for problemfeltet, da det ikke vil gi mening at man selvstyring på individuelt og personlig vil medføre oppgaven nye funn. Med andre ord omhandler kan governmentality-mentalitet forstås som å styre/lede enheter som allerede er selvstyrende. Dette kan især være både en prosess, individer, enheter eller et system. Denne avhandlingen tar utgangspunkt i at Foucault forstår governmentality som en særlig form for styringskunst.

Denne avhandlingens analysespørsmål til governmentalityanalysen er derfor:

- **Hvordan kan lobbyvirksomhet forstås som en utvidet korporatistisk tilnærming?**

Diskursanalyse

For å undersøke, samt besvare, oppgavens problemfelt og problemstilling består den følgende analysen av Laclau og Mouffes hegemoniske diskursteori. Ved å benytte deres teori, vil oppgaven søke å kartlegge hvem de forskjellige aktørene er, og hvilke interesser som foreligger hos dem. Diskursene som blir konstruert og analysert frem vil være hjelpelige til å danne et overblikk, samt en forståelse av hvilke krefter og perspektiver som er på spill i den norske sjømatindustrien, og hvordan lobbyisme opptrer omkring dette. Teoriens sentrale begreper vil hjelpe til med å finne hvilke diskurser som er på spill, men også videre hjelpe til med å konstruere de forskjellige konkurrerende konfliktene som oppstår diskursene imellom. Videre vil meningsdannelsene bli brukt i form av viten i avhandlingens diskusjon.

Antagonismene som fremkommer i diskursene som blir analysert under kan også forekomme som egne diskurser senere i diskursanalysen. Dette er fordi de antagonistiske tilnærmingene som utspiller seg i de separate diskursene også skaper spenning i den hegemoniske tilstanden, og hele tiden utfordrer status quo, da de har et fiendtlig forhold til hverandre. Det blir dog ikke identifisert noe særlig agonismer i den følgende analysen. Dette begrepet vil først bli benyttet ytterligere i avhandlingens diskusjonsdel.

Videre vil analysen se på diskursene som kommer frem av empirien, samt hvordan den hegemoniske kamp utspilles dem imellom, så få fremt som den hegemoniske kampen internt i de forskjellige diskursene.

Norsk sjømat som politisk objekt

Ved å gjennomgå det empiriske grunnlaget for analysen er det særlig et ord, eller to, som skiller seg ut, nevnes ofte, samt trekkes i flere retninger. Norsk sjømat er en særlig gjenganger som skiller seg ut i den empirien som oppgaven beror på. Utover dette er det ytterligere to ord som splitter identiteten til *Norsk sjømat*: oppdrettslaks og miljø.

- *«Vi er en av verdens største skipsfartsnasjoner og verdens nest største eksportør av fisk og sjømat. Den norske velferdsstaten er i svært stor grad bygd på inntekter fra havet. Vi skal forvalte og utnytte ressursene i havet på en måte som skaper flere trygge helårsarbeidsplasser og bidrar til større verdiskaping både lokalt og nasjonalt. Regjeringen har satt seg et mål om å øke norsk eksport utenom olje og gass med minst 50 prosent innen 2030, da er vi avhengig av å lykkes med å utvikle eksisterende og nye næringer i havet»* (Nærings-og fiskeridepartementet, 2021).

I dette sitatet kommer mulighetene, og viktigheten, av den norsk sjømat frem. Sitatet artikulere særlig de økonomiske inntektene som ligger i sjømatindustrien. Uttalelsen kommer fra fiskeri- og havministeren, som er representant for myndighetene. De økonomiske interessene vinkles her særlig i favør av velferdsstatens posisjon i det norske samfunnet.

Med andre ord artikulere dette sitatet hvordan inntektene og de økonomiske ressursene er særlig viktig for staten. Staten observerer at havet og interessene for sjømatindustrien også er viktig for myndighetene og forvaltningen, særlig økonomisk. Videre iakttas det at betegnelsen “havet” er nodalpunktet, fordi det er den samlende forutsetningen for norsk sjømat. Det er derfor interessant å undersøke hvordan havet ikke bare er en garantist og forutsetning for norsk sjømat, men også for den norske velferdsstaten. Dette blir ytterligere forsterket i sitatet under:

Jeg har oppfattet at et viktig hovedbudskap fra utvalget er at tiden er moden for å løfte blikket, og at vi sammen må se på hvordan vi kan bidra til økt verdiskaping i hele verdikjeden for sjømat. Det vil kreve endringsvilje og en forsterket innsats for å få til

endringer for fiskeindustrien. Det vil jeg som fiskeri- og havminister levere på, sier Skjæran (Nærings-og fiskeridepartementet, 2022).

Dette sitatet bygger også opp under de økonomiske ressursene som befinner seg i de norske havområdene. Hvorvidt sjømatindustrien faktisk kan sies å være en bærekraftig industri er dog også noe omdiskutert. Særlig er oppdrettsnæringen det som dras frem som noe som heller kan skade miljøet rundt. Sitatets avsender er fiskeri- og havministeren, hvilket gir artikuleringen autoritet og holdbarhet. Når en minister uttaler seg på følgende måte presenteres det klart og tydelig at både næringslivet og det politiske omkring denne sektoren opplever et gjensidig forhold.

Med disse uttalelsene lagt til grunn kan det tolkes at de politisk økonomiske motivene og forholdene ligger mer tungtveiende til grunn, og at kryssningen økonomi-og næringsliv og politikk fremkommer som en gjennomgående tendens i sjømatindustrien.

Jeg regner med at Norsk Industri og Sjømat Norge – ikke bare regner med, men jeg vet at de på samme måte som oss – jobbet inn mot de politiske miljøene både lokalt, regionalt og nasjonalt. Som jo er helt normalt, det er langt fra noe fiksfakseri dette. Slik er det alltid blitt jobbet, understreker han (Kristiansen & Weiderstrøm, 2021).

Dette sitatet tilsier ikke bare at norsk sjømat er objekt for politikk, men at det også er utsatt for påvirkning av forskjellige politiske og næringslivsrettede interesser, som igjen også påvirkes av hverandre. Disse interessene forsøker forskjellige aktører å forme omkring den norske sjømatindustriens miljø. Med andre ord, på bakgrunn av det som er redegjort for over, er norsk sjømat utvilsomt et politisk objekt.

Den følgende diskursanalysen vil bli gjort på basis av følgende delspørsmål:

- **Hvordan fikserer sjømatindustrien mening omkring norsk sjømat, og hvilke diskurser står på spill?**
- **Hva er de forskjellige kreftene, utfordringene og de overordnede strukturene i norsk sjømat?**

Den første diskursen - oppdrettsfisk

Den følgende analysen danner en diskurs som blir konstruert og analysert frem på bakgrunn av oppgavens empiriske grunnlag, og konstrueres på bakgrunn av sitatene nedenfor. Denne diskursen har fått navnet *oppdrettsfisk*.

Oppdrettsfisk

Sjømatnæringen omfavner et bredt spekter av alt av næringsmidler som kommer fra vann og hav. Norsk fisk og sjømat er internasjonalt ettertraktete produkter. Det er det flere grunner til. Videre er norsk laks ubestridt den mest ettertraktete råvaren fra norsk sjømat, og blir eksportert globalt til stadig nye rekordomsetninger (Norsk telegrambyrå, 2022). Utover dette utgjør store andeler av den norske laksen som eksporteres internasjonalt oppdrettslaks.

For å forstå hva konseptet om oppdrettsfisk er, kan det defineres som “Fiskeoppdrett er å fø opp fisk i fangenskap. Ofte inngår også produksjon av rogn og yngel for å få nye generasjoner av oppdrettsfiskene.” (Misund, 2022). Med andre ord er oppdrettsfisk fisk som produseres separat fra den naturlige måten, på land og senere i fiskemerder. Dette gir gode forutsetninger for å produsere et forutsigbart og stort antall av den fisken som blir oppdrettet.

Atlantisk laks er den dominerende arten som produseres i havbruk i dag. I tillegg drives det en vesentlig produksjon av ørret, samt noe kveite og torsk, blåskjell, østers, steinbit, berggylte og kråkeboller (SjømatNorge, 2022).

Dette sitatet konstaterer tydelig at laks, atlantisk oppdrettslaks, som er den mest dominerende arten som blir produsert i oppdrettsmerder. Ordene “produseres” og “dominerende” artikulere mening om at i oppdrettsnæringen er atlantisk laks den fisken det overlegent produseres mest av, og dermed også er det “husdyret” i akvakulturen det produseres mest av. Oppfatningen om at oppdrett er en industri som produserer husdyr, får støtte av sitatet under.

Det blir som et husdyr du fører. Og det føret inneholder de næringsstoffene fisken skal ha, som gjør at den kan vokse og få god helse, og gi en bedre laks. Vi har et svært godt

system for å ivareta mattryggheten i Norge. Jeg mener at vi har noe av verdens tryggeste mat, sier han (Sundfør, 2019).

Sitatet over er en uttalelse fra forskningsdirektør i havforskningsinstituttet, Livar Frøyland. Sitatet støtter forøvrig også opp under sitatet over om det tydelige skille mellom villaks og oppdrettslaks, hvor oppdrettslaks artikuleres som et husdyr, på lik linje med industri-svin og kvegdrift. Videre artikuleres det at denne type produksjon er like legitim som de andre produksjonene ved hjelp av ordene “god helse” og “mattryggheten”.

Villaks

Til tross for at atlantisk laks er den fisken det produseres mest av, er den norske villaksen den laksen som naturlig finnes i havet og i elvene.

Men verken ugler eller lakselus får komme i veien for vekstpolitikken. Dagens regjering ser ut til å fortsette der den forrige slapp, i trygg forvisning om at grådighet fortsatt vil trumfe hensynet til miljø og øvrig liv i havet. (Irgens, 2022)

Særlig oppdrettslaks- og fisk er veldig utsatt for forskjellige syn og meninger. Oppdrettsfisk er fisk som vokser opp i merder langs kysten eller i en fjord. Fiskene som oppdrettes her opplever ikke det samme livsløpet som en villaks. I motsetning til villaksen som gyter i elvene, for så å svømme videre gjennom fjorder for å nå havet, lever oppdrettsfisken i en merd store deler av livet, og har også et liv som er langt kortere (Strøksnes, 2013). Betegnende “trumfe hensynet” og “grådighet” fikserer mening om at oppdrettsnæringen kommer på kant med det naturlige mangfoldet.

Populariteten til den norske villaksen har lagt grunnlaget for ideen om å produsere dette i merder, hvor kontroll og regulering av mengde er enormt mye mer forutsigbart.

Forskere, villakseksperter og miljømyndigheter har advart mot dette i mange år. Hva hjelper det når motstanderen er en industri med så mye makt i Norge at det ikke lenger bare er et miljøproblem, men også et demokratisk sådan? (Strøksnes, 2013).

Det registreres at det foreligger en debatt innen sjømatnæringen hvor det fremkommer at større private selskaper bidrar til å svekke den naturlige biologien for laksen, som trekkes tilbake til oppdrettsnæringen. Debatten har fokus på miljø, hvor oppdrettslaks fremmes som en syndebukk for villaksen, som er den naturlige. Sitatet over artikulere at denne debatten utspilles mellom to forskjellige sider, som begge hevder å ha rett. Ordet “motstandere” blir her artikulert sammen med andre ord som “mye makt” og “miljøproblem”. Debatten kan derfor oppfattes som konkurrerende, men også generaliserende. Det oppstår her en antagonisering mellom villaksen og oppdrettslaksen.

Oppdrett av laks har utviklet seg til en særlig stor industri som involverer enorme ressurser. Norsk laks, inkludert oppdrettslaks, har markedsført seg som en eksklusiv råvare.

Det vi vet, er at vi har god kontroll på hva oppdrettslaksen inneholder, men ikke like god kontroll på villaksen, sier førsteamanuensis Trond M. Kortner, som leder Faggruppe for ernæring og helse ved Veterinærhøgskolen (Tranås, 2021).

I det ovenstående sitatet artikuleres oppdrettsfisken og dens identitet som noe som er helt trygt å spise. Trygg matsikkerhet artikuleres ved å direkte sammenligne dette med villaksen, hvilket igjen setter en antagelse om at villaks og fanget fisk tradisjonelt sett blir betraktet som et bedre alternativ. Sitatet artikulere dog at det fordømmer mot oppdrettslaks, men trekker samtidig ned villaksen. Disse antagelsene settes opp mot hverandre og understreker et konfliktfylt begrep mellom sjømat som har sitt opphav fra oppdrett, og sjømat som naturlig finnes i havet. Dette sitatet kan på bakgrunn av dette betraktes et forsøk på å konfrontere fordømmer omkring oppdrettslaks, og bidrar til å legitimere oppdrettsnæringen. Diskursen opplever derfor også en hegemonisk kamp omkring at oppdrettsfisk versus villaks, og hva som utgjør det et bedre alternativ.

Det er tydelig at oppdrettslaks er gjenstand for påvirkning fra både det private næringslivet og myndighetene. Ut i fra sitatene over ser man at norske myndigheter, her under Norges sjømatråd, heller fremmer norsk oppdrettslaks som en råvare som ikke bare er helt trygg å spise, men også som en særlig helsefremmende en.

Den naturlege tilpassinga hos villaks har skjedd over mange år, medan oppdrettslaksen sine genar har vorte endra over få generasjonar som følgje av målretta avl som har

gjort den til eit husdyr. Innkryssinga vil medføre at laksen får eigenskapar som er mindre gunstige for overleving i naturen. Det kan medføre redusert produksjon av villsmolt og dernest redusert vill gytebestand (Hoddevik, 2019).

I dette sitatet artikuleres oppdrettsnæringen som et industrialisert husdyr. Sitatet støtter også opp under den antagonistiske tilnærmingen. Betegnende “målretta avl” og “redusert produksjon” artikuleres sammen og fikserer mening om at oppdrettslaksens raske og målrettede utvikling er i ferd med å utgjøre en trussel for villaksbestanden, og hvor genetisk ren den er. Denne diskursen fanger opp fokuset som ligger på de norske lakseelvene og utviklingen av de norske villaksene. Det fikseres mening om hva

Fanget fisk

I empirien ble det funnet en ytterligere betegner som også fikserer mening omkring meningsdannelsen oppdrettsfisk: fanget fisk.

Slik har nemlig verden blitt. Å drive rederi med havgående fartøy lar seg ikke lenger gjøre fra en skipperstol. Målt mot Havfisk AS blir de fleste små. I fjor omsatte de ni aktive trålerne til dette rederiet for 1.529 millioner kroner. Dermed befester Norges nest største oppdrettsselskap posisjonen som det største fiskebåtrederiet. Høsten 2016 ble som kjent både Havfisk AS og Norway Seafoods AS overtatt av Lerøy Seafood Group ASA. Et voksent Lofothav bak fulgte de fire stortrålerne til Holmøy-konsernet og de fem trålerne til Nergård-Gruppen i Tromsø, med brutto fangstverdier på henholdsvis 674 og 645 millioner kroner. Havfisk fisker altså for mer alene enn summen av de to andre på pallene (Norskfisk.no, 2019).

Sitatet over viser til at det foreligger et skille i norsk sjømat omkring oppdrettsfisk og fanget fisk, og at fanget fisk utgjør en vesentlig del. Fanget fisk er en tradisjonell tilnærming av sjømatsektoren og har vært en del av den norske kystkulturen i årtusener. Betegnerne “stortråler” og “brutto fangstverdier” artikuleres inn i og fikserer mening om at trålfiske utgjør en kjempestor del av den norske sjømatindustrien. Det fikseres mening om at oppdrettsnæringen er en utfordrer for fanget fisk, heller enn at fanget fisk er en direkte utfordrer for oppdrettsnæringen. Denne ekvivalenskjeden uttrykker at fanget fisk er mer etablert og

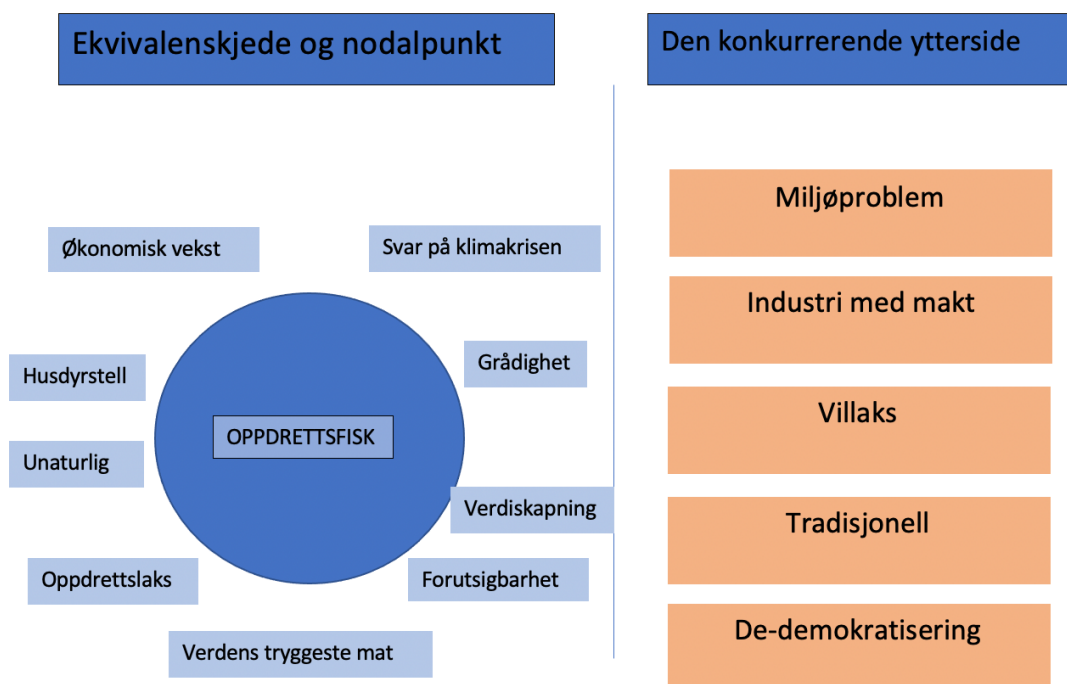
naturlig. Til tross for at et selskap utgjør en betydelig større del av dette markedet, foreligger det fremdeles et konkurranseutsatt fritt marked.

Bakgrunnen for at denne diskursen har fått navnet oppdrettsfisk, og ikke oppdrettsnæring, skyldes at selve fisken som er drevet oppdrett på, og etterspørselen og ressursene denne forårsaker. Samt det som gjør at nettopp oppdrettsnæringen har utviklet seg til det den er i dag, og de utfordringene den står for. Oppdrettsfisken, som oftes oppdrettslaksen, er et produkt som har bidratt til å danne grunnlaget for denne industrien og store deler av inntektene i den norske sjømatindustrien og sektoren.

Delkonklusjon: Oppdrettsfisk

Både fanget fisk og oppdrettsfisk generer store summer for norsk sjømat. Likevel er det oppdrettsnæringen som er den næringen innen norsk sjømat som er mest omdiskutert og mest kontrovers.

Basert på funnene i analysen over ser vi at det er et skille mellom oppdrettsnæringen og fanget fisk (villaks), og hvordan de blir behandlet i politikken og av samfunnet som sådan.



Figur 2: Illustrasjon av diskursen om oppdrettsfisk

På bakgrunn av analysen over ser vi at oppdrettsfisk artikuleres ved ekvivalenskjede hvor ord og såkalte flytende betegnere danner et felles “prosjekt” om oppdrettsfisk. Ekvivalenskjeden utgjøres av forutsigbarhet, husdyrstell, verdens tryggeste mat, unaturlig, verdiskapning, og oppdrettslaks, bidrar til å danne diskursen om å danne konsensus om oppdrettslaks i Norge. Med andre ord er det altså dette som utgjør disse de forskjellige tilnærmingene som har dannet seg som “kjeder” og fikserer mening i det diskursive feltet. Den konkurrerende yttersiden, som bidrar til å danne spenning i diskursen, danner en antagonistisk tilnærming som handler om fanget fisk, og villfisk. Den konkurrerende yttersiden består av ord og betegnere som grådighet, industri med makt, tradisjonell, naturlig, og industri med makt, og dermed har fått navnet fanget fisk. Fanget fisk utgjør derfor, med basis i disse betegnere en konkurranse for diskursen “oppdrettsfisk”. Fanget fisk opptrer i denne diskursen som den konkurrerende siden som skaper spenning, samt konkurrerer om å oppnå hegemoni i diskursen.

Miljøargumentet knyttes opp mot kritikk av oppdrettslaks og artikuleres inn med vern av den norske villaksen. Den norske villaksen har en svært eksklusiv status på både på forbrukermarkedet, men også blant forskere og fagfolk innen miljø og ernæring. På bakgrunn av dette ser vi en ekvivalens mellom miljø og miljøvern, og vern av villaksen. Det kan nærmest se ut som at den særlig eksklusive villaksen drukner i den industrielle oppdrettslaksen, både i volum, profit og etterspørsel.

Ved å se nærmere på denne diskursen om oppdrettsfisk ser vi at den nokså tydelig er konstruert som nodalpunktet som blir stående som en tom betegner som ikke fyller for meget, og blir stående som et mer eller mindre uavhengig ord. Med andre ord er det nettopp oppdrettsfisk ordet som binder sitatene i denne diskursen sammen.

Den andre diskursen: Miljø og bærekraft

Den andre diskursen som blir konstruert på bakgrunn av det empiriske materialet, vil bli analysert frem under. Den følgende analysen vil identifisere den andre diskursen som denne oppgaven finner under norsk sjømat og får tildelt navnet miljø og bærekraft.

Ved å analysere empirien finner man hvordan norsk sjømat er objekt for diverse endringer og utfordringer knyttet til miljø og bærekraft, da betegnere som foreligger i sitatene artikulere mening omkring nettopp dette og danner ekvivalenskjeder som fylles med mening.

Ansvar i oppdrettsnæringen

Ved å analysere oppgavens empiri kommer det frem at det fikseres mening omkring oppdrettsnæringen, da særlig omkring *ansvar* i oppdrettsnæringen.

Avdelingsdirektør for fiskehelse og fiskevelferd, Edgar Brun, sier situasjonen har vært nesten uforandret i de snart tjue årene instituttet har rapportert om sykdom, dødstill og fiskehelse. 15,5 prosent av laksen dør. Allerede i 2020 uttalte Ingunn Sommerset ved Veterinærinstituttet til NTB at næringa burde komme ned på et nivå på nærmere fem prosent (Nationen.no, 2022).

I sitatet over artikuleres oppdrettsnæringen i en negativ bærekraftig retning. Ved å benytte ordet “uforandret” sammen med “fiskevelferd” og “død” dannes et inntrykk og en meningssammenheng som tilsier at den norske oppdrettsnæringen ikke er bærekraftig. Dette er fordi disse ordene kjedes sammen og danner en ekvivalenskjede som fikserer mening om at situasjonen og forholdene i fiskemerdene ikke er gode nok. Dette forsterkes ytterligere når tidsperspektivet på 20 år artikuleres inn og fikserer mening om næringen ikke tilstrekkelig har forsøkt å endre seg til fordel for en mer bærekraftig næring. Betegneren “fiskehelse” artikuleres sammen med “dør” og forteller at fiskehelsen ikke er bra nok.

Betegnerene “burde komme ned” fikserer mening omkring at utviklingen fremdeles ikke er god nok, særlig “burde” understreker dette ytterligere. Det er derfor interessant å se hvordan miljø og bærekraft trekkes inn som en motsetning og et svar på dårlig fiskehelse.

Videre er det interessant å se at de private aktørene i oppdrettsnæringen ikke har latt dette gå et hus forbi. Dette trekkes frem på bakgrunn av sitatet nedenfor.

Som gründere og pionerer innen sin næring, ser Salmon Group sine aktører det som svært relevant å ta grep og vise vei mot felles mål om bærekraftig havbruk. Vi ønsker med dette forprosjektet å bidra til samtalen og være en tydelig pådriver for at næringen

tar riktige grep for å sikre et bærekraftig oppdrett i alle ledd, på en så effektiv og god måte som mulig (Salmon Group, 2018).

Oppdrettsfirmaet Salmon Group fikserer mening omkring å “vise vei” om utfordringene som fremmes over. Betegnerene “riktige grep” og “bærekraftig oppdrett” fikserer mening omkring oppdrettsnæringen, og miljø og bærekraft. Det dannes en ekvivalens mellom “oppdrettsnæringen” og “bærekraftig oppdrett”. Oppdrettsnæringen danner her en identitet om å ta ansvar i sin egen næring, altså ansvar i oppdrettsnæringen. Salmon Group, som privat aktør i den norske sjømatindustrien, bidrar derfor til å danne et inntrykk av at oppdrettsnæringen, og oppdrettsfisk, er og søker å være bærekraftig. Videre trekker de seg selv frem som et særlig innovativt og langsiktig selskap ved å artikulere ordene “forskerprosjektet” og “tydelig pådriver” (les: for bærekraft).

Videre artikuleres oppdrettsnæringen som en næring som ikke utelukkende søker den økonomiske profitten, men heller en næring som også vil ta ansvar for å sikre et bærekraftig havbruk. Det fremkommer at et bærekraftig havbruk og oppdrett ikke nødvendigvis er noe som kan sies å være enten bra eller dårlig. Ansvarer Salmon Group tar tilsier at de ikke ønsker å neglesjere utfordringene knyttet til miljøet. Interessant nok kan denne type retorikk, hvor noe som hevdes å være noe av problemet, heller søker å være en del av løsningen på problemet ved å bidra med et forskningsprosjekt. Her kan det derfor være en antydning til agonisering mellom oppdrettsnæringen og bærekraft.

Havbruksnæringen skaper store verdier for Norge. Men videre vekst må skje innenfor bærekraftige rammer. Hensynet til natur generelt, og villaksen spesielt, er av avgjørende betydning, sier klima- og miljøminister Sveinung Rotevatn (V) (Knudsen 2021).

I det ovenstående sitatet artikulerer betegnerne “vekst” og “hensynet til natur” mening omkring de økonomiske forutsetningene i havbruksnæringen. Sitatets avsender er daværende klima- og miljøminister Sveinung Rotevatn, som tar opp ansvar for miljøhensyn, samtidig som den økonomiske tilgangen blir satt i samme kontekst. Villaksen blir artikulert som særlig viktig å ta hensyn til ved hjelp av ordene “avgjørende betydning”. Dermed blir “bærekraftige rammer” og “natur” ekvivalent med “vekst” og “store verdier”. På bakgrunn av dette kan det konstateres at

havbruksnæringen tilskrives og kobles til en miljøbevisst fremtid, samt bærekraftig innovasjon, og at det derfor fikseres mening omkring en bærekraftig utvikling.

Utover dette, blir ansvar i oppdrettsnæringen fiksert mening omkring ved hjelp av andre betegner. Ansvar i oppdrettsnæringen blir koblet til “høyere krav” og “dyrevelferd”. Her blir det artikulert at forvaltningen (myndighetene) må sette strengere krav for oppdrettsnæringen, hvilket er ekvivalent med at det ikke er godt nok. I det følgende sitatet kommuniserer fiskeri- og havministeren at høy kravsetting også er viktig for hele næringen. Ministerens kommunikasjon artikulerer at det foreligger en svakhet hos oppdretterne, ved hjelp av betegnerne “sist”, “prioriteringsliste”, og “uetisk”.

Fiskeri- og havminister Bjørnar Skjæran (Ap) har påpekt at forvaltningen må henge med når ambisjonen er å levere klimavennlig sjømat til en verden som trenger mer mat. Den forvaltningen må sette langt høyere krav til helse og velferd også for fisken. Det er uetisk – og på sikt økonomisk og omdømmemessig skadelig – at dyrevelferd kommer sist på oppdretternes prioriteringsliste (Nationen.no, 2022).

Dette sitatet artikulerer at de private aktørene må ta langt mer ansvar, også for verdiskapningen av norsk sjømat. Betegnerne “økonomisk” og “omdømmemessig” blir sammenkjedet, og artikulerer at dyrevelferd derfor er en forutsetning for at fisk skal opprettholde den statusen den har. Det artikuleres også at sjømaten som Norge eksporterer streber etter å være “klimavennlig”. Dermed blir miljø og bærekraft ekvivalent med forutsetningene for at norsk sjømat skal være en attraktiv råvare internasjonalt. Det fikseres mening om at oppdrettsnæringens fremtid, som her ikke overveier velferden og helsen til fisken, må endres til en næring som “stiller høyere krav” til “helse og velferd”, for å ikke ødelegge sitt gode omdømme. Videre artikuleres “klimavennlig sjømat” sammen med “mer mat”, og fikserer mening om at sjømat kan være med på å påvirke klimakrisen positivt.

Det oppstår også et dilemma mellom næringslivet og de store private aktørene som søker å maksimere sin profitt fremfor å utvikle en bærekraftig oppdrettsnæring. Dette er til tross for at oppdrettsnæringen som helhet, også hvis man inkluderer myndigheter og private aktører, fremkommuniserer at de både ønsker og arbeider for en mer bærekraftig oppdrettsnæring. Videre er det grunnlag for å se denne diskursen i sammenheng med diskursen over, oppdrettsfisk, da oppdrettsfisk utgjør en ekvivalens. Dette kommer dog også frem i analysen.

Forurensning

Analysen har frem til nå trukket frem et mangfold av betegnere som har artikulert frem at oppdrettsnæringen ikke slipper unna problemet knyttet til miljø og bærekraft, til tross for at sjømat anses som et mer klimavennlig matprodukt. Utover ansvar i oppdrettsnæringen blir miljø og bærekraft artikulert, samt fiksert mening omkring andre utfordringer. Forurensningen i sjømatindustrien er en problematikk i sjømatsektoren, som også påvirker miljøet.

For det første er lakseoppdrett slett ikke bærekraftig. Fjorder som forurenses av lusemidler og gigantiske mengder laksedritt, omfattende laksedød i merdene, kolossalt svinn av (livsviktig og ikke-fornybart) fosfor fra fôret, og en villaksstamme på randen av utryddelse er på ingen måte forenelig med fortsatt vekst i bransjen (Irgens, 2022).

Sitatet over forteller oss at det foreligger bakdeler ved sjømatindustrien, særlig ved oppdrettsnæringen, og at dette ikke er forenlig med veksten som oppleves i bransjen. Betegnende “ikke bærekraftig” og “fjorder som forurenses” problematiserer lakseoppdrett ved at det artikuleres at det har negative konsekvenser for økosystemene i fjordene. Særlig avfallet som bidrar til forurensning av miljøet i økosystemene, og villaksen blir skadelidende av avfallet som produseres av oppdrettsnæringen. Dette sitatet artikulerer oppdrettsnæringen som en syndebukk og oppretter distanse mellom oppdrettslaks og villaks, hvor argumentet fikserer mening om at oppdrettslaksen er en trussel for villaksen, så fremt som for økosystemet. Videre artikuleres “ingen måte forenlig” og “vekst” inn i ekvivalenskjeden og fikserer mening om at oppdrett av laks ikke er bra for miljøet. Dermed blir lakseoppdrett ekvivalent med “ikke bærekraftig” og “forurensning”. Med andre ord er oppdrett ikke bærekraftig grunnet forurensningen den forårsaker.

Bakdelene oppdrettsnæringen støter på fikseres mening om ved at “laksedritt”, “omfattende laksedød”, og “utryddelse” artikulerer problematikken dette gir miljøet, og at forurensning av fjorder og økosystemer er en særlig del av det. Dog artikuleres det også at forurensning er en gjentakende utfordring knyttet til laks, uavhengig om det er oppdrettslaks eller villaks. Sitatet under artikulerer at parasitter “spiser laksen levende” og at disse forurenses lakseelven. Det blir dermed forurensede lakseelver koblet til død villaks.

Laksebestanden i Vefsna vokser. For fire år siden ble elva behandlet med giften rotenon for å fjerne den dødelige lakseparasitten Gyrodactylus salaris, som spiser laksen levende. 300.000 liter rotenon utslettet alt liv, men nå er det igjen fisk i elva. Gustav Busch Arntsen i Statskog mener at økningen i bestanden gjør at det bør vurderes om elva kan gjenåpnes for fiske (Mørk & Skjåstad, 2016)

Analysen trekker frem en ekvivalenskjede som kritiserer konsekvensene oppdrettslaksen medfører. Sitatet ovenfor støtter opp under denne antagelsen indirekte. Betegnerene “giften” og “utsletter alt liv” artikulere at rotenon faktisk er skadelig, også for villaksen, men at de fremdeles benytter dette for å gi villaksen et bedre fremtidig liv. Den dødelige parasitten som har inntatt lakseelvene har kommet dit av naturlige årsaker og myndighetene, herunder Statskog, benytter utelukkende naturlige metoder for å legge til rette for villaksen. Her observeres det at bekjempelse av forurensning går på bekostning av det naturlige liv i elvene, og fremmer en dobbelthet.

Likevel viser analysen at oppdrettslaks i større grad er problematisk og at villaks heller opplever problemer, som krever forurensende og unaturlig tiltak for å fremdeles kunne være levedyktig og frisk. Det fikseres mening om at forurensning i sjømatnæringen er et gjennomgående problem, både for oppdrettsnæringen og for fanget fisk, herunder villaks. Umiddelbart kan det se ut som at det foreligger en favorisering av villaksen i forhold til andre fiskearter ved når giften som renser elven “utsletter alt liv”. Dermed blir laksedød tilskrevet forurensning, og dermed fiksert mening omkring.

Utover dette blir “forurensingen” av villaks koblet til ansvaret som ligger på oppdrettsnæringen. Oppdrettsnæringens ansvar ble omtalt tidligere i analysen til denne diskursen. Dette bekreftes også av sitatet under, hvor det artikulere “de mest alvorlige og akutte truslene mot villaksen”.

I tillegg til at Norge er blant verdens ledende oppdrettsnasjoner, er norske elver hjem for en tredel av de globale villaksbestandene. Derfor hviler det et stort ansvar på oss for å ta vare på elvene og fjordene hvor vår villaks, atlantehavslaksen (Salmo salar), holder til. Laksen har mistet mye av leverområdet sitt ettersom elver er bygd ut for kraftproduksjon og forurenses fra industri og landbruk. I dag står oppdrettsnæringen for de mest alvorlige og akutte truslene mot villaksen, og vi har mye kunnskap om hva som må gjøres. Naturvernforbundet har fylkes- og lokallag langs hele kysten, og vi

jobber for å verne sårbare fjordområder mot oppdrett og nasjonalt jobber vi for et forbud mot oppdrett i åpne anlegg. Mange lokalpolitikere ønsker å regulere og sette krav til oppdrettsnæringen i sin kommune, men blir dessverre overkjørt av nasjonale politikere og byråkrater som ønsker vekst i en næring som allerede har for store miljøutfordringer (Naturvernforbundet, 2020).

Sitatet over artikulere norsk sjømat som en sydebukk og en trussel for naturen og biodiversiteten. Naturvernforbundet observerer andre aktører, politikere og byråkrater, og observerer at de ikke er interessert i å bevare miljøet men heller nesten utelukkende har fokus på den økonomiske gevinsten som finnes i lakseoppdrett. Oppdrettsnæringen blir ekvivalent med skadelig og forurensende for naturen og den naturlige biodiversiteten. Avsenderen av dette er Naturvernforbundet, som er en interesseorganisasjon som fokuserer på miljø og natur. Oppdrettsnæringen blir gjort ekvivalent med en “alvorlig og akutt trussel mot villaksen”. Sitatet under støtter opp under dette. Betegnere “all annen fisk” og “møtt motstand” artikulere at bruk av rotenon i norske vassdrag og lakseelver ikke er uproblematisk. Dermed artikulere det at norsk sjømat også er en trussel for seg selv?

Sitatets avsender er Naturvernforbundet. De kommuniserer at de ønsker å “verne sårbare fjorder mot oppdrett”, og det oppstår en antagonisering av sjømat, og særlig oppdrettsnæringen, på grunnlag av avstanden som skapes mellom hva som er forenelig med miljø og bærekraft og hvordan oppdrettsnæringen ser ut i dag. Oppdrettsnæringen er med andre ord ikke forenelig med hvordan miljø og bærekraft kommuniseres i samfunnet i dag.

Rotenonbehandling har utryddet G. salaris fra mange vassdrag og per i dag er 37 av 38 norske laksevassdrag friskmeldte etter rotenonbehandling. Metoden baserer seg på å drepe verten, den atlantiske laksen, og dermed dør også parasitten. All annen fisk i vassdraget dør også under en rotenonbehandling, og metoden har møtt motstand i flere regioner. Etter 2002 har rotenonmetoden vist seg som en robust metode, og alle behandlingene har vært vellykkede (Hytterød, 2020).

I sitatet blir forurensning i form av parasitter satt i sammenheng med drap av flere forskjellige fiskearter, hvor forsøket på å redde en fiskeart går på bekostning av nærmest alt annet liv i elven. Dette blir artikulert gjennom betegnerne “all annen fisk” og “dør”. Dermed gjøres forurensning og G.salaris (parasitt) ekvivalens med generell død. Videre er det interessant å se

hvorvidt disse relativt drastiske tiltakene er for å redde biodiversiteten, eller om det heller er for å tilrettelegge for de økonomiske aspektene ved villaksen? Særlig da villaksen er mer attraktiv enn oppdrettslaksen er, og utgjør en “naturlig” del av den norske faunaen, tilrettelegges det for villaksen. Videre fikserer dette mening omkring at villaksen er mer attraktiv enn oppdrettslaks. Det er med andre ord både forurensning fra oppdrettsnæringen og forurensning latent i vassdrag som dreper laksen. Det er også interessant å se hvordan en “indirekte” forurensning av vassdragene med gift, er løsning på en forurensning det er et svar på.

Det fikses med andre ord mening omkring at forurensning, i forskjellige former og fra forskjellige årsaker, utgjør en særlig faktor innen miljø og bærekraft i den norske sjømatindustrien. Det fikses mening omkring forurensning, særlig satt i artikkel som en del av ekvivalenskjeden hvor miljø og bærekraft blir dannet som nodalpunkt. Forurensningen blir artikulert både som et konstant problem og som et konstruert problem, hvorav forurensning utgjør to vidt forskjellige tilnærminger. Villaksen blir direkte påvirket av forurensning som er i noen lakseelver og det gjøres drastiske tiltak, på bekostning av miljøet, for å tilrettelegge for villaksen.

Ulovlig, urapportert og uregulert fiske

Vi ser også at et annet aspekt som kommer frem under miljø og bærekraft er ulovlig, urapportert og uregulert fiske (heretter UUU-fiske). Dog dette umiddelbart kan betraktes som noe i retningen *homo economicus*, er det underliggende nodalpunktet miljø. Sitatet under støtter opp under dette.

Norge er avhengig av at også andre flaggstater påser at deres fjernfiskeflåte etterlever forvaltningsreguleringene i de berørte havområdene. Norske myndigheter jobber for å styrke samarbeidet med flaggstater både bilateralt og gjennom regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner (Nærings- og fiskeridepartementet 2022a).

Det artikuleres at UUU-fiske i aller høyeste grad er viktig i norsk politikk, hvor vi kan se at betegnelsene som “bilateralt” og “berørte havområdene” kjedes sammen. Sitatet over trekker frem at dette problemet også er en internasjonal utfordring. Disse ordene, samt “styrke samarbeidet” bidrar til å danne en ekvivalenskjede som artikulerer om at den fremtidige fiskerinæringen

nesten utelukkende vil stå overfor det samme problemet. Det fikseres med andre ord mening om at UUU-fiske er, og kommer til å være, et problem for norsk sjømat, og at myndighetene ikke anser dette som særlig heldig. Det vitner også til en antagonisering av de økonomiske perspektivene. Forvaltning av fisk er viktig miljøpolitisk, hvilket artikuleres av “styrke samarbeidet”.

Påstandene om at UUU-fiske er en særlig sentral problemstilling for norsk sjømat, støttes opp av sitatet under hvilket artikuleres at problematikken omkring ulovlig, urapportert, og uregulert fiske ikke blir tilstrekkelig ivaretatt av politikerne, og medfører dårlig maritimt miljø.

Ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) er et globalt problem som utgjør en betydelig andel av det totale fangstkvantumet i verden. Aktører i slik virksomhet oppnår økonomiske fordeler på bekostning av lokale fiskerier, kyststater og det marine miljøet. Manglende politisk vilje til å treffe tiltak og utilstrekkelig kapasitet til å gripe tak i problemene er blant hovedutfordringene (Pedersen et al. 2021).

Betegnerne “globalt problem” og “på bekostning” artikulere at problematikken omkring UUU-fiske foregår i et langt større omfang, og over store områder. Videre settes dette i sammenheng med en fordelaktig gevinst til de som utgjør denne problematikken, hvor “økonomiske fordeler” artikulere at å bedrive disse særlige ulovligheter er attraktivt, og at dette er hovedårsaken til at har blitt et voksende problem. Med andre ord, i dette sitatet problematiseres UUU-fiske. Koblingen mellom sjømat og økonomi grunner i det hele i tilbud-etterspørsel, og er en gjentagende artikulasjon. Likevel tilskriver artikulasjonen “på bekostning” at dette omhandler *miljøet* i en langt større betydning. Hvordan fiske er en viktig ressurs for befolkninger og samfunn som lever av fiskerinæringen artikulere ved at de som bedriver UUU-fiske “oppnår økonomiske fordeler på bekostning”. Særlig ordet “bekostning” fikserer særlig mening omkring de større sosiale konsekvenser dette forårsaker og at det er en antagonisering mellom “økonomiske fordeler” og bærekraft.

Miljø og bærekraft blant befolkningen er et viktig, og henviser til at det ikke bare er fokus på miljø og bærekraft direkte knyttet til norsk sjømat som objekt. Velferden som norsk sjømat produserer, er ikke utelukkende konsentrert til Norge som land. At norsk sjømat kan ved hjelp av bidra til regulering av UUU-fiske i store globale farvann, og bidra til å konstituere velferd i mindre kystsamfunn som har fiske, i likhet med Norge, som en bærebjelke i sin kultur.

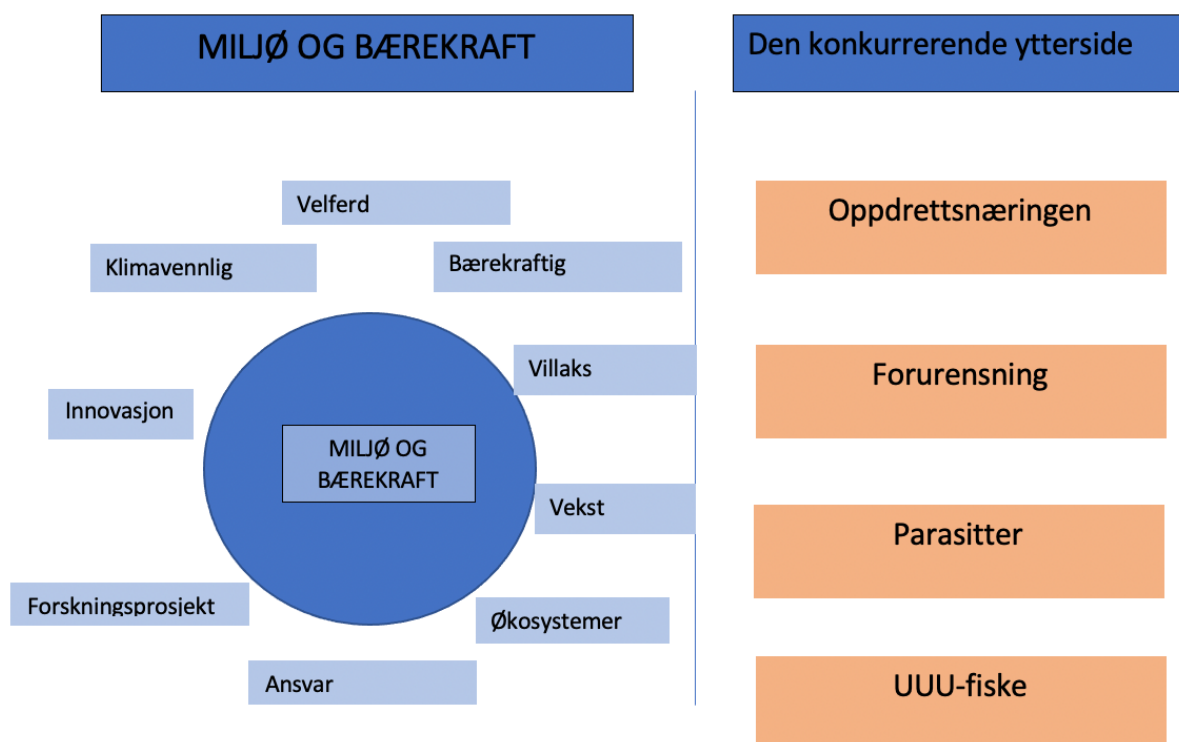
Delkonklusjon: Miljø og bærekraft

Basert på funnene i analysen over kommer det frem at denne diskursen har fått navnet miljø og bærekraft på bakgrunn av hvilken mening som blir fiksert. Diskursen om miljø og bærekraft artikuleres ved ekvivalenskjeden som dannes på bakgrunn av ordene og betegnerne nevnes over.

Analysen viser til at det artikuleres mening omkring ansvar i oppdrettsnæring, og de utfordringene og problematikkene som finner sted der. Videre er det interessant, særlig sett i lys av diskursen som ble analysert frem over, at oppdrettsnæringen artikuleres og fikseres mening omkring. Ansvar i oppdrettsnæringen fikser mening om at det aktørene som driver med oppdrett ikke tar tilstrekkelig ansvar for miljøet.

Diskursen om miljø og bærekraft artikulerer en distansering mellom villaksen og oppdrettslaksen, hvor det fikseres mening om at villaksen er det bedre alternativet da det er det naturlige alternativet. Splittelsen mellom disse forskjellige artene er interessant da de representerer et svært ettertraktet produkt fra samme næring. Likevel kan det derfor konkluderes for at denne diskursen miljømessig favoriserer villaksen. Det kan derfor konkluderes med at det foreligger en antagonisering mellom oppdrettsfisk, hovedsakelig oppdrettslaks, og villaks.

Analysen over peker på både forurensning i oppdrettsnæringen, hvor aktørene søker å ta mer ansvar i deres næring, og hvor ENGO's særlig agerer. Eksempelvis kommuniserer Naturvernforbundet deres sak ved å angripe oppdrettsnæringen, hvor det oppstår en antagonisering av oppdrettsnæringen, da de angivelig ødelegger den naturlige biodiversiteten. Videre iakttas miljø og bærekraft i et bredere blikk, hvor befolkninger og kultur også fikserer mening. UUU-fiske fikserer også mening knyttet til miljø og bærekraft.



Figur 3: Illustrasjon om diskursen om miljø og bærekraft.

Særlig koblingen mellom miljø og hvordan markedskreftene agerer omkring dette, er særlig interessant. Dette artikuleres økonomisk og omdømmemessig skadelig hvor miljø og handel kobles sammen. Det er interessant å se hvordan miljø og bærekraft legges som en førende faktor for hvor attraktiv laks er, og de situasjonene som oppdrettslaks opplever kan være uheldig for dette.

Den tredje diskursen - Skatt og avgift

I den følgende analysen blir det konstruert nok en fremtredende diskurs innen norsk sjømat, og i det offentlige rom. Diskursen er basert på de empiriske dataene som ligger til grunn for oppgaven. For at diskursen skal kunne konstrueres forutsettes det at det foreligger et nodalpunkt og en identitet, hvor artikuleringene samles. Diskursen som er analysert frem på bakgrunn av dette er har fått navnet; skatt og avgift.

Løsning for næringslivet

Ved å analysere empirien kommer det frem at det fikseres mening omkring at skatter og avgifter utarbeides som en løsning for næringslivet, og at særlig de private aktørene søker å påvirke beslutningstakingen omkring skattepolitikk.

I sitatet under artikuleres det at å involvere private aktører, næringsorganisasjon og næringsaktører, på “en konstruktiv måte” er nødvendig når beslutninger omkring skatter og avgifter skal fattes. Herunder journalføringsregelverket:

- Denne saken viser at det er viktig å involvere næringsorganisasjon og næringsaktørene på en konstruktiv måte når nye tiltak skal utvikles. Praktisk forståelse og smidighet er viktige forutsetninger for å få til gode løsninger, og der er næringa selv best i stand til å gi gode råd og innspill. Vi er positive til tiltak som sikrer god ressurskontroll og like konkurransevilkår, men det svært detaljerte journalføringsregelverket ville ikke gitt noen kontrolleffekt og manglet legitimitet. Fiskeriministeren fortjener ros for å ha vist handlekraft og klokskap, og næringa kan nå rette blikket fremover, sier Johansen (Hatlem, 2017).

Det skal bemerkes at sitatets avsender, Johansen, er direktør industri i Sjømat Norge, og har ansvar for å kommunisere i favør av sine medlemmer, altså sjømatbedrifter og selskaper. Ordene “tiltak” og “næringa selv” artikulere mening om at sjømatindustrien selv mener de er den instansen som best vet hva som fungerer best for dem. Dette artikuleres ytterligere gjennom “praktisk forståelse” og “gode løsninger”. Derfor er det interessant å se at sitatets avsender, som heller representerer sjømatnæringen fremfor industrien, støtter opp under at industrien søker tilstrekkelig innflytelse. Når Johansen legger til grunn at næringens hjelp også er viktig for å oppnå gode løsninger fikseres det mening omkring gjensidigheten hele sjømatnæringen søker. Det fikseres her mening om en korporatistisk tilnærming til å styre vil medføre de beste løsningene.

Det er interessant at næringen utvilsomt støtter industrien ved at de artikulere at journalføringsregelverket ikke vil ha den effekten den søker å ha. Betegnerne “involvere næringsaktørene”, “positive til tiltak” og “manglet legitimitet” danner en ekvivalenskjede som artikulere at sjømatindustrien selv vet best hva deres næring trenger.

Videre kan det oppfatte som at myndighetene kommuniserer at de tar en stor del ansvar ved at de lytter til næringen, og at fiskeriministeren nærmest fremstilles som den som er initiativtaker. Ved at betegnelsen “ros” artikuleres sammen med “handlekraft” og “rette blikket fremover” artikuleres nettopp dette. Johansen, og Sjømat Norge, trekker eksplisitt frem sin egen arbeidsgiver som en tydelig årsak til tilrettelegging for den norske sjømatindustrien. Kommunikasjonen peker derfor på de private aktørene i sjømatindustrien som hjelpsomme og viktige i beslutningen som har blitt tatt.

På den andre siden kan det dog fremstå som at fiskeriministeren tilrettelegger tiltak for å høste god kritikk og handlekraft. Gitt at Norge benytter seg av en korporativ politisk tilgang er vil det være rasjonelt av myndighetene og fiskeriministeren og heller tilrettelegge gunstige tiltak for næringen, enn å motarbeide dem ved å ikke “involvere næringsorganisasjoner og næringsaktører”.

Skatter og avgifter skal brukes for å gagne samfunnet positivt, og for å tilby borgerne de aller beste ytelsene og tilbudene. I Norge er skattetrykket relativt sett høyt, og det foreligger et mangfold av forskjellige avgifter, også på summer som allerede er skattlagt. Derfor er det interessant at myndighetene finner løsninger som er attraktivt for næringslivet, ved å gi etter for deres ønsker om et mildere skattepress.

Rollekonflikt hos politikere?

Videre i diskursen om skatt og avgifter kommer det også frem i oppgavens empiri at lobbyvirksomhet om skatt og avgifter er hvordan lobbyvirksomhet er særlig fremtredende her. Faktisk er fremtredende toppolitikere henholdsvis åpne om deres rollekonflikt omkring omstendighetene. I avsnittene over ble det kommunisert at private aktører har tydelig blitt lyttet og tatt hensyn til.

Utover at private aktører har blitt tatt hensyn til i beslutningstakning på insitusjonellt nivå, blir det også artikulert at politikere også tar et mer personlig standpunkt i hvordan private selskaper blir behandlet, fremfor å overlate det til alminnelig saksbehandling. Avsender av sitatet under er Fremskrittspartiets andre nestleder.

– Det er heilt naturleg at eit parti som Frp, som er opptekne av næringsutvikling, også er opptekne av dei viktige selskapa som blir råka av denne skatten, seier Søviknes (Åsnes & Sandvik, 2022).

Dette sitatet artikulere, ved hjelp av begrepene “råka av”, “skatten” og “næringsutvikling”, at skatt (formuesskatt) vil være ødeleggende for næringsutviklingen, altså fiskerinæringen. Det blir artikulert at politikere søker innflytelse for spesifikke interesser, til tross for at det åpenbart er noe de er klar over og aktivt går inn for å gjøre, og heller legitimerer dette ved at det er en viktig sak for partiet de representerer. Ekvivalenskjeden artikulere at sitatet fikserer mening omkring en gråsone som oppstår hos politikere og deres roller.

I sitatet artikulere det også at Søviknes tar et særlig ansvar for de private aktørene i sjømatnæringen. Betegnerne “opptekne”, “næringsutvikling” og “dei viktige” kommuniserer at Fremskrittspartiet er et parti som ønsker å sette næringslivet høyt, og beskytter næringslivets interesser.

Eide Fjordbruk har kjøpt ut Søviknes for å få han til å drive påverknadsarbeid opp mot Stortinget, regjeringa og alle dei ulike politiske partia. No ber det altså frukter i form av eit framlegg til fråsegn som ser ut til å kunne gå igjennom på Frp-landsmøtet i helga (Åsnes & Sandvik, 2022).

I dette sitatet artikulere det mening om at lobbyisme har gitt resultater for de private aktørene som har benyttet seg av dette. Ordene “påverknadsarbeid” og “frukter” artikulere tydelig at disse kan settes i meningssammenheng med at lobbyisme er en av hovedårsakene til at deres interesser tydelig og med stor sannsynlighet blir ivarettatt. Til tross for at sitatet utelukkende påpeker en politiker og representant på Stortinget, Søviknes, fikseres det mening om at denne type aktiviteter faktisk foregår i maktens korridorer i Norge. Søviknes uttaler tydelig at han også, i tillegg til å være politiker og nestleder i Fremskrittspartiet, også er lobbyist.

Det oppstår umiddelbart en konflikt mellom Søviknes sin rolle som både lobbyist for lakseindustrien og hans rolle som tillitsvalgt politiker. Fremskrittspartiet som politisk parti støtter tradisjonelt veldig opp under et aktivt næringsliv, samt kjent for å være en forkjemper for lavere skatter og avgifter som sådan. Det kan antydes at Søviknes fremmer at han faktisk

gjør partiet sitt og deres velgere en tjeneste ved å aktivt gjøre noe med et av partiets kjernesaker. Dette til tross for at han åpent operer som en lobbyist.

Videre finner vi også empiri på politikere, og tidligere politikere som går over til private virksomheter. Sitatet artikulere at næringslivet i stor grad arbeider veldig politisk. Sitatets kontekst er et utvalg som skulle se nærmere på skatteleggingen av oppdrettsnæringen (Kristiansen & Weiderstrøm, 2021).

Jeg regner med at Norsk Industri og Sjømat Norge – ikke bare regner med, men jeg vet at de på samme måte som oss – jobbet inn mot de politiske miljøene både lokalt, regionalt og nasjonalt. Som jo er helt normalt, det er langt fra noe fiksfakseri dette. Slik er det alltid blitt jobbet, understreker han (Kristiansen & Weiderstrøm, 2021).

Avsender av sitatet er Robert Eriksson. Eriksson har tidligere vært statsråd for Frp, og arbeider nå som direktør i organisasjonen Sjømatbedriftene. Sitatet artikulere at bedrifter og interesseorganisasjoner normalt sett “jobber inn mot de politiske miljøene” og normaliserer, og legitimerer, lobbyvirksomhet i sjømatnæringen. Betegnerne “normalt” og “alltid blitt jobbet” understreker dette ytterligere, samt at å aktivt jobbe for å påvirke settes i sammenheng med skatter og avgifter. Sitatet kommuniserer også at industrien tydelig forsøker å påvirke skattene og avgiftene. Med andre ord fikseres det mening omkring at skatter og avgifter er en aktiv dynamikk innen norsk sjømat.

Økonomisk kriminalitet og smugling

Skatter og avgifter fikserer mening også på andre måter, samt andre artikuleringer som knyttes opp mot dette. En bivirkning av skatter og avgifter, som artikuleres gjennom betegnerne “fiskerikriminalitet” og “negativ utvikling”, er problematikker som oppstår i kjølvannet av dette.

I 2021 offentliggjorde Politidirektoratet sin første nasjonale trusselvurdering. Fiskerikriminalitet var blant de nasjonale truslene som ble løftet fram. Disse ble valgt ut både på grunn av alvorlighet og fordi politiet vurderte at utviklingen var negativ (Nordahl & Hasselgård, 2022).

I dette sitatet artikuleres ord som “nasjonal trussel” og “fiskerikriminalitet” sammen med “trusselvurdering”. Avsenderen er Politidirektoratet, altså et direktorat som er underlagt Justis- og beredskapsdepartementet og de norske myndigheter. Dette forteller oss også at sjømatindustrien ikke bare er en industri som opplever vekst, samt en innovasjon som søker å løse de problemene som trekkes frem i sektoren, men også har vokst seg stor nok til å bli utsatt for avansert økonomisk kriminalitet. På bakgrunn av meningen som blir fiksert i sitatet over kommer det frem at det økonomisk kriminalitet knyttet til fiskeri- og sjømatsektoren. Det oppstår her en sammenkobling mellom sjømatsektorens ettertraktete produkter og en kriminell negativ utvikling.

I samme artikkel som det ovenstående sitatet er hentet fra, hvor også sitatet under er hentet fra, kommer det frem at korrelasjonen mellom sjømatprodukter og de kriminelle nettverkene er reelle. Betegnerene “løpende saker” og ”ikke ressurser” bidrar til å danne en ekvivalenskjede som fikserer mening om at dette er en pågående problem av stort omfang.

– Dette bekymrer oss veldig. Fiskeri og havbruk er Norges nest største eksportnæring. Om noen år er det sannsynligvis den aller største. Vi har løpende saker og vi har domfellelser. Vi har ikke ressurser til å ettergå alle tipsene vi får, sier Økokrim-sjefen (Nordahl & Hasselgård, 2022).

Dette sitatet indikerer at denne type kriminalitet tas på alvor av myndighetene ikke har ressurser til å komme bukt med diverse henvendelser som blir rapportert. Dette er et sitat fra sjefen for Økokrim, som har ansvar for den økonomiske kriminaliteten som begås i Norge. Det fikseres mening omkring at dette er både et økende og stort problem for myndighetene. Artikuleringen som skapes henholdsvis med ordene “domfellelser” og “sannsynligvis aller største” fikserer mening om problemet er avansert og nesten håpløst å løse, og at det nesten er en selvfølge at det er et problem også i sjømatnæringen.

Videre er det interessant at det den økonomiske kriminaliteten, og kriminalitet forøvrig, i sjømatnæringen ikke bare er tilknyttet hvitvasking og kriminalitet knyttet til skatter og avgifter, og miljøkriminalitet. Det kan forstås som påfallende og ikke særlig overraskende at kriminaliteten i denne sektoren øker i takt med omfanget og omsetningen av denne sektoren, hvilket reiser et spørsmål om kriminalitet knyttet til denne næringen i langt større grad burde ha vært kartlagt i langt større grad. Antagelsen om at der det foreligger etablerte marked med

gode profitter, vil det også finnes svarte marked og kvasimarkeder, er også høyst gjeldende innenfor sjømatindustrien. Det er derfor en antagonisering mellom myndighetene og økonomisk kriminalitet.

Sitatet under kommer fra daværende fiskeriminister fra Fremskrittspartiet, Per Sandberg, og er en uttalelse i forbindelse med den mistenkelige økte eksporten av norsk laks til Vietnam, under den diplomatiske krisen mellom Norge og Kina fra 2010-2016. Denne diplomatiske krisen førte til at Kina stengte for mer eller mindre all eksport av sjømat fra Norge, hvilket rammet særlig den norske lakseindustrien voldsomt. Norges markedsandel av det kinesiske laksemarkedet var på sitt sterkeste 97% (Nordahl et al., 2022)

Illegal eksport av norsk sjømat er jeg sikker på at foregår. Man kan ikke være naiv heller (NRK, 2022, 00:11-00:18).

Ordene “sikker på” og “Illegal eksport” støtter opp under en artikulering om at norsk sjømat nesten helt sikkert er offer for illegal smugling. Disse ordene fremkommer i en relasjon til hverandre som fikserer mening omkring illegal eksport som et kriminelt problem. Gitt sitatets avsenders posisjon, kommuniseres dette som noe norske myndigheter er klar over at foregår, og er kjent med problematikken. Med andre ord er illegal eksport et problem som foregår utover myndighetenes kontroll.

Dette kan ses i tråd med tilnærmingen at så lenge det er etterspørsel etter et produkt, til tross for at det ikke er lovlig, vil det oppstå illegale og svarte markeder for å dekke etterspørselen. Dette sitatet støtter dermed også opp under antagelsen om at det foreligger annen type, og mer avansert, kriminalitet enn bare hvitvasking og skatteunndragelser. Det kommuniserer tydelig at den norske sjømatindustrien, og særlig den ettertraktede laksen, har blitt gjenstand for kriminalitet.

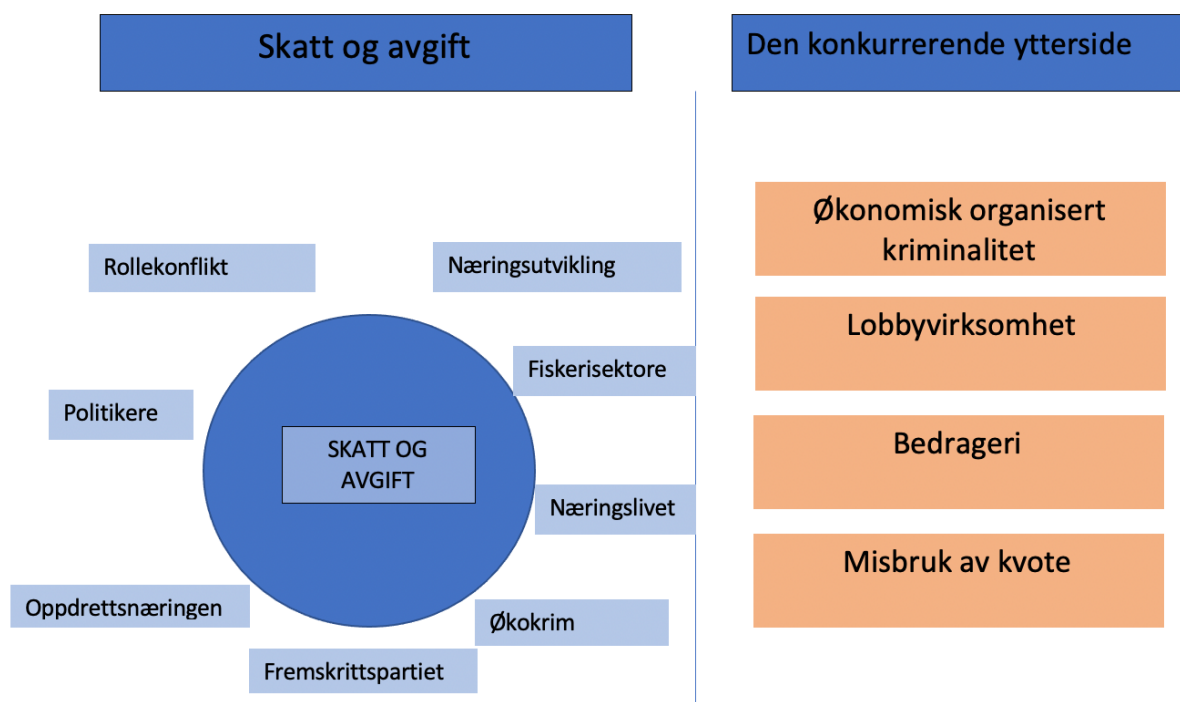
Økokrim har vurdert risikobildet knyttet til organisert økonomisk kriminalitet i fiskerisektoren i Norge. Med det utgangspunkt som er nevnt i pkt. 3.1, mener Økokrim at det er sannsynlig at det ved eksport av fisk foregår fiktiv fakturering, feilaktig prising og bruk av falske dokumenter. Slike handlinger kan tilrettelegge for og kamuflere økonomisk kriminalitet, eksempelvis skattesvik, regnskapsovertredelser og bedrageri. Ressursuttak utover tildelte kvoter kan også kamufleres ved slik virksomhet (Pedersen, Hoel, Svorken, Haugland & Nergaard, 2021).

I dette sitatet artikuleres “organisert kriminalitet” og “kamouflere” at denne problematikken er vanskelig og ofte opererer i gråsonen. Kriminalitet kjedes sammen med skattesvik og regnskapsovertredelser, og danner en ekvivalenskjede som kommuniserer at denne særlige problematikken er en utfordring for norsk sjømat.

Skatter og avgifter er et fremtredende tema i tilnærmet alle næringer. Skattepolitikk er tradisjonelt ofte svært delt, og er muligens et av de viktigste politiske emnene som behandles, da har en direkte virkning på samfunnet som sådan. Et selskap eller en sektor merker tydelig hvilke skattesats og hvilke avgifter som er påkrevd på hvilke inntekter de sitter igjen med brutto. Som nevnt tidligere i oppgaven er sjømatnæringen en næring som opplever kraftig vekst, men som likevel ikke har oppnådd samme status som den norske olje- og gassindustrien.

Delkonklusjon: skatter og avgifter

Skatter og avgifter er av en vesentlig interesse for flere aktører i sjømatnæringen, både for myndighetene og for aktører som utgjør industrien, hvorav myndighetene på den ene siden har en viktig inntekt på skattene og avgiftene, og de aktørene som direkte tjener profitt på industrien vil ha et høyere resultat om de betaler mindre, eller ingen, skatter og avgifter.



Figur 4: Illustrasjon av diskursen om skatt og avgift

På bakgrunn av analysen ser vi at skatt og avgift artikuleres via en ekvivalenskjede samme med ord og flere flytende betegne som løsning for næringslivet, gjensidighet, næringsutvikling, påvirkningsarbeid, og skattepolitikk. Det felles prosjektet for disse er å danne konsensus omkring skatt og avgift innen norsk sjømat. På den “andre siden” av diskursen fremmes den antagonistiske tilnærmingen som utgjør en motsetning. Denne motsetningen omhandler økonomisk kriminalitet og illegal eksport.

I det store bildet kan mye kokes ned til at en gjensidighet mellom industrien og myndighetene er ønskelig fra begge parter, da det foreligger en gjensidig avhengighet. Funnene forteller oss at debatt og politikk omkring skatter og avgifter utgjør en vesentlig og sentral diskurs i samtlige deler av sjømatnæringen og norsk sjømat. På bakgrunn av funnene i denne diskursanalysen er det også interessant å observere at skatt og avgift, samt årvåkenheten omkring ulovlig salg og svartemarkedet iverksetter flere instanser og ressurser hos myndighetene.

Analysen viser at den antagonistiske tilnærmingen ikke nødvendigvis utgjør en enormt stor ytterside, men heller tydelig, hvilket gjør at betegne heller er særlig tungtveiende og

illustrerer det tydelig. Dette medfører at diskursen får et mer tydelig uttrykk og ikke oppfattes som like kompleks som de andre diskursene som behandles i denne oppgaven.

Næringslivet søker innflytelse over nivået på skatter og avgifter. Videre er dette interessant da dette både er forenlig med korporatisme og det rommet det gir lobbyvirksomheter til å utnytte disse spillereglene. Om man observerer lobbyisme på andre orden, kan lobbyister bidra til å sette rammene for hvordan de politiske rammene myndighetene setter omkring dette for de private aktørene. På denne måten kan vi konstatere at det nok så komplekst kommuniseres at er med å finne en løsning for næringslivet.

Det kan derfor, på bakgrunn av analysen over, konstateres at diskursen om skatt og avgift konstrueres av ekvivalenskjeden som fikserer mening med følgende betegnere: rollekonflikt, næringsutvikling, næringslivet, politikere, økokrim, Fremskrittspartiet, og fiskerisektoren. Diskursens konkurrerende ytterside, som konkurrerer om å utgjøre hegemoni omkring skatter og avgifter artikuleres ved betegnerne lobbyvirksomhet, økonomisk kriminalitet, bedrageri, og misbruk av kvote.

Funn og resultat av diskursanalysen

På bakgrunn av diskursanalysen over er det dannet fire diskurser som har blitt analysert frem av empirien som ligger til grunn; Diskursen om oppdrettsfisk, diskursen om miljø og bærekraft, og diskursen om skatt og avgifter. Alle disse diskursene viser til at de ofte også overlapper hverandre og utgjør en motsetning og en ytterside til hverandre i flere aspekter.

Videre er et av funnene at ved de alle forskjellige diskursene som er analysert frem i denne oppgaven, er myndighetene tydelig artikulert inn i alle, og har blitt fiksert mening omkring.

Den hegemoniske kampen mellom diskursene

De diskursive tilnærmingene over konstruerer hvilke perspektiver og hvilke diskurser det fikseres mening omkring i den norske sjømatindustrien. Diskursene som har blitt konstruert på bakgrunn av oppgavens empiriske grunnlag er oppgavens første diskurs; oppdrettsfisk, og oppgavens andre diskurs; bærekraft. Disse diskursene opptrer i en hegemonisk diskursiv kamp

seg imellom, om å være den som er dominerende, og derfor også den som utgjør normen og er mest akseptert i det sosiale rom.

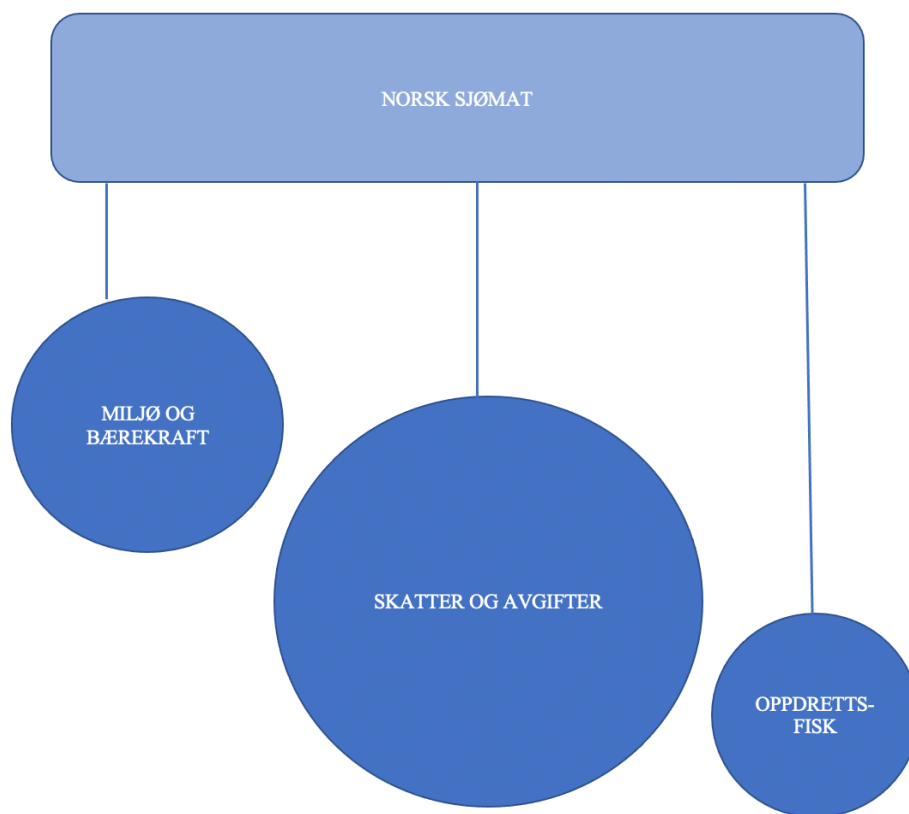
Et av funnene i diskursanalysen er at flere av diskursene utgjør hverandres motsetning, hvilket betyr at det er en hegemonisk kamp mellom diskursene. Motsatt utgjør flere aspekter også de samme motsetningene internt i de forskjellige diskursene. I diskursen om skatt og avgifter kommer det tydelig frem at miljøkriminalitet bidrar til å skape spenning i diskursen, og fikserer mening omkring hvorfor skatter og avgifter er en særlig tydelig interesse for flere aktører i sjømatnæringen.

Analysene over viser til samtlige perspektiver og oppfatninger av vitenskap, altså hva som er det rette omkring den omdiskuterte oppdrettsnæringen. Det seg å være hvorvidt oppdrettsnæringen er en ødeleggende og forstyrrende faktor for økosystemene og miljøet, eller om produktet, altså råvaren oppdrettsfisk i seg selv, pålitelig er et farlig produkt å konsumere av mennesker. Med andre ord er det observasjoner om andres observasjoner som blir analysert, og hvordan dette er med på å endre dynamikken omkring sin egen status.

Felles for de forskjellige aktørene i sjømatindustrien, uavhengig om det er oppdrettsnæringen eller om det er fanget fisk eller skalldyr, er at de alle må forholde seg til de betingelsene og premissene myndighetene setter.

I diskursanalysen kommer det frem at skillet mellom aktørene umiddelbart ikke er så tydelig, og at flere aktører havner i en gråsoner mellom dette skillet, eller har problemer med å definere om de utgjør en del av myndighetene eller opererer med interesser. Dette er interessant fordi nettopp dette også er representativt for mange av aspektene ved lobbyvirksomhet, og korporatisme i forvaltningen som sådan, ved at dette skille viskes delvis ut eller overlapper hverandre.

Analysen trekker også frem hvordan myndighetene, jamfør Sjømat Norge og fiskeriministerens kommuniserer at de private aktørene i næringen har blitt lyttet til når beslutninger innenfor skatter og avgifter har blitt tatt. Som nevnt over bedriver deler av sjømatnæringen med betydelig lobbyaktiviteter, hvorav det i denne sammenheng kan se ut som at har gitt resultater.



Figur 5: Avhandlingens diskurser i norsk sjømat

Funnene i analysen viser, som tidligere nevnt, hvilke diskurser som er mest fremtredende i oppgavens empiriske grunnlag. Blant de fremanalyserte diskursene ser vi også at noen er mer dominerende og fremtredende enn andre. Et av funnene er at diskursen om skatter og avgifter kan anses som en dominerende, og en som også i stor grad utgjør en del av de andre diskursene. Skatter og avgifter er muligens det temaet det blir drevet mest lobbyisme omkring innen norsk sjømat, og hvor sjømatindustrien søker å påvirke beslutningstakingen. Denne diskursen har innflytelse over de andre, da den ofte i noen grad utgjør en del av yttersiden og den antagonistiske tilgangen, og er bidrar til spenning i diskursene.

Diskursen om miljø og bærekraft som tydelig spenning i hegemonien

Et av funnene i diskursanalysen at diskursen om miljø og bærekraft utgjør en av de diskursene i analysen som fyller minst. Dette er interessant da miljø og bærekraft er en av de politiske

sakene som står høyest på den politiske dagsorden, både i nasjonalt i Norge og internasjonalt. Likevel er denne diskursen også en diskurs som er en del av ekvivalenskjeden hos alle diskursene som er analysert frem i denne avhandlingen, og bidrar til å skape spenning. Den hegemoniske kampen som oppstår mellom avhandlingens diskurser er preget av miljø og bærekraft som en motstridende og spenningsdannende diskurs, også i norsk sjømat som sådan. Analysen viser med andre ord at diskursen om miljø og bærekraft bidrar til en særlig støyet hegemonisk kamp mellom diskursene, da den oppleves som en underliggende innvendig på de resterende diskursene.

Med det økte søkelyset på klima og miljø globalt, utgjør dette hovedsakelig i den norske sjømatsektoren vern av miljø, og begrensning og regulering av oppdrettsfisk som bidrar til å forurense fjorder og det maritime miljø omkring dem. Kompleksiteten som oppstår kan oppfattes som et dilemma for myndighetene og politikere, da sjømat er en viktig ressurs i kampen mot klima og miljø, og ikke minst en langsiktig, kontinuerlig og lysende økonomisk ressurs i det grønne skiftet. Med andre ord blir miljø og bærekraft inkorporert som en tungtveiende faktor i norsk sjømat, både på grunn av klimautfordringene, men også fordi de det private næringslivet vet at miljø har blitt ekvivalent med det som er innovativt.

Det empiriske bildet som blir presentert over gir grunnlag for å hevde at diskursen om skatt og avgifter utgjør en særlig fremtredende diskurs. Hos både myndigheter og private aktører kommer dialog og diskusjon omkring fastsetting av de forskjellige skattene og avgiftene sentralt i norsk sjømat. Det er derfor interessant at diskursen om skatt og avgift utgjør et særlig omfang i analysen, men likevel har begrenset innflytelse på de andre diskursene. Dette står i kontrast til hvordan diskursen om miljø og bærekraft er konstruert, og fikserer mening. Den utgjør en vesentlig innflytelse på samtlige, om ikke alle, diskursene i analysen. Denne innflytelsen er både antagonistisk, men også diskursiv i den forstand at diskursen om miljø og bærekraft utgjør en del av ekvivalenskjeden. Nettopp derfor er miljø og bærekraft blitt to gjentakende betegnere, men at de i de forskjellige diskursene opptrer i forskjellige favør.

Et påfallende resultat av analysen er politikere som åpenbart er klar over deres roller, og de påfølgende rollekonfliktene, men trekker frem sine representative politiske partier til å legitimere for denne konflikten. En slik problematikk er i utgangspunktet ikke utelukkende velkommen i et liberalt demokrati, samt dens grunnleggende prinsipper. Politikere som er valgt på inn på Stortinget er valgt av borgerne, og skal representere dem. Videre er dette interessant

å se fra et lobbyperspektiv, som har en mer tungtveiende tale for at private aktører og selskaper også skal ha bli hørt i et demokrati. Det er dog ikke noen funn som peker på at det er noen utelukkende politiske instanser som aktivt problematiserer diskursen, og heller ikke utelukkende jobber mot bruken av lobbyvirksomhet for å tilrettelegge for oppdrettsindustrien, og sjømatindustrien.

Det er flere underliggende årsaker for dette. Denne industrien er viktig å ivareta for fremtidig verdiskapning, særlig i en tid hvor miljø og klima er godt plassert på den politiske dagsorden. Når Norges hittil fremste næring, olje-og gassindustrien, i langt større grad sliter med å møte utfordringene de møter i dag, vil det være en nærmest vinn-vinn situasjon for politikere, og for sjømatindustrien, og samarbeide og legge til rette for den mest attraktive utviklingen.

Den hegemoniske kampen som finner sted mellom analysens mest fremtredende diskurser, kommer særlig tydelig frem mellom økonomisk kriminalitet og ulovlig distribusjon og handel. Disse artikuleringene operer i hver sin diskursivitet, men er også forenlige. Disse betegnerne kjemper om å fiksere mening omkring det samme, men opptrer i analysen i forskjellige ekvivalenskjeder.

Dernest kan det observeres at det er en hegemonisk kamp omkring de presenterte diskursene koker ned til en som utspiller seg mellom miljø og økonomi, hvor oppdrettsnæringen støtter opp under den økonomiske da den artikuleres inn i dens ekvivalenskjede, samtidig at denne næringen er basert på å skape profitt.

På bakgrunn av avhandlingens diskursanalyse kan det konstateres at innen norsk sjømat er dannet tre diskurser; diskursen om oppdrettsfisk, diskursen om miljø og bærekraft, og diskursen om skatter og avgifter

.

Lobbyvirksomhet som andre ordens observatører

Får å kunne utgjøre en virkningsfull lobbyvirksomhet er det helt essensielt å være klar over en klients interesser og være kapabel til å kartlegge hva som er viktig i henhold til disse interessene. Hvem er de forskjellige aktørene, og hvordan står deres interesser i forhold til den potensielle klients interesser. Hvilke premisser og regelverk ligger til grunn for saken som skal

behandles er viktig for å vite hvordan man handler på mest effektivt vis (Baysinger, 1984, s. 248). Ved å gjennomføre en politisk analyse som vil gi innsikt i nettopp disse problemfeltene, vil klienten med stor sannsynlighet motta den beste rådgivningen.

Denne tilgangen gjør at lobbyister søker å påvirke politikere, og derav også de rammene som er satt. Når lobbyister påvirker politikere, gjøres dette ut i fra observasjoner som disse allerede har gjort, samt gjør de oppmerksom på dette. Med andre ord kan man si at lobbyister installerer ny viten hos politikere. Denne viten er dog basert på observasjoner av andres observasjoner.

Venstre har tatt til orde for et lobbyregister, men har foreløpig ikke fått flertall på Stortinget. Selvsagt er lobbyisme lov, men det krever åpenhet om hvordan den foregår. Sjømatnæringens forsøk på å unndra seg offentlighetens lys er en påminnelse om hvorfor et slikt register må på plass. I et fungerende demokrati skal det ikke være plass til slike lukkede prosesser (Nationen.no, 2017).

Her ser vi at betegnelsene “lov” og “lukkede prosesser” fikserer mening omkring at lobbyisme primært ikke blir ansett som, eller er, en åpen prosess for offentligheten, men at det heller foregår bak lukkede dører. Dette i seg selv er en utbredt oppfattelse av hvorfor lobbyisme er negativt i et demokratisk land. Utover dette fikserer disse ordene også mening om sjømatnæringen faktisk benytter seg av lobbyvirksomhet, og at det sjømatnæringen er en næring som søker å påvirke og gjøre det beste ut av sin næring. Dog møter dette en kompleksitet og nærmest et paradoks ved at det fikseres mening omkring “lukkede prosesser”.

Nettopp denne kompleksiteten søker denne oppgaven å se nærmere på. Lobbyvirksomhet er ikke utelukkende noe som normativt burde bli oppfattet som en motpol, eller en konkurrerende instans, til demokrati og demokratiske prosesser.

Hvorfor lobbyisme og lobbyvirksomhet?

Lobbyvirksomhet kan forstås som aktører som søker å forme sitt miljø. Særlig private aktører har en mer kompleks og vanskelig vei for å kunne påvirke beslutninger, eller til å kunne påvirke og forme sine omgivelser og sitt miljø. Korporatisme i offentlig beslutningstaking, hvilket det norske politiske landskap bærer tungt preg av, åpner ytterligere opp for at aktiviteter av slik

karakter skal slippe til. Det er samtlige beslutninger om vedrørende forskjellige interesser som ligger til grunn når lobbystrategiene overveies, og særlig her er det kompleksiteten rundt de forskjellige interessene ofte oppstår (Hillman & Hitt, 1999, s. 836-839). Videre er bemerket det at beslutningstaking og påvirkning, lobbyvirksomhet, fremkommer som en særlig kompleks prosess. På bakgrunn av dette er det absolutt veldig strategisk for mange private aktører, både organisasjoner og selskaper, å forme og påvirke sine miljøer og omgivelser (Hillman & Hitt, 1999, s. 825-826).

Som nevnt i avsnittet over tillater økt korporatisme i forvaltningen åpner dette opp for at lobbyaktiviteter i langt større grad skal ha et spillerom til å bidra til å påvirke beslutningstaking. Videre er dette særlig interessant å se hvorvidt det faktisk at et gjennomslag for et lobbyregister i Norge ved flere anledninger har blitt stemt ned på Stortinget. Umiddelbart kan dette dilemmaet og de konfliktene denne problemstillingen reiser presenteres som både dobbeltmoralisk og kan nesten fremstå som en innpakket korrupsjon. Men det umiddelbare settes ofte til siden når et mer nyansert bilde presenteres. Denne oppgaven trekker frem kompleksiteten som både problemstillingen, empirien og det teoretiske rammeverket har med seg. Derfor er skal dette også være med i betraktningen.

Governmentalityanalyse

Denne analysen tar til sikte på å undersøke og analysere hvordan lobbyismens maktposisjon agerer i et korporatistisk politisk landskap. Analysen vil være liten i omfang, da den ikke har hensikt til å behandle funnene fra avhandlingens diskursanalyse.

Den følgende analysen tar til sikte på å undersøke følgende analysespørsmål:

- **Hvordan kan lobbyvirksomhet forstås som en utvidet korporatistisk tilnærming?**

Foucaults begrepsapparat som er presentert i oppgavens andre analysestrategi vil bli benyttet som utgangspunkt til å analysere og behandle denne analysens spørsmål. Mer spesifikt vil Foucaults forståelse av governmentality som en særlig styringskunst vil være hjelpsom, samt hans konsept av genealogi. Videre vil Foucaults betraktninger av viten og makt som en forutsetning for hverandre være særlig behjelpelig til å undersøke lobbyisme som konsept.

Som nevnt i de teoretiske overveielser forstås governmentaltet som en mot-tolkning av de maktidealene som blir presentert i Machiavellis *Fyrsten*. Kunsten å styre er ikke lengre konsentrert omkring å opprettholde makt over territorier (Foucault, 1991, s. 104). Foucault hevder at myndighetene går mer eller mindre bort fra de grunnleggende instrumentene som brukes for å styre, til fordel for et flertall av taktikker og prosedyrer (Foucault, 1991, s. 115). Dette kan forstås som at forfatningen og den lovgivende makten i et demokrati ikke har samme betydning når den utøvende makt styrer. Det er derfor gjenstand for en indirekte makt som bidrar til å styrke deres myndighet, gjennom disse prosedyrene. Behovet for å innhente viten om et fagområdes egendynamikk bidrar til å legitimere den utøvende makts myndiggjørelse. Det er derfor snakk om en styrking av selvstyringen. Dette er interessant på flere måter. For det første er ikke dette uproblematisk forenlig med Montesquieus maktfordelingsprinsipp, som den norske forfatningen er forankret omkring. For det andre åpner dette opp for at diverse aktører lettere kan påvirke styringen, til tross for at det ikke er direkte hjemmel i lovverket.

Jeg regner med at Norsk Industri og Sjømat Norge – ikke bare regner med, men jeg vet at de på samme måte som oss – jobbet inn mot de politiske miljøene både lokalt, regionalt og nasjonalt. Som jo er helt normalt, det er langt fra noe fiksfakseri dette. Slik er det alltid blitt jobbet, understreker han (Kristiansen & Weiderstrøm, 2021).

Sitatet over er allerede blitt analysert i denne avhandlingens diskursanalyse.

Sitatet bekrefter utelukkende at private aktører driver lobbyvirksomhet, hvilket i seg selv ikke er en tabubelagt handling, men bekrefter at en governmental maktstruktur er til stede i det norske politiske samfunnet. Sitatet gir uttrykk for at det foreligger en governmental makt nettopp ved å direkte påvirke de politiske miljøene, som er den instansen som har mandat til å styre. Det er her tydelig private aktører søker å påvirke prosedyrene som ligger til grunn for den utøvende makten, og at å gjøre dette er en prosedyre for private aktører i seg selv, og konstruerer en særlig form for styringskunst. Hvorvidt lobbyisme som ulovlig eller legitim instans er ikke enkelt å gi et kort og konsist svar på. Det er ikke oppført noe sted at aktiviteter av slik karakter er ulovlig. Å trekke direkte paralleller mellom korrupsjon og lobbyisme kan derfor ikke gjøres. Likevel er det forståelig at lobbyisme oppfattes som noe som representerer de store og mektige aktørene, som ikke nødvendigvis har interesse for samfunnets beste, men for seg selv. Departementet representerer her den utøvende makten, og der er riktignok naturlig at her de

påvirker. Den moderne form for governmentality omhandler i større grad å se nærmere på hvordan makt styres gjennom et nettverk av relasjoner (Dean, 2006, s. 10-13). Lobbyisme ses som en moderne måte å styre på, som også inkluderer de som blir styrt. Ved å se dette i lys av hvordan lobbyister ofte direkte påvirker både beslutningstakeren og beslutningsprosessen, vil lobbyisme vike fra de demokratiske grunnprinsippene uten at det nødvendigvis eksplisitt er strider mot dem. Sitatet over presiserer dette, og gir avhandlingen også grunnlag for at governmentality, så fremt som lobbyisme, skjer på flere forskjellige politiske nivåer.

Utover dette er det interessant å perspektivere ideen om *governmentality* hvor den utøvende makten brer seg utover flere instanser i samfunnet kan oppleves som kommanderende, og dermed også krever at samfunnet som sådan, også forstår hvordan myndighetenes tankesett utfoldes. Governmentality kan oppleves som kommanderende i den forstand at styringsmentaliteten er blitt den iboende styringen og derfor er gjenstand for hvordan makten utøves. Lobbyister implementerer, og kontrollerer, dette tankesettet og informasjonen som ligger til grunn for utformingen av effektivisering av gjøremålene. Dette trekkes frem i sitatet. Lobbyistenes mandat kan iakttas som paradigmeskifte eller skifte fra den machiavelliske tradisjonen til et nytt apparat som genererer et nytt maktapparat, og kan på bakgrunn av sitatet bekreftes. Genealogisk fremkommer påvirkningsarbeid som til stadighet møter et behov for å forsvares, slik som i dette sitatet. Dette gir en fornemmelse av lobbyisme er gjenstand for en dobbelthet som kan forklares genealogisk.

INGEN LOBBY, med mulig unntak for oljeindustrien, har vært så aktiv på Stortinget som lakseoppdretterne. De har sikret seg bred politisk støtte, gjerne fra politikere som knapt vet noe om hva som foregår i fjordene. De ser inntektene, men ikke kostnadene. (Strøksnes, 2013).

Dette sitatet hevder at oppdrettsnæringen aktivt bruker lobbyisme. Det som er interessant i dette sitatet er hvordan politikere blir presentert som uvitende. Dog er det er ikke referert til som politisk uvitende, presenteres det at manglende kunnskap om emnene de har beslutningsmyndighet over ikke fremmer det som er viktig å ivareta. Det økonomiske aspektet trekkes nok en gang frem som en tungtveiende innflytelse over sakens gang. På den ene siden kan det konstrueres at politikere overlater ansvaret for å innhente eller plassere kunnskap om et spesifikt emne over til lobbyistene. Videre kan det dras en parallell til en av forutsetningene for governmentality, styring av selvstyring, ved at lobbyistene gjøres til gjenstand for politikernes

styring. Dette er fordi det forventes at lobbyistene skal foreta en selvstyring hvor de selv har ansvaret. Dette fremmer et dilemma vedrørende en moderne governmentality, hvor makten er flere steder. Det velkjente sitatet fra Johan Sverdrup fra 1872 “*All makt i denne sal*” (Dørum, 2021), opplever en dekadanse fordel for en governmental tilnærming til makt.

På den annen side er det helt legitimt å ikke nødvendigvis være kunnskapsrik over alle de saker som behandles, jamfør Foucaults forståelse av at makt befinner seg overalt i det sosiale rom. Lobbyisme er derfor et utmerket eksempel på dette.

Forholdet mellom makt og viten kommer frem i sitatet ved at lobbyister bruker viten, da spesifikt en vitenskapelig viten, til å fiksere makt. Den komplekse dynamikken mellom disse begrepene kan brukes, i kontekst av denne avhandlingens problemstilling, sies at lobbyistene er avhengig av viten for å kunne gi makt, og videre er lobbyistene avhengig av at deres klienter har makt for å kunne gi viten.

Ved å se på hvordan sitatet er konstruert i et genealogisk forankret perspektiv, er det et problem at politikere med legitim beslutningsmyndighet ikke har tilstrekkelig kompetanse om de saker som ligger til behandling, men at de heller iakttar gevinsten som er tilgjengelig. En lignende overveielse er dog forståelig da god økonomisk profitt er eksklusivt for en velferdsstat. Sitatet fremmer derav indirekte et initiativ for teknokratiske beslutninger.

Sitatet gir derfor belegg for å konstatere at bruk av lobbyisme, i tråd med en korporatistisk tilnærming, fremmer at beslutninger basert på viten blir fattet. Lobbyisme kan derfor iakttas som en garantist for at viten blir implementert hos politikere som sitter med legitim makt. Lobbyisme som et governmental instrument er derfor garantist for at makt fordrer produktivitet i samfunnet.

Venstre har tatt til orde for et lobbyregister, men har foreløpig ikke fått flertall på Stortinget. Selvsagt er lobbyisme lov, men det krever åpenhet om hvordan den foregår. Sjømatnæringens forsøk på å unndra seg offentlighetens lys er en påminnelse om hvorfor et slikt register må på plass. I et fungerende demokrati skal det ikke være plass til slike lukkede prosesser (Nationen.no, 2017).

Sitatet over er også blitt benyttet tidligere i denne avhandlingen, for å analysere lobbyisme som en andre ordens observatør.

Sitatet har en genealogisk tilnærming da det organiserer at behovet for et lobbyregister blitt fremmet som et forslag. Denne antagelsen baseres på at det er blitt foretatt avstemning som ikke har fått legitimitet, og dermed viser til at denne handlingen er blitt konstruert og utført av en særlig historisk maktkamp. Det kan forstås som en påminnelse av hvorfor det er et behov for et register. Særlig vektlegges det at sjømatnæringen ikke ønsker at deres aktiviteter skal ofres for offentligheten. Dette medfører et ytterligere belegg for å kunne uttale seg på en særlig og konsis måte om spesifikke deler av hvordan styringen i norsk sjømat fremtrer. Genealogien forteller oss at både myndighetene og politikerne ikke ønsker at det skal være åpenhet, og sjømatnæringen trekkes frem som et argument for dette. Venstre observerer derfor at norske myndigheter fremdeles ikke anser et lobbyregister som et særlig behov, til tross for at dette er i motsetning til deres holdning omkring emnet.

Det antydes også at den eldre, og machiavelliske tilnærmingen til makt muligens er mer til stede i det moderne liberale demokratiet Norge observerer seg selv som, ved at det er “lukkede prosesser” og “undra offentlighetens lys”. Den machiavelliske maktforståelsen kan åpenbart ikke sies å være et direkte fenomen i norsk politikk, men at tilnærmingen muligens stadig er til stede. Det foreligger derfor en kompleksitet at hvem som er med på å påvirke beslutningene holdes hemlig for borgerne. Denne tilnærmingen, som tidligere er hevdet å være en form for governmentality, blir pakket inn i et motstridende ytterpunkt. Det er en interessant idé å iakttas politikernes tilbakeholdne tilnærming til et lobbyregister som en reverserende governmentality. Dette er helt i tråd med Foucaults antagelse om at maktutøvelse finner både begrunnelse og støtte i vitenskapelige kategorier (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 21).

Tidligere i avhandlingen omtales det at lobbyister bidrar til å plassere viten hos både aktørene og myndighetene som i siste instans fatter beslutningene. Dette er en interessant observasjon både i lys av departementet og for de eksterne deltakerne. Ut ifra denne avhandlingens empiri kommer observeres det at lobbyister søker vitenskapelig viten som de plasserer hos sine aktører med legitim og overordnet makt, hvilket er de norske myndigheter. De private aktørene, som ikke har noen særlig form for legitimitet er muligens de viktigste aktørene for lobbyistene, da de ikke utelukkende har behov for en rigid vitenskapelig informasjonsstrøm. Private aktører representerer hovedsakelig de som iverksetter næringen, og er ikke umiddelbart i behov av

vitenskapelig viten, men heller viten om makt for å vite hvordan de på best mulig måte kan være progressive.

Umiddelbart kan lobbyvirksomhet iakttas som et fenomen som forårsaker skjevhet i representasjonen av samfunnet, hvor alminnelige borgeres mulighet til påvirkning blir satt i skyggen av store organisasjoner. Sitatet trekker frem verdien av et åpent demokrati, samtidig som partiet Venstre trekker frem lobbyisme som en trussel for demokratiet. Dog er det ikke slik at myndighetene som har definisjonsmakt på hva et demokrati er. Borgerne som stemmer ved valg er de som indirekte som besitter den definisjonsmakten, dog dannet i kontakt.

- De havbaserte næringen har et enormt potensial. Det ventes særlig sterk vekst innen oppdrett, fiskeforedling, havvind, og maritim næring. Jeg vil sørge for god sameksistens mellom de ulike havnæringene. Vi har sagt i plattformen at vi blant annet skal utarbeide næringsplaner for Nordsjøen, Barentshavet og Norskehavet, sier fiskeri- og havminister Skjæran (Nærings- og fiskeridepartementet, 2021)

Sitatet over legges frem av fiskeri- og havministeren. Foucaults maktforståelse er desentralisert, hvilket gir rom for at ministeren ikke har en direkte makt over å styre og bestemme over havnæringenes skjebne vil bli i fremtiden. Ministerens makt beror like mye på deltakelse og medvirkning fra de forskjellige aktørene, på flere nivåer, som er med å utgjøre norsk sjømat. Styringsmentaliteten som ligger til grunn for hvordan Skjæran utøver sin makt som minister, fører betingelsene ved å identifisere premissene. Dette tilsier at beherskelsen over å ha innflytelse over et sosialt rom (her; norsk sjømat) identifiseres fra ministeren. Sitatet konstruerer at ministeren ønsker å påvirke maritim næring til bestemte kapasiteter (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 20). Fiskeri- og havministeren trekker frem at det skal prioriteres å utarbeide næringsplaner, og implementerer dermed en føring i form av “styring av selvstyring” for blant annet sjømatnæringen. Makt finner støtte og begrunnelse i viten (Ibid.,s 21). For at Skjæran skal kunne aktivere endringer i den maritime sektoren forutsetter det at han har kunnskap om hva som skal endres og hvordan dette kan gjøres. I tråd med Foucaults governmentality-begrep, samt basert på tidligere funn i denne analysen, søker Skjæran også lobbyister for kunne tilrettelegge på bakgrunn av vitenskapelig viten, samtidig som han som politiker også vil være påvirket av økonomisk viten. Ministeren er derfor avhengig av private aktører og en aktiv lobby for å “regjere” godt og fatte gode beslutninger.

Genealogi kan i dette sitatet ses som Skjæran iakttar at tiltakene som hittil har blitt gjort ikke er tilfredsstillende nok, og at dagens resultat ses i sammenheng med for dårlig tilrettelegging i den historiske dannelsen. Det hevder derfor at den maritime næringen ikke har fått utnyttet sine ressurser på en bærekraftig nok måte. Dog skal det understrekes at ved å tolke historien slik den var, at det ikke var noen foreliggende behov på det gitte tidspunktet, ettersom at sitatet gir uttrykk for at det ikke har vært tilstrekkelig nok frem til nå.

Regjeringens plattform, eller forfatning, fremgår av at det skal utarbeides næringsplaner for Nordsjøen, hvilket jamfør sitatet også omfatter norsk sjømat. Hvorvidt den nåværende regjeringen ikke var tilfredsstilt med planene som var, eller om det foreligger ny viten hos politikere er interessant å se nærmere på. Dog har veksten i norsk sjømat ikke vært god nok for politikere, hvilket korrelerer godt med forestillingen om at politikere er gjenstand for økonomisk viten, samt hvordan makt og viten forutsetter hverandre. Utover dette bemerkes det at ministeren i stor grad har planer om å aktivt gjøre noe, og gir assosiasjoner om at han vil vise makt i form av sin posisjon. Dette vil ikke korrelere med forståelsen om governmentality, men tvert imot med den mer tradisjonelle machiavelliske tilnærmingen.

Funn og resultat av governmentalityanalysen

For Foucault handler makt i utvidelse av governmentality som en særlig styringsmentalitet. Dette avskriver derfor ideen om at makt utelukkende en statisk fra en regjering eller statsapparat (Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 20). Denne genealogiske tilnærmingen til makt, med henvisning til den machiavelliske oppfatningen av makt, sammen med governmentality fremmes på overraskende måter. Det kommer frem at denne formen for styringsmentalitet er representativ for maktformen som kommer frem i analysen. Gitt at makt er noe som befinner seg overalt i det sosiale rom kommer den fra samtlige aktører. Analysen trekker også frem hvordan makt og viten er en forutsetning for hverandre, særlig hos myndighetene hvor beslutningstakerne ikke har bred nok kompetanse.

Dette er et godt utgangspunkt for lobbyisme, og et av de mest sentrale, og gjentakende funnene i governmentalityanalysen er at lobbyisme kan tolkes som en form for governmentality. Videre blir dette illustrert gjennom Foucaults forståelse for makt, og den dynamiske relasjonen mellom makt og viten. Det er derfor flere likheter mellom lobbyisme og en utvidet korporatistisk

tilnærming til de demokratiske prosessene, i Norge. Lobbyisme kan derfor ses på som en forutsetning for at myndighetene skal kunne utøve makt som er forankret i vitenskapelige former. Lobbyisme er derfor et premiss for at regjeringen kan utøve en mer dynamisk makt. Dette premisset medfører også høyere grad av rasjonalitet i maktutøvelsen.

På bakgrunn av funnene i analysen over kan lobbyisme forstås som et komplekst instrument i den korporative tilnærmingen i demokratiet. Videre grunner denne kompleksiteten i hvordan makt og viten forutsetter hverandre, og hvordan denne relasjonen også ses i beslutningstaking hvor politikeres kunnskap omkring et emne ikke nødvendigvis straks er tilstede. Funnene i governmentalityanalysen forstås lobbyisme som en moderne måte å styre på, men som samtidig er med å utfordre hvordan de som styrer fatter beslutninger status quo.

Diskusjon

Diskusjonen som finner sted i denne delen har til formål å komplimentere avhandlingens to foreliggende analyser, hvor funnene vil bli drøftet funnene opp mot problemstillingen. Denne avhandlingen har som formål å iakttå hvordan lobbyismens rolle er i norsk sjømat. Ved analysere funnene i begge analysene dannes det bilde, og et resultat, av hvorfor det er hensiktsmessig og produktivt med hvordan norsk sjømat utøves.

Funnene i diskursanalysen gir oss et særlig innblikk i hvor norsk sjømat opplever meningsdannelse, og hvordan meningsdannelsen konstrueres. Diskursanalysens nodalpunkt er “havet” hvilket er en forutsetning for norsk sjømat. Diskursene som er analysert danner mening omkring norsk sjømat. I analysen kommer det frem at diskursene, og deres tilhørende ekvivalenskjeder illustrerer både hva som er progressivt i næringen, men også hvilke utfordringer som er. Dette i seg selv kan være selvmotsigende, men denne dobbeltheten belyser at det er en hegemonisk kamp om norsk sjømat.

Viten og makt

Avhandlingens diskursanalyse gir avhandlingen et sterkt utgangspunkt for å produsere viten. Som nevnt tidligere er makt-viten forholdet dynamisk i den forstand at de forutsetter hverandre.

Diskursene implementerer viten, i den forstand at de kjemper en gjennomgående hegemonisk kamp. Når viten står på spill i de diskursene som er analysert frem, ser man at det medfører en særlig makt. Dette er i tråd med Foucaults antagelser om at viten og makt er en forutsetning for hverandre. Viten bidrar dermed til å kategorisere og dele opp oppfatningene omkring norsk sjømat ved hjelp av diskursene som ble analysert frem i den første analysen.

Diskursanalysens resultat viser at ingen elementer eller diskurser har blitt analysert frem som agonistiske, men at det heller er flere samtlige antagonistiske funn. Et resultat er derfor at aktørbildet, hovedsakelig private aktører og myndighetene, har fiendtlige forhold til hverandre, og at den moderne guvernemaliteten heller søker å endre dette forholdet til fordel for et agonistisk. Det gir korrelerer godt med funnene i governmentalityanalysen, hvor det analyseres frem at lobbyistenes oppgave å bearbeide og plassere viten hos det gjeldende aktørbildet.

Videre iakttas det at lobbyister opprettholder en agonistisk relasjon mellom seg selv og aktøren de representerer, så fremt som hos myndighetene som er har den endelige beslutningsmakten. Dog iakttas det at forholdet mellom den private aktøren og myndighetene har en relasjon av antagonistisk karakter, hvor de ikke anerkjenner hverandres integritet. Det er her interessant hvordan lobbyistene nærmest ønsker at relasjonen mellom aktør og myndighet skal forbli antagonistisk. Videre vil det ikke ha noen effekt for den iboende arbeidsoppgaven til lobbyistene om denne relasjonen forblir av antagonistisk karakter. Det vil derfor være i lobbyismens interesse å benytte denne relasjonen. Dette funnet i avhandlingen er en overraskende måte å anvende makt på i en moderne liberal velferdsstat og er interessant å observere i norsk sjømat.

Måten lobbyisme opptrer på, samt hvordan den utgjør en forutsetning for å oppnå makt ved å forme, legge til rette for, og stimulerer forskjellige tiltak, peker tydelig i retning av at myndighetene er gjenstand for "governmentalisering" (Dean, 2006, s. 13). Hvordan norsk sjømat blir påvirket av, og benytter, lobbyisme i beslutningstakingen kan derfor argumenteres for at er en form for styringsmentalitet i tråd med governmentality. Gitt at Foucault betrakter makt som noe som blir dannet i en kontekst og at makt er produktiv er det nødvendig å se hvordan dette er hensiktsmessig, og ikke minst hvordan viten og makt er en forutsetning for hverandre.

Lobbyistenes ansvar

Et av resultatene i governemnetalityanalysen konstaterer at lobbyisme er en governmental tilnærming til makt. Med denne governmentalityanalysen til grunn, er det bakgrunn for å konstatere at lobbyisme er et instrument for å implementere viten og vitenskap hos de forskjellige aktører, og er en forutsetning for at makt er produktivt.

Et av funnene i diskursanalysen er at private aktører i sjømatindustrien både er hjelpsomme og viktige når beslutninger skal fattes, hvilket blir påpekt innledningsvis, hvor det konstateres at private aktører er en forutsetning for den korporative politiske modellen som norsk politikk utøver. Funn fra governmentalityanalysen konstaterer at lobbyisme er en særlig form for styringsmentalitet, men at den forutsetter å kunne agere med myndighetene på den ene siden, og de private aktørene på den andre. Men det er interessant å iaktta at dette komplekse påvirkningsarbeidet dermed også har en indirekte rolle i den utøvende formen for makt, og styrker argumentene til kritikerne av det korporatistiske demokratiet. Videre blir det også iaktatt at lobbyisme er en sivilisert form for påvirkning. Makt sett i et genealogisk perspektiv er det, normativt sett, vil alltid være utsatt for påvirkning da makt og viten for hverandre er quid pro quo. Dermed er det interessant å iaktta at lobbyisme kan iakttas som en sivilisering av maktens konsekvenser, i den grad den tar ansvar for vitenskapelig viten.

Miljø og bærekraft i norsk sjømat

I governemnetalityanalysen trekkes trekkes det frem at problemstillingen i norsk sjømat ikke har blitt forvaltet på en tilfredsstillende nok måte, og at fiskeriminister Skjæran ønsker å endre dette. Governmentalityanalysen påpeker i tillegg at dette ikke nødvendigvis er et resultat av ignorant styring, men at heller den genealogisk tilnærmingen er en avgjørende faktor. Fra diskursanalysen vet vi at diskursen om miljø og bærekraft trekkes frem som en dominerende diskurs, da den har innvirkning på de andre diskursene også, og en en gjentakende artikulasjon som fikserer mening. Meningsdannelsen som er kapslet omkring miljø og bærekraft er gjenstand for en dynamisk kompleksitet i den politiske sfæren for norsk sjømat. Vitenskapen som diskursen om miljø og bærekraft bidrar med er essensiell for at norsk sjømat skal prestere produktivt. Diskusen om miljø og bærekraft opptrer med dobbelhet i den forstand at den både forener, men også antagoniserer norsk sjømat. Miljø og bærekraft opptrer derfor som essensiell

for hvordan de politiske forutsetningene til norsk sjømat fremgår. Både i oppdrettsnæringen, ved spørsmålet om dyrevelferd, og vedrørende miljøkriminalitet implementerer miljø og bærekraft premissene for den viten som plasseres hos politikere, ved at den fikserer mening og dermed også viten.

Utgangspunktet for Skjærans søkende handlekraft omkring miljø og bærekraft er derfor et resultat av hvordan vitenskapen har vært med å danne grunnlaget for makten (les;styring). Dette danner et bilde av den komplekse dynamikken mellom viten og makt. Nettopp fordi bruken av lobbyisme opplever en konstant økning, kan det spekuleres i om det er en korrelasjon mellom lobbyisme i form av viten og det økte fokuset på miljø og bærekraft i norsk sjømat. Videre er den miljøbevisste fremtiden en forutsetning for flere viktige debatter. Diskursen om oppdrettsfisk illustrerer dette ved den konkurrerende yttersiden, hvor miljøbevisstheten med betegnende “villaks” og “miljøproblem” fikserer at den antagoniserer dette. Dette danner et utgangspunkt for lobbyister med utgangspunkt i makt-viden dynamikken som blir analysert i governmentalityanalysen, som streber etter å skape et agonistisk forhold til relasjonen.

Genealogien viser at vitenskapen omkring miljø ikke var en avgjørende og tungtveiende faktor i styringen og forvaltningen av norsk sjømat tidligere, da dette heller ikke var en diskurs som var så fremtredende i den politiske sfæren som den er i dag. Med andre ord illustrerer de faktorene som gjorde det uproblematisk kan ses på bakgrunn av at det alltid vil være en hegemonisk kamp, som dessuten er uoppnåelig. Det vil med andre ord alltid være faktorer som skaper debatt i norsk sjømat.

Miljø og bærekraft er fremtredende, og diskursanalysen peker på flere betegnere som danner mening om dette. Antagonisering mellom oppdrettsfisk og bærekraft understreker at det foreligger en uforenlighet mellom disse punktene, hvertfall status quo. Det er flere årsaker til dette, men slik det nevnes innledningsvis, er problematiseringen av klima og den grønne omstillingen et sterkt fundament i denne sammenhengen. Det observeres derfor en dobbelthet ved at lobbyister har et dobbelt ansvar. Diskursanalysen antyder at norsk sjømat står overfor en miljøbevisst fremtid som lobbyister har vært med å påvirke, men på samme tid også har holdt tilbake. Eksempelvis er det ENGO's, som private aktører, som implementerer vitenskapelig viten via lobbyister hos politikere, men at politikere også på sin side benytter lobbyister for å tilrettelegge for økonomisk viten. Dette avviser dog ideen om at lobbyisme primært arbeider opp mot økonomiske interesser.

Norsk sjømat og velferdsstaten

Men hva er produktivt for samfunnet? Foucault fremmer også at makt skal være noe som er produktivt. Det som er produktivt ved norsk sjømat bidrar derfor til å rettferdiggjøre maktforholdene i sjømatindustrien. Norsk sjømat bidrar med voldsomme summer i den norske staten, som hovedsakelig fremmer velferd. Velferd er da en samlede betegner her, da dette samler både det økonomiske aspektet og aspektet knyttet til sunnhet og helse.

Videre er det interessant å koble funnene i avhandlingens to forskjellige analyser opp mot velferdsstaten, da dette er bakgrunnen for politikken generer. I begge analysene refereres det til de forskjellige aspektene norsk sjømat påvirker den norske velferdsstaten, men også velferd som sådan. I diskursen om miljø og bærekraft ble det belyst hvordan norske myndigheter er bidragsytere til forskjellige insentiver for å kontrollere UUU-fiske, hvor miljø i forskjellige samfunn blir trukket frem som en del av ekvivalenskjeden. Til tross for at kontrollering og regulering av UUU-fiske selvsagt er viktig for den norske sjømatindustrien, bistår den også med å legge til rette for velferd i andre samfunn enn bare i Norge, så fremt som et resultat av at makt i form av governmentality er produktivt for velferd. Genealogien medfører dermed fruktbarhet ved å hjelpe til med å belyse hvordan styringens instrument genererer produktivitet. Det gjør den ved å legge til rette for å produsere velferd på de premissene som det implementeres viten omkring.

I governmentalityanalysen var et av funnene at myndighetene, herunder politikerne, er ekvivalent med økonomisk viten. Bakgrunnen for dette er at politikeres interesse er å utøve velferd gjennom den norske velferdsstaten, hvilket også er særdeles dyr å drifte og forutsetter store inntekter. Innledningsvis vises det til at den norske sjømatsektoren en Norges nest største industri. Både diskursanalysen og governmentality analysen har nettopp dette som et støttepunkt. Norsk sjømat er en garantist for den norske velferdsstaten både for dens formål, men også for de subjektive egenskapene den tillegges. Den hegemoniske kampen mellom diskursene er derfor særlig viktig for å identifisere de viktige bidragene norsk sjømat stiller til rådighet.

Økonomisk bidrar denne industrien med en god mengde ressurser til velferdsstaten, til muligheter, og innovasjon. Norsk sjømat er mer enn en økonomisk ressurs, og velferden norsk sjømat genererer både helse og en ressurs for miljøet. I diskursteorien bemerkes det at markedsføring av norsk laks har ført til internasjonal etterspørsel, og dermed ses som en av bærebjelkene i norsk sjømat. Den økonomiske viten som er gjenstand hos politikerne observeres som en drivkraft for å øke etterspørselen etter norsk laks. Dermed er det en konfrontasjon mellom diskursen for miljø og bærekraft og diskursen om oppdrettsfisk. Denne konfrontasjonen, også omtalt som hegemonisk kamp, viser til de komplekse tilnærmingene som balanserer norsk sjømat. Derav er markedsføringen av norsk sjømat viktig for både miljøet og for velferdsstaten.

Lobbyisme som reverserende governmentality?

New Public Management omtales innledningsvis, og er på mange måter et tidsriktig eksempel på en governmental tilnærming hvor individuell frihet under ansvar er sentralt. Likevel foreligger det rigid bedømmelse av resultatet, som har påfallende korrelasjoner med hva som normativt sett er en vellykket governmentality. Men hva er vellykket governmentality i et politisk landskap? Politikk tendenserer å være representert av kompleksitet. I avhandlingens governmentalityanalyse kom det frem at den governmentale tilnærmingen til makt og styring ikke nødvendigvis er kontinuerlig. Ved å unnlate offentligheten innsikt i all aktivitet som begår av de folkevalgte kan det umiddelbart være en antagelse at denne governmental-inspirerte måten å styre på kan være reverserende. På den andre side består det sivile samfunn også av private aktører som bidrar til velferdsstaten, og norsk sjømat er en av de mest innbringende som sådan. Styring av selvstyring hvor, i denne avhandlingen, lobbyisten har ansvaret vil kunne bli utsatt for en bedømmelse av sitt arbeid, hvor viten blir bedømt.

I diskursen om skatt og avgifter utgjør økonomisk kriminalitet og lobbyisme en del av den konkurrerende yttersiden, og viser til at lobbyisme blir dømt på vegne av økonomisk kriminalitet. I diskursen om skatt og avgift foreligger det en antagonisering mellom økonomisk kriminalitet og myndighetene, og avviser hverandre totalt. Når myndighetene antagoniserer økonomisk kriminalitet bedømmer de samtidig selv selv ved at de ikke har gjort en tilstrekkelig jobb, kan dette i den form den statiske formen for makt som forankres i den machiavelliske formen for makt, kan det fornemmes som en reverserende governmentality. I avhandlingens

governmentalityanalyse ble det drøftet at lobbyismer er et særlig godt eksempel på governmentality, da makt befinner seg over alt i det sosiale rom, er det derfor interessant å se dette i et genealogisk perspektiv for å forstå hvordan governmentality vil kunne fremtre i norsk sjømat i fremtiden. Dette behovet følger det økte aktualisering og viktigheten av norsk sjømat og hvordan nettopp norsk sjømat agerer i fremtiden, særlig politisk.

Diskursanalysens nodalpunkt er “havet” og det er derfor interessant å observere utenfra, i et utvidet perspektiv, hvordan diskursanalysen med hjelp av governmentalityanalysen setter havet i sentrum som en mening for den norske velferden. Avhandlingen observerer at norsk sjømat og norske myndigheter, ved hjelp av meningsdannelser kommuniserer at de politiske kampene grunner i ressursene som havet gir, i form av norsk sjømat. Diskursene som denne avhandlingen konstruerer, legger grunnlaget for premissene for hvordan styringen av norsk sjømat

Disse diskursene, eller meningsdannelsene, er grunnleggende for å ha begrep om hvordan viten som forutsetter makt, og vice versa. Videre induksjon viser at den konstante og uoppnåelige kampen om å oppnå hegemoni om norsk sjømat legger en bred og fruktbar illustrasjon av hvilke premisser som fører hvordan lobbyisme fordrer dynamikken mellom myndighetene.

Konklusjon:

Som en avslutning på denne mastergradsavhandlingen vil denne delen konkludere på avhandlingens problemstilling; *Hvordan kan man iakttatte lobbyismens rolle i norsk sjømat, og hvordan konstitueres dynamikken mellom lobbyister og myndigheter?* To analyser, en diskursanalyse og en supplerende governmentalityanalyse utgjør verktøyene/tilgangen for å besvare denne.

Diskursanalysen tar for seg hvilke meningsdannelser som er på spill i norsk sjømat. Nodalpunktet som forener norsk sjømat er “havet”. Diskursene som fikserer mening omkring norsk sjømat er; oppdrettsfisk, miljø og bærekraft, og skatter og avgifter. Disse diskursene er dannet på bakgrunn av deres ekvivalenskjeder og det som det fikseres mening omkring. Videre kjemper disse diskursene om å danne hegemoni omkring norsk sjømat, hvilket er en uoppnåelig

og konstant kamp. I diskursanalysens delkonklusjon konkluderes det med at diskursen om miljø-og bærekraft danner en særlig spenning i den hegemoniske kampen om norsk sjømat.

Governmentalityanalysen analyserer hvordan lobbyisme er en maktposisjon og hvordan den agerer i et korporatistisk politisk landskap. Denne analysen viser hvordan lobbyisme er en særlig form for styringsmentalitet, og at lobbyister er gjenstand for politikeres styring, hvor lobbyister foretar selvstyring hvor de selv tar ansvar. Dynamikken mellom makt og viten danner et forum for lobbyvirksomhet.

Diskursene bidrar til å danne viten, som igjen er en forutsetning for makt, særlig den utøvende makt og vice versa. Lobbyisme er derfor et viktig instrument for å iverksette governmentality i norsk sjømat på den beste måten, og er derfor av særlig relevans for å sikre produktivitet i norsk sjømat. Det konkluderes derfor at lobbyisme er en nødvendighet for å sikre en progressiv norsk sjømatindustri, hvor myndigheter og private aktører er forankret i hverandres former for viten.

Litteraturliste

Andersen, N. Å. (1999). *Diskursive analysestrategier*. Frederiksberg: Nyt fra Samfunsvitenskaberne.

Baysinger, B.D. (1984.) Domain Maintenance as an Objective of Business Political Activity: An Expanded Typology. *Academy of Management Review*, 1984, Vol. 9, No. 2, 248-258.

Blach-Ørsten, M. & Mayerhöffer, E. (2020). Skal svingdørslobbyisme i Danmark reguleres? *Politica*, 52 (1.) 23-40.

Botterill, L.C. & Fenna, A. (2019). Studying Public Policy (chapter 2). Interrogating Public Policy Theory, p. 12-24.

Burchell, G., Gordon, C., & Miller, P. (1991). *The Foucault Effect – Studies in Governmentality*. Chicago: The University of Chicago Press.

Dean, M. (1995). Governing the unemployed self in an active society. *Economy and Society*. 24(4): 559-583.

Dean, M. (2006). *Governmentality. Magt og styring i det moderne samfund*. Forlaget Sociologi.

Dørum, K. (16.06.2021). All makt i denne sal i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 9. september 2022 fra https://snl.no/All_makt_i_denne_sal

Fisk.no. (05.07.2022). Endelig makrellregulering for 2022. Hentet fra: <https://fisk.no/fiskeri/7605-endelig-makrellregulering-for-2022>

Foucault, M. (1982). The Subject and Power. *Critical Inquiry*. Vol 8, No4. 777-796.

Foucault, M. (1991). Governmentality. I C. Gordon, G. Burchell & P. Miller (eds). *The Foucault Effect: Studies in Governmentality*. Chicago University og Chicago Press, 87-104.

Foucault, M. (1994): Viljen til viden - seksualitetens historie 1; Det lille Forlag, Frederiksberg

Foucault, M. (2008). "Forelesning, 11. Januarn1978", *Foucault Sikkerhetm territorium, befolkning; forelæsninger på Collège de France, 1977-1978*. Hans Ritzels forlag: København.

Foucault, M. (2002). Overgåkning og straf: Fængselets fødsel. Frederiksberg: Det Lille Forlag.

Hansen, Allan Dreyer. (2017) «Lacalu og Mouffes diskursteori», I: Kvalitativ analyse. (Red) Maraghareta Järvinen og Nanna Mik-Meyer, 343.365. København: Reitzel

Hansen, A. D. (2005): "Diskursteori - postmarxistisk hegemonianalyse hos Laclau", kapitel i: Poststrukturalistiske Analysestrategier, Roskilde Universitetsforlag.

Hatlem, T. (09.02.2017). God og Riktig beslutning av Per Sandberg. *Fisk.no*. Hentet fra: <https://fisk.no/fiskeri/6432-god-og-riktig-beslutning-av-per-sandberg>

Hillman, A.J. & Hitt, M.A. (1999). Corporate political strategy formulation: a model of approach, participation, and strategy decisions. *Academy of Management Review*. Vol, 24. Pp. 825-842.

Hoddevik, B. (24.04.2019). Rømt oppdrettsfisk kan gje redusert produksjon av villaks. *Havforskningsinstituttet*. Hentet fra: <https://www.hi.no/hi/nyheter/2019/april/romt-oppdrettslaks-kan-gje-redusert-produksjon-av-villaks>

Husted, E. & Grønbaek Pors, J. (2021). *Eklektiske analysestrategier*. København: Nyt fra Samfunsvitenskapene.

Hytterød, S. (19.5.2020). Mot gyroløsning i Drammen. *Norske lakseelver*. Hentet fra: <https://lakseelver.no/nb/news/2020/05/mot-gyroløsning-i-drammen>

Irgens, E.(15.01.2022). Sjømatrådets bærekraftsbløff. *Nordnorsk debatt*. Hentet fra:
<https://www.nordnorskdebatt.no/sjomatsradets-barekraftsbløff/o/5-124-160047>

Kenny, K., & Scriver, S. (2012):” Dangerously empty? Hegemony and the construction of the Irish entrepreneur”. *Organization* 19(5), Side 615-633

Klima -og miljødepartementet. (11.10.2021). Norges kyst og havområder. *Regjeringen.no*
Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/hag-og-kyst---behov-for-a-sikre-arts-mangfold/id2076396/>

Kommunal – og moderniseringsdepartementet. (2015). *Lov om informasjonsplikt, karantene og saksforbud for politikere, embetsmenn og tjenestemenn (karantene-loven)*. Prop. 44 LL 2014-2015. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/forskrift-til-lov-om-informasjonsplikt-karantene-og-saksforbud-for-politikere-embetsmenn-og-tjenestemenn-karantene-loven/id2468882/>

Kristiansen, S.B & Weiderstrøm, G. (12.11.2021). Suksess for lakselobbyen. *Klassekampen.no*. Hentet fra:
<https://arkiv.klassekampen.no/article/20191112/ARTICLE/191119997>

Knudsen, C. (24.08.2021). Regjeringen vil gi mer bærekraftig vekst i lakseoppdrett. E24. Hentet fra: <https://e24.no/hav-og-sjoemat/i/ja36O9/regjeringen-vil-gi-mer-baerekraftig-vekst-i-lakseoppdrett>

Laclau, Ernesto og Mouffe Chantal. (1985) 2001. *Hegemony and Socialist Strategy*. Second Edition. London, New York: Verso.

Laclau, E. & Mouffe, C. (2002). *Det radikale demokrati. Diskursteoriens politiske perspektiv*. Frederiksberg: Roskilde universitetsforlag

Laclau, E. (2002): "Hvorfor betyder tomme uttryk noget i politik", kapitel I Jensen, C. og Hansen, A. D. (red.): Det radikale demokrati - diskursteoriens politiske perspektiv, Roskilde Universitetsforlag, (s. 135-146)

Mik-Meyer, N. & Villadsen, K. (2007). Magtens former: Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren. København: Hans Reitzels Forlag, 1. udg.

Misund, Bård: *fiskeoppdrett* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 7. juli 2022 fra <https://snl.no/fiskeoppdrett>

Mørk, A. & Skjåstad, L.S. (06.07.2016). Drepte alt liv i elva - men nå svømmer laksen igjen. *NRK.no*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/nordland/drepte-alt-liv-i-elva---men-na-svommer-laksen-igjen-1.13029249>

Nationen.no. (14.07.2017). Sjømatnæringens hemelige bakkanaler. Hentet fra: <https://www.nationen.no/leder/sjomatnaeringens-hemmelige-bakkanaler/>

Nationen.no. (17.03.2022). Næringa må ta laksedød på alvor. Hentet fra: <https://www.nationen.no/motkultur/leder/naeringa-ma-ta-laksedod-pa-alvor/>

NOU 2012: 12. (2012). *Ventetid – Et spørsmål om tillit*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/99f1aab8ea9f4d8da15221932f7f4ec7/no/pdfs/nou201220120012000dddpdfs.pdf>

Naturvernforbundet. (24/2/2020). Oppdrett. Hentet fra: <https://naturvernforbundet.no/oppdrett/>

Nordahl, B. O. & Hasselgård, M. (01.02.2022). Økokrimsjefen: Har ikke kapasitet til å ettergå alle tips om fiskekriminalitet. *Nrk.no*: Hentet fra: https://www.nrk.no/dokumentar/okokrimsjefen_-har-ikke-kapasitet-til-a-etterga-alle-tips-om-fiskekriminalitet-1.15835272

Nordahl, B. O., Hasselgård, M. & Solvang, R. (31.01.2022). Slik ble norsk laks smuglet inn i Kina. *Nrk.no* Hentet fra: <https://www.nrk.no/dokumentar/xl/slik-ble-norsk-laks-smuglet-inn-i-kina-1.15828594>

Norsk telegrambyrå. (05.07.2022a). Norsk sjømat selger som aldri før. *E24.NO*. Hentet fra: <https://e24.no/naeringsliv/i/7dWlmw/norsk-sjoemat-selger-som-aldri-foer>

Norsk Telegrambyrå. (05.01.2022b). Norge eksporterte sjømat for over 120 milliarder i fjor. *E24.no*. Hentet fra: <https://e24.no/hav-og-sjoemat/i/wObnRA/norge-eksporterte-sjoemat-for-over-120-milliarder-i-fjor>

Norskfisk.no. (08.03.2019). *Havfisk AS like suveren!* Hentet fra: <https://norskfisk.no/2019/03/08/norges-35-storste-fiskebatrederierhavfisk-as-like-suveren/>

NRK. (31.01.2022). *Smuglerruta*. (Brennbunkt: Alt for Kina). Hentet fra: <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt-alt-for-kina/sesong/1/episode/2/avspiller>

Nærings- og fiskeridepartementet. (22/10/2021). Fiskeri- og havministeren får større ansvar for hav, kyst og maritim politikk. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/fiskeri-og-havministeren-far-storre-ansvar-for-hav-kyst-og-maritim-politikk/id2879081/>

Nærings-og fiskeridepartementet. (08.03.2022). *Fiskeri- og havministeren mottok ny rapport om bearbeiding av sjømat*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/fiskeri-og-havministeren-mottok-rapport-om-bearbeiding-av-sjomat/id2903413/>

Nærings- og fiskeridepartementet. (06.05.2022). *Ulovlig, urapportert og uregisterert fiske*. Regjeringen.no. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/fiskeri-og-havbruk/rad-2/ulovlig-fiske/ulovlig-urapportert-og-uregulert-uuu-fiske/id2601742/>

Organisert kriminalitet i fiskesektoren – skjer det bare i utlandet? *Blått kompass*. Hentet fra: <https://www.havarktis.no/rapporter/rapporter/blatt-kompass/organisert-kriminalitet-i-fiskerisektoren-skjer-det-bare-i-utlandet>

Pedersen, M., Hoel, H. A., Svorken, M., Haugland, O, S. & Nergaard, Ø. (08.06.2021). Salomon Group. (04.12.2018). Bærekraftig oppdrett – hva er det? Hentet fra: <https://salmongroup.no/baerekraftig-oppdrett-hva-er-det/>

Saussure, F. (1983): "Course in General Linguistics", Chicago: Open Court

Sjømat Norge. Dette er norsk sjømat. Hentet 7. juli 2022 fra: <https://sjomatnorge.no/dette-er-norsk-sjomat/>

Stavrum, G. (2019). Stortinget holder milliard-påvirkning hemmelig for folket som valgte dem. Nettavisen. Hentet fra: <https://www.nettavisen.no/okonomi/stortinget-holder-milliard-pavirkning-hemmelig-for-folket-som-valgte-dem/s/12-95-3423649244>

Strøksnes, M. (20.07.2013). Sagaen om laksefolket. *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra: <https://www.aftenbladet.no/meninger/i/meael/sagaen-om-laksefolket>

Sundfør, P.M. (13.03.2019). Oppdrettslaks eller villaks – hva bør du velge? *Godt.no*. Hentet fra: <https://www.godt.no/aktuelt/i/4d5VGa/oppdrettslaks-eller-villaks-hva-boer-du-velge>

Tranås, K. W. (06.12.2021). Bør vi spise oppdrettslaks? *Norges miljø-og biovitenskapelige universitet*. Hentet fra: <https://www.nmbu.no/aktuelt/node/44432>

Villadsen, K. (2015). Governmentality: Foucault's Concept for our Modern Political Reasoning. *Education Policy and Contemporary Theory: Implications for Research*. Abingdon: Routledge, S. 147-159.

WWF. (ingen dato). Laks (oppdrett). *WWF.no*. Hentet fra: <https://www.wwf.no/sjomatguiden/laks-oppdrett>

Østerud, Ø. (2014). Statsvitenskap – innføring i politisk analyse. Universitetsforlaget: Oslo 5. utgave.

Åsnes, A. & Sandvik, D. M. (28.04.2022). Lobbyist skrev forslag. *Klassekampen.no*. Hentet fra: <https://klassekampen.no/utgave/2022-04-28/lobbyist-skreiv-forslag>